

GAZDASÁGI
VERSENYHIVATAL

V E R S E N Y T A N Á C S

NYILVÁNOS VÁLTOZAT

Vj-69/2008/538.

Vj-69/2008/539.

Vj-69/2008/564.

A Gazdasági Versenyhivatal Versenytanácsa

- a Réczicza White & Case Ügyvédi Iroda és a Pallos Ügyvédi Iroda által képviselt **Cerbona Élelmiszeripari és Kereskedelmi Zártkörűen Működő Részvénytársaság** (Székesfehérvár) I. rendű,
- a Kende Ügyvédi Iroda által képviselt **DIAMANT International Malom Korlátolt Felelősségű Társaság** (Baja) II. rendű,
- a Réczicza White & Case Ügyvédi Iroda által képviselt **Első Pesti Malom- és Sütőipari Zártkörűen Működő Részvénytársaság** (Budapest) III. rendű,
- a Réczicza White & Case Ügyvédi Iroda és a Havasi Ügyvédi Iroda által képviselt **Gyermely Élelmiszeripari Zártkörűen Működő Részvénytársaság** (Gyermely) IV. rendű,
- a Réczicza White & Case Ügyvédi Iroda és a Gaál Zsolt ügyvéd által képviselt **Hajdúsági Gabonaiipari Zártkörűen Működő Részvénytársaság** (Debrecen) V. rendű,
- a dr. Incze András Péter ügyvéd által képviselt **Ócsai Malom Korlátolt Felelősségű Társaság** (Ócsa) VI. rendű,
- a Horváth és Társai Ügyvédi Iroda által képviselt **Júlia-Malom Élelmiszeripari és Kereskedelmi Korlátolt Felelősségű Társaság** (Kunszállás) VII. rendű,
- a Réczicza White & Case Ügyvédi Iroda által képviselt **Pannonmill Malomipari Zártkörűen Működő Részvénytársaság** (Komárom) VIII. rendű,
- a Deák Ügyvédi Iroda által képviselt **„SIKÉR” Malomipari Feldolgozó és Kereskedelmi Zártkörűen Működő Részvénytársaság** (Tatabánya) IX. rendű,

- a Dr. Töröcsik és Társa Ügyvédi Iroda által képviselt **SZATMÁRI Malom Termelő és Kereskedelmi Korlátolt Felelősségű Társaság** (Jászberény) X. rendű,
- a Dr. Molnár Lajos Ügyvédi Iroda által képviselt **ABO MILL Malomipari Zártkörűen Működő Részvénytársaság** (Nyíregyháza) XI. rendű,
- a Dr. Mátrai Ágnes Ügyvédi Iroda által képviselt **AGROMAG Mezőgazdasági Termékelőállító, Forgalmazó és Szolgáltató Korlátolt Felelősségű Társaság** (Szeged) XII. rendű,
- a Kossuth Holding Válságkezelő és Felszámoló Zrt., Kissné Ágics Ilona felszámolóbiztos által képviselt **Cornexi Élelmiszeripari Zártkörűen Működő Részvénytársaság felszámolás alatt** (Dunaföldvár) XIII. rendű,
- a Pongrácz és Társai Ügyvédi Iroda által képviselt **ECCOFOOD Termelő, Kereskedelmi és Szolgáltató Korlátolt Felelősségű Társaság** (Kalocsa) XIV. rendű,
- a Dr. Koncz István egyéni ügyvéd által képviselt **„GA-BO” Élelmiszeripari és Kereskedelmi Korlátolt Felelősségű Társaság** (Bonyhád) XV. rendű,
- a Réczicza White & Case Ügyvédi Iroda és az Ábrók & Horogh Ügyvédi Iroda által képviselt **Káta-Mill Korlátolt Felelősségű Társaság** (Szentlőrincváta) XVI. rendű,
- a Réczicza White & Case Ügyvédi Iroda és az Ábrók & Horogh Ügyvédi Iroda által képviselt **Szécsény-Mill Korlátolt Felelősségű Társaság** (Szentlőrincváta) XVII. rendű,
- a Berke és Molnár Ügyvédi Iroda és a Herczeg Ügyvédi Iroda által képviselt **LAMEPÉ Agrokémiai Vagyonkezelő és Szolgáltató Korlátolt Felelősségű Társaság** (Szigetvár) XVIII. rendű,
- a Dr. Ifkovics József Ügyvédi Iroda által képviselt **MÁRIA-MALOM Malomipari Termékeket Gyártó Kereskedelmi és Szolgáltató Korlátolt Felelősségű Társaság** (Jászfákóhalma) XIX. rendű,
- a Bogsch és Társai Ügyvédi Iroda által képviselt **TÁPIÓ-MALOM Élelmiszer- és Malomipari Korlátolt Felelősségű Társaság** (Jászberény) XX. rendű,
- a Házy Dorottya Ügyvédi Iroda által képviselt **VÁCI-MALOM Gabonafeldolgozó és Értékesítő Korlátolt Felelősségű Társaság** (Vác) XXI. rendű,
- a Dr. Sárvári Tamás Ügyvédi Iroda által képviselt **Budai Malomipari Korlátolt Felelősségű Társaság** (Budapest) XXII. rendű,
- a Laknerné Molnár Ágnes ügyvezető által képviselt **BÁCSALMÁSI MALOM Korlátolt Felelősségű Társaság** (Bácsalmás) XXIII. rendű,
- a Veliczky József vezérigazgató által képviselt **Egri Malom Zártkörűen Működő Részvénytársaság** (Eger) XXIV. rendű, valamint
- a Tóth Sándor ügyvezető által képviselt **Nyírségi Gabonafeldolgozó és Forgalmazó Korlátolt Felelősségű Társaság** (Nyíregyháza) XXV. rendű

eljárás alá vontak ellen versenykorlátozó megállapodás és összehangolt magatartás miatt folytatott versenyfelügyeleti eljárásban – nyilvános tárgyaláson – meghozta az alábbi

h a t á r o z a t o t .

I. A Versenytanács megállapítja, hogy

- az I-VI., VIII.-XI., továbbá XVII. rendű eljárás alá vont vállalkozások 2005 februárja és 2008 áprilisa között,¹
- a VII. rendű eljárás alá vont vállalkozás 2006 áprilisa és 2008 áprilisa között,²
- a XIII. rendű eljárás alá vont vállalkozás 2005 februárja és 2007 vége között,
- a XXII. rendű eljárás alá vont vállalkozás 2005 februárja és 2006 vége között, míg
- a XV. rendű eljárás alá vont vállalkozás 2005 májusa és 2006 októbere között

a gazdasági verseny korlátozását célzó egységes, folyamatos és összetett – megállapodás, illetve összehangolt magatartás formájában megnyilvánuló – jogsértést valósítottak meg, amikor egyeztették egymással egyes malmi búzaőrlemények árát, illetve árának változását, valamint egymás piacának meg nem támadására tett vállalásukkal felosztották egymás között a piacot.

II. A Versenytanács megállapítja továbbá, hogy

- a XVIII. rendű vállalkozás a 2005. május 17-i találkozó kapcsán, míg
- a XIX. rendű vállalkozás a 2008. április 10-i találkozó kapcsán

ugyancsak részt vett a gazdasági verseny korlátozását célzó, egyes malmi búzaőrlemények árát, illetve árának változtatását egyeztető, valamint piacfelosztó megállapodásban.

III. A Versenytanács kötelezi

- az I. rendű eljárás alá vont vállalkozást 145.000.000- (azaz száznegyvenötmillió) forint,
- a II. rendű eljárás alá vont vállalkozást 200.000.000- (kettőszázmillió) forint,
- a III. rendű eljárás alá vont vállalkozást 140.000.000- (száznegyvenmillió) forint,
- a IV. rendű eljárás alá vont vállalkozást 250.000.000- (kettőszázötvenmillió) forint,
- az V. rendű eljárás alá vont vállalkozást 145.000.000- (száznegyvenötmillió) forint,
- a VI. rendű eljárás alá vont vállalkozást 40.000.000- (negyvenmillió) forint,

¹ Módosítva a 2011. március 3-án kelt Vj-69/2008/539. számú határozattal.

² Módosítva a 2011. március 3-án kelt Vj-69/2008/539. számú határozattal.

- a VIII. rendű eljárás alá vont vállalkozást 800.000.000- (nyolcszázmillió) forint,
- a IX. rendű eljárás alá vont vállalkozást 190.000.000- (százkilencvenmillió) forint,
- a X. rendű eljárás alá vont vállalkozást 180.000.000- (száznolcvanmillió) forint,
- a XI. rendű eljárás alá vont vállalkozást 120.000.000- (százhuszmillió) forint,
- a XIII. rendű eljárás alá vont vállalkozást 30.000.000- (harmincmillió) forint,
- a XV. rendű eljárás alá vont vállalkozást 5.000.000- (ötmillió) forint,
- a XVII. rendű eljárás alá vont vállalkozást 40.000.000- (negyvenmillió) forint,
- a XVIII. rendű eljárás alá vont vállalkozást 5.000.000- (ötmillió) forint,
- a XIX. rendű eljárás alá vont vállalkozást 3.000.000- (hárommillió) forint, míg
- a XXII. rendű eljárás alá vont vállalkozást 1.300.000- (egymillió-háromszázezer) forint

versenyfelügyeleti bírság megfizetésére. A bírságot az eljárás alá vont vállalkozások – az I. rendű, a III. rendű, a IV. rendű, a V. rendű és a XI. rendű eljárás alá voltak kivételével – a határozat kézhezvételétől számított harminc napon belül a Gazdasági Versenyhivatal 10032000-01037557-00000000 számú bírságbevételei számlája javára kötelesek megfizetni.

Az I. rendű, a III. rendű, a IV. rendű, a V. rendű és a XI. rendű eljárás alá vont vállalkozások a bírság megfizetését részletekben is teljesíthetik, az alábbiak szerint:

- az I. rendű eljárás alá vont vállalkozás első alkalommal 7.000.000- (azaz hétmillió) forint részletet, majd ezt követően huszonhárom alkalommal további 6.000.000- (azaz hatmillió) forint részletet köteles fizetni,³
- a III. rendű eljárás alá vont vállalkozás első alkalommal 25.000.000- (azaz huszonötmillió) forint részletet, majd ezt követően öt alkalommal további 23.000.000- (azaz huszonhárommillió) forint részletet köteles fizetni,
- a IV. rendű eljárás alá vont vállalkozás első alkalommal 50.000.000- (azaz ötvenmillió) forint, majd ezt követően öt alkalommal további 40.000.000 (azaz negyvenmillió) forint részletet köteles fizetni,
- az V. rendű eljárás alá vont vállalkozás első alkalommal 13.000.000- (azaz tizenhárommillió) forint, majd ezt követően tizenegy alkalommal további 12.000.000 (azaz tizenkettőmillió) forint részletet köteles fizetni,
- a XI. rendű eljárás alá vont vállalkozás huszonnégy alkalommal 5.000.000 (azaz ötmillió) forint részletet köteles fizetni

oly módon, hogy az első alkalommal fizetendő részletet a határozat kézhezvételétől számított harminc napon belül, majd a további részleteket az első részlet esedékességét követő hónaptól havonta, adott hónap 15. napjáig a Gazdasági Versenyhivatal 10032000-01037557-00000000 számú bírságbevételei számlája javára kötelesek teljesíteni.

³ A részletek száma és összege tekintetében kijavítva a 2011. április 12-én kelt Vj-69/2008/564. számú határozattal.

Bármely részlet elmaradása esetén a még fennálló teljes tartozás – egy összegben – esedékessé válik.

A határozat felülvizsgálatát a kézhezvételtől számított harminc napon belül a Gazdasági Versenyhivatalnál benyújtott vagy ajánlott küldeményként postára adott, a Fővárosi Bíróságnak címzett keresettel lehet kérni.

I n d o k o l á s

I. Az eljárás tárgya

1. A Gazdasági Versenyhivatal (a továbbiakban: GVH) 2008. június 3-án Vj-69/2008/002. számú végzésével versenyfelügyeleti eljárást indított az I.-X. rendű eljárás alá vont vállalkozások és az ABO Holding Vagyonkezelő Zrt. (4400 Nyíregyháza, Simai út 6.) ellen a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló, többször módosított 1996. évi LVII. törvény (a továbbiakban: Tpv.) 11. §-ának, valamint az Európai Közösséget létrehozó szerződés 81. cikke (1) bekezdésének [jelenleg hatályos elnevezéssel az Európai Unió működéséről szóló szerződés (a továbbiakban: EUMSz.) 101. cikke⁴ (1) bekezdésének] feltételezett megsértése miatt.
2. A GVH annak vizsgálatára indított eljárást, hogy a rendelkezésre álló információk szerint az eljárás alá vont magyarországi gabonafeldolgozó vállalkozások 2004-től az ügyindítás napjáig több alkalommal, különböző helyszíneken folytattak tárgyalásokat, kötöttek két- és többoldalú megállapodásokat a magyarországi lisztpiac felosztásáról, és a gabonai (jellemzően liszt) termékek esetében minimálárak alkalmazásáról, tervezett áremeléseikről (mérték és időpont).
3. Az ügyindító végzés szerint az eljárás alá vont vállalkozások piacfelosztó és minimálár meghatározó magatartása feltehetően kiterjedt a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal (a továbbiakban: MVH) által 2007-2008-ban az élelmiszerek (köztük malomipari termékek) beszerzésére kiírt közbeszerzési eljárásokra is.
4. Az ügyindító végzés rögzítette, hogy a rendelkezésre álló adatok szerint az eljárás alá vont vállalkozások tárgyalásokat folytattak egy közös pénzügyi alap létrehozásáról is, mely a külföldi (többek között EU tagállami) gyártók pénzügyi kompenzációját szolgálta volna, a magyarországi piactól való távontartásuk érdekében.
5. Az eljárás indulásával egy időpontban a GVH az I., III.-VII. és X. rendű eljárás alá vont vállalkozások, valamint az ABO Holding Vagyonkezelő Zrt. székhelyén a Tpv. 65/A. §-a szerinti előzetes értesítés nélküli helyszíni szemlét tartott.
6. A GVH 2008. július 3-án Vj-69/2008/028. számú végzésével az eljárást kiterjesztette az MVH által 2006-ban kiírt, az intervenciós gabonakészletekből származó élelmiszersegélyek előállítására és a megrendelő által meghatározott raktárakba történő szállítása, vagy ehhez hasonló jogcímen/tárgyban kiírt közbeszerzési eljárásokkal kapcsolatos feltételezett versenykorlátozó megállapodások vizsgálatára is.
7. A GVH a fenti végzésben kiterjesztett eljárásba ügyfélként bevonta a XI.-XXI. rendű eljárás alá vont vállalkozásokat, valamint a Budai Hengermalom Gabonaforgalmi és Malomipari Kft. felszámolás alatt (1116 Budapest, Hengermalom út 49-51.), a „HALMA” Halasi Malom Kft. (6400 Kiskunhalas, Kárpát u. 32.), a MAKÓI MALOM Élelmiszeripari és

⁴ 2009. december 1-i hatállyal az EKSz. 81. és 82. cikke az EUMSz. 101. és 102. cikke lett. Az új 101. és 102. cikkek tartalmilag azonosak a korábbi 81. és 82. cikkel. A jelen ügy szempontjából a 101. és 102. cikk alatt a 81. és 82. cikkre utalást kell érteni, ahol ez szükséges.

Kereskedelmi Kft. (6900 Makó, Vásárhelyi u. 12-14.), a Szentlőrinc-káti COOP Kereskedelmi és Szolgáltató Kft. (2255 Szentlőrinc-káta, 059/12. hrsz.) és a TÓTKOMLÓSI MALOM Ipari és Kereskedelmi Kft. (1047 Budapest, Fóti út 56.), továbbá a Diamant Mühle Hamburg GmbH & Co.⁵ (DE-21107 Hamburg, Trettaustrasse 49.) és az LLI Euromills GmbH⁶ (A-1010 Wien, Börsegasse 9.) vállalkozásokat.

8. A GVH 2008. július 3-án a II., VIII., IX. és XVI. rendű eljárás alá vont vállalkozások, valamint a Szentlőrinc-káti COOP Kereskedelmi és Szolgáltató Kft. székhelyén a Tptv. 65/A. §-a szerinti előzetes értesítés nélküli helyszíni szemlét tartott.

9. A GVH 2008. november 24-én Vj-69/2008/048. számú végzésével az eljárást két önálló eljárásra (Vj-69/2008. és Vj-134/2008.) szétválasztotta. A szétválasztást követően a GVH jelen Vj-69/2008. ügyszámú eljárásban vizsgálta azt, hogy eljárás alá vont vállalkozások 2004-2008. években több alkalommal, különböző helyszíneken folytattak-e tárgyalásokat, kötöttek-e két- és többoldalú megállapodásokat a magyarországi lisztpiac felosztásáról és gabonaiipari (jellemzően liszt) termékek esetében minimál árak alkalmazásáról, tervezett áremeléseikről (mérték és időpont), valamint folytattak-e tárgyalásokat egy közös pénzügyi alap létrehozásáról, mely a külföldi (többek között EU tagállami) gyártók pénzügyi kompenzációját szolgálta volna, azoknak a magyarországi piactól való távoltartása érdekében, és ezen magatartásuk sérti-e a Tptv. 11. §-ának, valamint az EUMSZ 101. cikke (1) bekezdésének rendelkezéseit.⁷

10. A GVH 2009. július 30-án Vj-69/2008/315. számú végzésével az eljárásba ügyfélként bevonta a XXII.-XXV. rendű eljárás alá vont vállalkozásokat.

11. A GVH 2008. november 24-én Vj-69/2008/048. számú végzésével a Vj-69/2008. számú eljárás tárgya vonatkozásában a vizsgálatot a Szentlőrinc-káti COOP Kereskedelmi és Szolgáltató Kft. és a Budai Hengermalom Gabonaforgalmi és Malomipari Kft. felszámolás alatt vállalkozásokkal szemben megszüntette.

12. A GVH 2009. június 3-án Vj-69/2008/249. számú végzésével a Vj-69/2008. számú eljárás tárgya vonatkozásában a vizsgálatot a BAKONY SPA WELLNESS Kereskedelmi és Szolgáltató Kft. (korábban: TÓTKOMLÓSI MALOM Ipari és Kereskedelmi Kft.)⁸ vállalkozással szemben megszüntette.

13. A GVH 2009. szeptember 28-án Vj-69/2008/384. számú végzésével a Vj-69/2008. számú eljárás tárgya vonatkozásában a vizsgálatot az ABO Holding Vagyonkezelő Zrt., a Diamant Mühle Hamburg GmbH & Co. és az LLI Euromills GmbH vállalkozásokkal szemben megszüntette.

14. A „HALMA” Halasi Malom Kft. (a továbbiakban: Halasi Malom) 2008. szeptember 30-án jogutódlással megszűnt, beolvadt a X. rendű eljárás alá vont SZATMÁRI Malom Kft.-be.⁹

⁵ Vj-69/2008/048. és Vj-69/2008/066. sz. iratok

⁶ Vj-69/2008/048. és Vj-69/2008/066. sz. iratok

⁷ A szétválasztást követően az MVH által 2006-2008 években kiírt, az intervenció gabonakészletekből származó élelmiszersegélyek előállítására és a megrendelő által meghatározott raktárakba történő szállítása, vagy ehhez hasonló jogcímen/tárgyban kiírt közbeszerzési eljárásokkal kapcsolatos versenykorlátozó megállapodások vizsgálata a Vj-134/2008. ügyszámú eljárás tárgyát képezi.

⁸ Vj-69/2008/430/27. sz. irat

⁹ Vj-69/2008/237. sz. irat, Vj-69/2008/430/10. és 26. sz. iratok

15. A Vj-69/2008/028. számú végzéssel az eljárásba bevont Makói Malom Élelmiszeripari és Kereskedelmi Kft. felszámolás alatt vállalkozás – felszámolási eljárást követően – 2003. január 6-i hatállyal, vagyis már a versenyfelügyeleti eljárás megindítását megelőzően megszűnt.¹⁰ Ezért a GVH 2010. augusztus 5-én Vj-69/2008/432. számú végzésével a vállalkozás vonatkozásában a versenyfelügyeleti eljárást megszüntette.

16. A GVH Versenytanácsának 2010. augusztus 6-án kiadott, Vj-69/2008/433. számú előzetes álláspontja szerint az eljárás alá vont I.-XXV. rendű vállalkozások a gazdasági verseny korlátozását célzó egységes és folytatólagos, komplex jogsértést valósítottak meg, amikor 2004-től 2008 közepéig rendszeres jelleggel egyeztették egymással egyes malmi búzaörlemények árát, adott esetben a vevőkkel szemben érvényesítendő áremelést és egyes egyéb üzleti feltételeket, valamint egymás piacának meg nem támadására tett vállalásukkal felosztották egymás között a piacot.

17. A GVH Versenytanácsa a 2010. október 21-én tárgyaláson meghozott Vj-69/2008/536. számú végzésével az eljárást a XII. rendű, a XIV. rendű, a XX. rendű, a XXI. rendű, a XXIII. rendű, a XXIV. rendű és a XXV. rendű eljárás alá vont vállalkozásokkal, míg a 2010. október 28-án tárgyaláson meghozott Vj-69/2008/537. számú végzésével a XVI. rendű eljárás alá vont vállalkozással szemben megszüntette.

II.

Az eljárás alá vont vállalkozások

II.1. Cerbona Zrt.

18. A Cerbona Zrt. (a továbbiakban: Cerbona, I. rendű eljárás alá vont) legnagyobb tulajdonosa a Cerinvest Kft., amely belföldi magánszemélyek tulajdonában van. A vállalkozás 1993-as megalakulása óta használja a Cerbona nevet.¹¹ 2010. október 28-i nyilatkozata szerint a vállalkozás pénzügyi helyzete miatt csődközelbe került, napirenden van, hogy csődeljárás megindítását kezdeményezik.¹²

19. A Cerbona a malomipari tevékenységen kívül egyéb élelmiszerek (gabonapelyhek, müzlik, tésztafélék) előállítását végzi. A Cerbonának Székesfehérváron és Szekszárdon van malma. A vállalkozás kis kiszerezésű csomagolt malomipari terméket is értékesít.

20. A Cerbona 2009. évi nettó árbevétele 10.267.406.000 Ft volt.¹³

21. A GVH a Vj-74/2003. számú versenyfelügyeleti eljárásban elmarasztalta a Cerbonát a Tpv. 11. §-ának megsértése miatt.

¹⁰ Vj-69/2008/430/28. sz. irat

¹¹ Vj-69/2008/301. és Vj-69/2008/430/1. sz. iratok

¹² Vj-69/2008/527. sz. irat

¹³ Vj-69/2008/467. (475.) sz. irat

II.2. DIAMANT International Malom Kft.

22. A DIAMANT International Malom Kft. (a továbbiakban: Diamant, II. rendű eljárás alá vont) az Aurora Mühle Hamburg GmbH 100 %-os tulajdonában van. A Diamant és a VIII. rendű eljárás alá vont Pannonmill Malomipari Zrt. a Tptv. 15. §-a értelmében egymástól nem független vállalkozások.¹⁴

23. A Diamant Baján rendelkezik malommal, a vállalkozás kis kiserelésű csomagolt malomipari terméket is értékesít.

24. A Diamant 2008/2009. üzleti évre¹⁵ vonatkozó nettó árbevétele 4.349.404.000 Ft volt.¹⁶

25. A GVH a Vj-74/2003. számú versenyfelügyeleti eljárásban elmarasztalta a Diamantot a Tptv. 11. §-ának megsértése miatt.

II.3. Első Pesti Malom- és Sütőipari Zrt.

26. Az Első Pesti Malom- és Sütőipari Zrt. (a továbbiakban: EPMS, III. rendű eljárás alá vont, valamint úgy is, mint: EPH, Fradi Malom) magánszemélyek és mezőgazdasági üzemek tulajdonában van. A cég korábbi neve Első Pesti Hengermalom Rt. (EPH Rt.) volt, ezért a vállalkozást a szakmán belül ezen a rövidítésen is ismerték. A cég székhelye 2008 májusáig a Vaskapu u. 41.-ben volt a Ferencvárosban, innen a cég szakmán belül elterjedt másik elnevezése, a „Fradi Malom”. Sokáig ez volt a helyszíne a gabonaszövetségi üléseknek is.¹⁷

27. Az EPMS Aszódon, Érden, Kunszentmiklóson – valamint nyilatkozata szerint Ócsán is – rendelkezik malommal, a vállalkozás kis kiserelésű csomagolt malomipari terméket is értékesít.

28. Az EPMS 2009. évi nettó árbevétele 3.093.306.000 Ft volt.¹⁸

29. A GVH a Vj-74/2003. számú versenyfelügyeleti eljárásban elmarasztalta az EPMS-t a Tptv. 11. §-ának megsértése miatt.

II.4. Gyermely Zrt.

30. A Gyermely Zrt. (a továbbiakban: Gyermelyi Malom, IV. rendű eljárás alá vont) a Gyermely Holding Zrt. többségi tulajdonában van, emellett számos magánbefektető rendelkezik tulajdonnal a társaságban.¹⁹

31. A Gyermelyi Malom a malomipari ágazaton kívül térsztagyártással, baromfitenyéztéssel és növénytermesztéssel is foglalkozik, Gyermelyen rendelkezik malommal. A vállalkozás kis kiserelésű csomagolt malomipari terméket is értékesít.

32. A Gyermelyi Malom 2009. évi nettó árbevétele 12.232.110.000 Ft volt.²⁰

33. A GVH a Vj-74/2003. számú versenyfelügyeleti eljárásban elmarasztalta a Gyermelyi Malmot a Tptv. 11. §-ának megsértése miatt.

¹⁴ Lásd a Vj-171/2004. számú ügyben hozott határozatot és a Vj-69/2008/430/2. sz. iratot.

¹⁵ 2008. október 1. – 2009. szeptember 30.

¹⁶ Vj-69/2008/387/7., Vj-69/2008/292., Vj-69/2008/312. és Vj-69/2008/448. sz. iratok

¹⁷ Vj-69/2008/430/3. sz. irat

¹⁸ Vj-69/2008/387/10., Vj-69/2008/306. és Vj-69/2008/458. sz. iratok

¹⁹ Vj-69/2008/430/4. sz. irat

²⁰ Vj-69/2008/387/1., Vj-69/2008/290. és Vj-69/2008/457. sz. iratok

II.5. Hajdúsági Gabonaipari Zrt.

34. A Hajdú-Gabona Zrt. (a továbbiakban: Hajdú-Gabona, V. rendű eljárás alá vont) 100 %-ban magyar tulajdonban van, a társaság részvényei számos magánszemély, több vállalkozás és önkormányzat között oszlanak meg.²¹

35. A Hajdú-Gabona Hajdúnánáson, Berettyóújfaluban és Balmazújvárosban rendelkezik malommal. A vállalkozás kis kiserelésű csomagolt malomipari terméket is értékesít.

36. A Hajdú-Gabona 2009. évi nettó árbevétele 7.042.854.000 Ft volt.²²

II.6. Ócsai Malom Kft.

37. Az Ócsai Malom Kft. (a továbbiakban: Ócsai Malom, VI. rendű eljárás alá vont, valamint Hefe) a liechtensteini székhelyű Blue Mill Services Company Establishment tulajdonában van, a vállalkozás korábbi neve (2008. március 15-ig) Hefe Malomipari Kft. volt.²³

38. A vállalkozás egy malommal rendelkezik Ócsán.²⁴ A vállalkozás kis kiserelésű csomagolt malomipari terméket is értékesít.

39. Az Ócsai Malom 2009. évi nettó árbevétele 1.007.066.000 Ft volt.²⁵

II.7. Júlia-Malom Kft.

40. A Júlia-Malom Kft. (a továbbiakban: Júlia-Malom, VII. rendű eljárás alá vont) a BM Bäckermühle AG, a Mühle Cottbus GmbH, valamint két belföldi magánszemély tulajdonában van.²⁶

41. A Júlia-Malom Kunszálláson rendelkezik korszerű malommal, amely 2005 novemberében kezdte meg a működését. Csomagolt liszt gyártásával nem foglalkozik.

42. A Júlia-Malom 2009. évi nettó árbevétele 8.328.338.000 Ft volt.²⁷

II.8. Pannonmill Zrt.

43. A Pannonmill Zrt. (a továbbiakban: Pannonmill, VIII. rendű eljárás alá vont) többségi tulajdonosa az osztrák székhelyű LLI Euromills GmbH. A Pannonmill és a II. rendű eljárás alá vont Diamant International Malom Kft. a Tptv. 15. §-a értelmében egymástól nem független vállalkozások.²⁸

44. A Pannonmill 2004. június 30-án a Hungaromill Gabonaforgalmi és Malomipari Rt. (a továbbiakban: Hungaromill), a Pannon-Gabona Feldolgozó és Kereskedelmi Rt. (a

²¹ Vj-69/2008/430/5. sz. irat

²² Vj-69/2008/317., Vj-69/2008/387/2. és Vj-69/2008/453. sz. iratok

²³ Vj-69/2008/066. és Vj-69/2008/430/6. sz. iratok

²⁴ Az EPMS Zrt. adatszolgáltatása szerint 2008. január 4-ével az irányítása alá került az ócsai malom is (Vj-69/2008/387/10.). Az Ócsai Malom Kft. ügyvezetője, N. S., meghallgatásán úgy nyilatkozott, hogy tudomása szerint az EPMS Zrt. közvetve az Ócsai Malom Kft. tulajdona, de arról nem tud, hogy a tulajdonosváltás mikor következett be (Vj-69/2008/241.).

²⁵ Vj-69/2008/387/9., Vj-69/2008/308. és Vj-69/2008/476. sz. iratok

²⁶ Vj-69/2008/430/7. sz. irat

²⁷ Vj-69/2008/289. és Vj-69/2008/446. sz. irat

²⁸ Lásd a Vj-171/2004. számú ügyben hozott határozatot és a Vj-69/2008/430/8. sz. iratot.

továbbiakban: Pannon Gabona) és a Pannon-Borsod Gabonaipari Kft. összeolvadásával jött létre. A társaságba 2005. május 31-én beolvadt a Vitamill Kereskedelmi Kft., majd 2008. július 31-én a PROFORG Kereskedelmi és Gabonaipari Zrt. is.

45. A Pannonmill Komáromban, Csornán, Miskolcon, Kisvárdán rendelkezik malommal. A vállalkozás kis kiserelésű csomagolt malomipari terméket is értékesít.

46. A Pannonmill 2009/2010. üzleti évre²⁹ vonatkozó nettó árbevétele 11.425.070.000 Ft volt.³⁰

47. A GVH a Vj-74/2003. számú versenyfelügyeleti eljárásban megállapította, hogy a Hungaromill, illetve a Pannon Gabona a Tpv. 11. §-ba ütköző magatartást folytatott, amelynek következtében bírságot szabott ki a Pannonmillel, mint a Hungaromill és a Pannon-Gabona jogutódjával szemben.

II.9. „SIKÉR” Zrt.

48. A „SIKÉR” Zrt. (a továbbiakban: Sikér, IX. rendű eljárás alá vont) – a saját tulajdonú üzletrész mellett – egy magánszemély tulajdonában van.³¹

49. A Sikér a vizsgált időszakban Bicskén, Érsekvadkertben és Balatonbogláron rendelkezett malommal. A vállalkozás kis kiserelésű csomagolt malomipari terméket is értékesít.

50. A Sikér 2009. évi nettó árbevétele 3.778.661.000 Ft volt.³²

51. A GVH a Vj-74/2003. számú versenyfelügyeleti eljárásban elmarasztalta a Sikért a Tpv. 11. §-ának megsértése miatt.

II.10. SZATMÁRI Malom Kft.

52. A SZATMÁRI Malom Kft. (a továbbiakban: Szatmári Malom, X. rendű eljárás alá vont) magyarországi magánszemélyek tulajdonában van. A társaságba 2008. szeptember 30-án beolvadt a – szintén eljárás alá vont – „HALMA” Halasi Malom Kft., így került a társaság tulajdonába a kiskunhalasi malom, de a „HALMA” Halasi Malom Kft. már ezt megelőzően is (a vizsgálattal érintett időszakban) a Szatmári Malom irányítása alatt állt, és egységes piaci stratégia alapján működtek.³³

53. A Szatmári Malom Jászberényben, Veszprémben, Kiskunhalason és Pápán rendelkezik malommal, azonban ez utóbbi malom nem üzemel. A vállalkozás kis kiserelésű csomagolt malomipari terméket is értékesít.

54. A Szatmári Malom 2009. évi nettó árbevétele 3.862.052.000 Ft volt.³⁴

55. A GVH a Vj-74/2003. számú versenyfelügyeleti eljárásban elmarasztalta a Szatmári Malmot a Tpv. 11. §-ának megsértése miatt.

²⁹ 2009. október 1. – 2010. szeptember 30.

³⁰ Vj-69/2008/387/8., Vj-69/2008/300. és Vj-69/2008/481/melléklet sz. iratok

³¹ Vj-69/2008/430/9. sz. irat

³² Vj-69/2008/387/5., Vj-69/2008/318. és Vj-69/2008/456. sz. iratok

³³ Vj-69/2008/237. és Vj-69/2008/430/10., 26. sz. iratok

³⁴ Vj-69/2008/387/3., Vj-69/2008/302. és Vj-69/2008/466. sz. iratok

II.11. ABO MILL Zrt.

56. Az ABO MILL Zrt. (a továbbiakban: Abo Mill, XI. rendű eljárás alá vont) meghatározó többségi tulajdonosa az ABO Holding Zrt., amely magyar magánszemélyek tulajdonában áll. Az ABO-cégcsoport Szlovákiában és Romániában is folytat malomipari tevékenységet, az Abo Mill döntően a magyar piacon van jelen.³⁵

57. Az Abo Mill korábbi neve Alföldi Gabona Rt. (1993-2003), majd Alföldi Malomipari Rt. (2005. május 4-ig) volt. Az Alföldi Gabona Rt. 2003. január 1-jével a Szabolcs Gabona-cégcsoporthoz került.³⁶

58. Az Abo Mill 2007 februárjában hosszú távú bérleti szerződés révén megszerezte a XXII. rendű Budai Malomipari Kft. eljárás alá vont vállalkozás eszközei feletti irányítást, amelyet a GVH a Vj-2/2007. számú versenyfelügyeleti eljárást lezáró határozatában engedélyezett.

59. Az Abo Mill búzán kívül rizs (Karcag) és kukorica feldolgozására alkalmas malomüzemmel (Gyula, Tiszafüred) is rendelkezik. Búzamalommal a következő településeken rendelkezik: Törökszentmiklós, Nyíregyháza, Szeged, Selyp, Kunszentmárton. A vállalkozás kis kiserelésű csomagolt malomipari terméket is értékesít.

60. Az Abo Mill 2009. évi nettó árbevétele 13.363.529.000 Ft volt.³⁷

II.12. Cornexi Zrt. „f.a.”

61. A Cornexi Zrt. „f.a.” (a továbbiakban: Cornexi, XIII. rendű eljárás alá vont) öt belföldi magánszemély tulajdonában áll, a cég 2008. április 17-ével felszámolási eljárás alá került. A vállalkozás Dunaföldváron rendelkezett malommal, amelyet 2008. április 8-ig üzemeltetett, majd bérbe adta.³⁸

62. A Cornexi 2007. évi nettó árbevétele 507.473.000 Ft volt.³⁹

63. A GVH a Vj-74/2003. számú versenyfelügyeleti eljárásban elmarasztalta a Cornexit a Tpv. 11. §-ának megsértése miatt.

II.13. „GA-BO” Kft.

64. A „GA-BO” Kft. (a továbbiakban: Ga-Bo, XV. rendű eljárás alá vont) magánszemélyek és a bonyhádi önkormányzat tulajdonában áll. A vállalkozás raktár kapacitással és keverőüzemmel is rendelkezik (takarmánygyártás).⁴⁰

65. A vállalkozás Bonyhádön rendelkezik malommal. A vállalkozás kis kiserelésű csomagolt malomipari terméket is értékesít.

66. A vállalkozás 2009. évi nettó árbevétele 249.263.000 Ft volt.⁴¹

³⁵ Vj-69/2008/430/11. sz. irat

³⁶ Vj-89/2002.

³⁷ Vj-69/2008/387/6., Vj-69/2008/297. és Vj-69/2008/520. sz. iratok

³⁸ Vj-69/2008/120. és Vj-69/2008/430/13. sz. iratok

³⁹ Az eljárás alá vont kijelölt felszámolója a vizsgálati adatszolgáltatásra kötelező végzésére azt a tájékoztatást adta, hogy a 2008 áprilisában megindult felszámolási eljárásra tekintettel a Cornexi 2008. évre vonatkozó éves beszámolóval nem rendelkezik. A felszámolási eljárásban 2009. május 31-i dátummal a Cstv. szerinti közbenső mérleg készült, amelyet a felszámoló a GVH részére nem csatolt (lásd a Vj-69/2008/305. számú iratot). A 2007. évi árbevételre vonatkozó adatot lásd a Vj-69/2008/430/13. sz. iratban.

⁴⁰ Vj-69/2008/430/15. sz. irat

II.14. Szécsény-Mill Kft.

67. A Szécsény-Mill Kft. (a továbbiakban: Szécsény-Mill, XVII. rendű eljárás alá vont, valamint Három Malom) tulajdonosa a Mill Group Kft.⁴², amelynek tulajdonosai a H & T Kereskedelmi és Szolgáltató Kft., H. T. és V. J.. A vállalkozás a Három Malom Élelmiszeripari Kft. jogutódja.⁴³

68. A Szécsény-Mill a Mill Group Kft. tulajdonában lévő szécsényi malmot bérl. A vállalkozás kis kiszerelésű csomagolt malomipari terméket is értékesít.

69. A Szécsény-Mill 2009. évi nettó árbevétele 1.005.794.000 Ft volt.⁴⁴

II.15. LAMEPÉ Kft.

70. A LAMEPÉ Kft. (a továbbiakban: Lamepé, XVIII. rendű eljárás alá vont) négy magánszemély tulajdonában van, az árbevételének 80-90 %-át a malomipari tevékenységből származó bevétel teszi ki.⁴⁵

71. A Lamepé malma Szigetváron található. A vállalkozás kis kiszerelésű csomagolt malomipari terméket is értékesít.

72. A vállalkozás 2009. évi nettó árbevétele 364.106.000 Ft volt.⁴⁶

II.16. MÁRIA-MALOM Kft.

73. A MÁRIA-MALOM Kft. (a továbbiakban: Mária-Malom, XIX. rendű eljárás alá vont) a Darázs Keverő Kft. és két magánszemély tulajdonában van.⁴⁷

74. A Mária-Malom 2000 januárjában kezdte meg működését Jászfákóalmán. A vállalkozás kis kiszerelésű csomagolt malomipari terméket is értékesít.

75. A Mária-Malom 2009. évi nettó árbevétele 635.909.000 Ft volt.⁴⁸

II.17. Budai Malomipari Kft.

76. A Budai Malomipari Kft. (a továbbiakban: Budai Malom, XXII. rendű eljárás alá vont) meghatározó tulajdonosa a Közgép Építő- és Fémszerkezetgyártó Zrt. (96,8 %), míg kisebbségi tulajdonosa a PRO-AURUM Zrt. (3,2 %). A társaság tevékenysége malomipari termékek előállítása és értékesítése volt 2007. február hónapig. Ettől az időponttól kezdődően a társaság a Hengermalom út 49-51. szám alatti ingatlant (malom és raktár) az ABO MILL Zrt.-nek bérbe adta.⁴⁹ Az ABO Mill Zrt. másfél éven keresztül folytatott ott örlési tevékenységet, azóta csak raktározási célra bérl az ingatlan egy részét.

⁴¹ Vj-69/2008/098., Vj-69/2008/296. és Vj-69/2008/449. sz. iratok

⁴² Vj-69/2008/430/29. sz. irat

⁴³ Vj-69/2008/066. és Vj-69/2008/430/17. sz. iratok

⁴⁴ Vj-69/2008/117., Vj-69/2008/303. és Vj-69/2008/460. sz. iratok

⁴⁵ Vj-69/2008/430/18. sz. irat

⁴⁶ Vj-69/2008/105., Vj-69/2008/295. és Vj-69/2008/461. sz. iratok

⁴⁷ Vj-69/2008/066. és Vj-69/2008/430/19. sz. iratok

⁴⁸ Vj-69/2008/099., Vj-69/2008/299. és Vj-69/2008/463. sz. iratok

⁴⁹ Vj-2/2007.

77. A Budai Malom működésének utolsó teljes éve, amikor malomipari tevékenységet folytatott, a 2006. év volt. A vállalkozás kis kiszerelésű csomagolt malomipari terméket is értékesített.

78. A Budai Malom 2009. évi nettó árbevétele 13.231.000 Ft volt.⁵⁰

79. A GVH a Vj-74/2003. számú versenyfelügyeleti eljárásban elmarasztalta a Budai Malmot a Tpv. 11. §-ának megsértése miatt.

II.18. Az eljárás alá vontak részéről az eljárásban érintett egyes személyek

80. Az eljárás alá vontak részéről az eljárásban beszerzett bizonyítékok sorában érintett egyes személyek felsorolását tartalmazza az alábbi táblázat:

Eljárás alá vont	Eljárásban érintett személy
Cerbona	Sz. I. T. vezérigazgató Sz. J. I. őrlemény értékesítési kereskedelmi igazgató helyettes H. G. kereskedelmi igazgató (2005.01.-)
Diamant	K. I. ügyvezető (2005.07.-) Cs. A. ügyvezető (-2005.07.) B. Cs. kereskedelmi igazgató (-2005.05.) J. T. ügyvezető (-2004.01.)
Első Pesti Malom	Cs. E. vezérigazgató L. M. I. igazgató
Gyermelyi Malom	T. B. igazgató
Hajdú Gabona	dr. L. Z. elnök-vezérigazgató L. J. termelési igazgató
Ócsai Malom	N. S. termelésvezető (2003.01.02.-2008.04.04.) ügyvezető igazgató (2008.04.04.-) P. L. I. A. értékesítési vezető
Júlia-Malom	Cs. A. ügyvezető igazgató (2006.03.01.-) B. Cs. ügyvezető igazgató (2005.08.20.-) Cs. L. kereskedelmi igazgató (2007.02.15.-) J. T. ügyvezető igazgató (2004.06.24.-)
Pannonmill	Cs. S. T. vezérigazgató V. I. T. malmi üzletágvezető

⁵⁰ Vj-69/2008/380., Vj-69/2008/430/22. és Vj-69/2008/468. sz. iratok

Sikér	B. F. <i>tulajdonos, ügyvezető</i> C. L. R. <i>cégvezető</i> M. I. <i>értékesítési vezető</i>
Szatmári Malom	T.-K. A. <i>ügyvezető</i> (2006.02.-) P. Sz. – Halasi Malom <i>üzemvezető főmolnár, ügyvezető igazgató</i> (2004.10.-2008.02.)
Abo Mill	V. M. <i>vezérigazgató</i> (2007.01.01.-) S. G. <i>termelési és műszaki igazgató</i> (2005.01.01.-2005.06.10.), <i>vezérigazgató</i> (2005.06.11.-2006.12.31.) D. I. <i>kereskedelmi vezető</i> (2006.08.21.-2007.01.01.), <i>régióvezető</i> (2007.01.01.-2008.04.02.) N. M. <i>termelési igazgató</i> (2007.01.01.-2007.03.30.), Abo Mill SA., Románia, <i>termelési igazgató</i> (2007.03.30.-) Cs. L. <i>területi képviselő</i> (2005.02.01.-2005.06.)
Cornexi	K. Cs. <i>ügyvezető</i> (2008.04.17.-ig) K. Zs. <i>igazgató</i> (2008.04.17.-ig)
Ga-Bo	D. S. <i>ügyvezető</i>
Szécsény-Mill	V. J. <i>ügyvezető</i> H. T. <i>tulajdonos</i>
Lamepé	Dr. K. L. <i>ügyvezető</i>
Mária-Malom	D. I. – Darázs Keverő Kft. <i>tulajdonos, ügyvezető</i>
Budai Malom	B. M. <i>ügyvezető igazgató</i> (2005.06.24.-2010.04.15.) Cs. L. <i>értékesítési igazgató</i> (2005.07.-2007.02.)

III. A jelen eljárással összefüggő egyéb eljárások

III.1. A Vj-74/2003. számú versenyfelügyeleti eljárás

81. A GVH a Vj-74/2003. számú versenyfelügyeleti eljárásában a 2002. évet érintően vizsgálta a malomipari vállalkozások között létrejött minimálár meghatározására és piacfelosztásra irányuló versenykorlátozó megállapodásokat, illetve az ágazati szakmai szövetségnek a termelés mennyiségével és az árakkal kapcsolatos ajánlásait. Az eljárás lezárásaként 2004. október 19-én meghozott határozatában⁵¹ a GVH Versenytanácsa a Tpv. 11. §-ának megsértése miatt elmarasztalta a Magyar Gabonafeldolgozók, Takarmánygyártók és -Kereskedők Szövetségét, illetve tizenkét malomipari vállalkozást (Agrimill-Agrimpex Rt., Agrograin Rt., Budai Malomipari Kft., Cerbona Rt., Cornexi Rt., Diamant International Malom Kft., Első Pesti Malom Rt., Gyermely Rt., Hungaromill Rt., Pannon Gabona Rt., Sikér Kft., Szatmári Malom Kft.).

82. Az ügyben feltárt és a határozatban megállapított tényállás szerint a Magyar Gabonafeldolgozók, Takarmánygyártók és -Kereskedők Szövetségének (a továbbiakban: Gabonaszövetség) ülésein rendszeres téma volt a termelés visszafogása, a kapacitások csökkentése. A malomtagozat összejövetelein szó esett a piaci helyzetről, az árakról, az árak emelésének szükségességéről, amelynek kapcsán többször hangsúlyozták, hogy az árak megállapításánál figyelembe kell venni a búza és a liszt ára közötti kívánatosnak tartott arányt (az adott búzaárhoz milyen lisztár tartozik). Az érintett piac versenytársai a Gabonaszövetség keretein kívül is folyamatosan napi kapcsolatban álltak egymással, a piacon a versenytársak között általános gyakorlat volt az információcsere, a különböző megbeszélések folytatása.

83. A piacon kialakult helyzet megoldását a Gabonaszövetség és a piaci szereplők egyaránt a megítélésük szerint a szektor egésze szempontjából káros piaci verseny visszafogásában, az ésszerűtlennek tekintett piaci magatartások megszüntetésében, a kevésbé éles konkurenciaharc elérésében látták. Ennek érdekében a piaci szereplők döntő hányadát tömörítő Gabonaszövetség 2002 júniusában a termelés csökkentését javasoló ajánlást fogalmazott meg, illetve a 2002. év folyamán az általa kívánatosnak tartott ár alkalmazását ajánlotta a tagjai számára.

84. A versenyfelügyeleti eljárás során a versenytársak közötti egyes találkozókról bővebb, köztük írásbeli információk kerültek feltárára. Bizonyítást nyert, hogy 2002. január 14-én a Sikér Kft. kezdeményezésére több – legalább kilenc – vállalkozás⁵² tartott találkozót Gyermelyen, ahol a jelenlévők tájékoztatták egymást a feldolgozási költségről, az árakról, illetve megállapodtak abban, hogy 2002. február 1-jétől legalább 42 Ft-ban állapítják meg a BL-55 liszt árát. Bizonyítást nyert továbbá egy, 2002. június 6-án Székesfehérváron a Cornexi Rt. kezdeményezésére tartott megbeszélés, amelyen a résztvevő tíz versenytárs

⁵¹ Vj-74/2003/117.

⁵² Agrimill-Agrimpex Rt., Agrograin Rt., Budai Malomipari Kft., Cerbona Rt., Cornexi Rt., Diamant International Malom Kft., Gyermely Rt., Pannon Gabona Rt., Sikér Kft.

vállalkozás⁵³ rövid távú megoldásként a piaci helyzet befagyasztásában és egymás piacának meg nem támadásában állapodott meg a 2002. szeptember 1-jéig tartó időszakra. A bizalom erősítéseként, valamint a „status quo” megtartása érdekében a megjelentek vállalták, hogy egymást kölcsönösen értesítik – és egyben konzultálnak – minden vevői oldalról érkező megkeresésről. A résztvevők tudomásul vették továbbá a keleti országrészen 2002. június 5-én kötött megállapodást és a kölcsönösség elve alapján kinyilvánították annak tiszteletben tartását, valamint szándékukat a gabona felvásárlással kapcsolatos együttműködési lehetőségek feltárására irányuló újabb megbeszélésre.

85. A versenyfelügyeleti eljárás lezárásaként hozott – és a Legfelsőbb Bíróság ítéletével is megerősített – határozatának tényállásában a Versenytanács rögzítette, hogy malomipari vállalkozások között a keleti országrészben is megállapodás jött létre 2002. június 5-én, illetve, hogy egy 2002. október 28-i megbeszélésen megállapodás született a BL-55 és a BL-80 liszt árának emeléséről, azt is kimondva, hogy az áremelést 2002. december 1. és 16. között valósítják meg.⁵⁴

III.2. Más uniós tagállamokban folyamatban lévő, malomipari vállalkozásokat érintő eljárások

86. A Versenytanács hivatalos tudomása szerint az illetékes versenyhatóságok előtt Németországban, Hollandiában, Franciaországban és Belgiumban vizsgálat van folyamatban jellemzően nagy számú tagállami malomipari vállalkozással szemben, az említett tagállamok nemzeti piacait érintő, a liszt árának meghatározása és piacfelosztás gyanúja miatt.

IV.

A malmi búzaőrlemények piacának jellemzői

87. A Versenytanács a versenyfelügyeleti eljárás során tett ügyfél-⁵⁵ és tanúnyilatkozatok⁵⁶, beszerzett adatok⁵⁷, valamint a fent említett Vj-74/2003. számú eljárás és a GVH előtt

⁵³ Agrograin Rt., Budai Malomipari Kft., Cerbona Rt., Cornexi Rt., Diamant International Malom Kft., Első Pesti Malom Rt., Gyermely Rt., Hungaromill Rt., Sikér Kft., Szatmári Malom Kft.

⁵⁴ A határozat bírósági felülvizsgálata során a Fővárosi Ítéletábla a GVH határozatát a Gyermely Rt.-nek a 2002. január 14-én kötött megállapodásban való részvételére vonatkozó rendelkezései tekintetében hatályon kívül helyezte, egyebekben a határozatot helyben hagyta (lásd a 2.Kf.27.347/2006/5. számú ítéletet). A felülvizsgálati eljárásban eljáró Legfelsőbb Bíróság a másodfokú bíróság ítéletét hatályában fenntartotta (lásd a Kfv.II.39.151/2007/6. számú ítéletet).

⁵⁵ Vj-69/2008/212., Vj-69/2008/226., Vj-69/2008/228., Vj-69/2008/240., Vj-69/2008/246., Vj-69/2008/417., Vj-69/2008/461., Vj-69/2008/470., Vj-69/2008/472., Vj-69/2008/473. és Vj-69/2008/516. sz. iratok

⁵⁶ Vj-69/2008/233., Vj-69/2008/238., Vj-69/2008/255., Vj-69/2008/264. és Vj-69/2008/420. sz. iratok

⁵⁷ Vj-69/2008/010/Cerbona/10., Vj-69/2008/095., Vj-69/2008/096., Vj-69/2008/098., Vj-69/2008/099., Vj-69/2008/101., Vj-69/2008/103., Vj-69/2008/105., Vj-69/2008/113., Vj-69/2008/116., Vj-69/2008/117., Vj-69/2008/120., Vj-69/2008/125., Vj-69/2008/227., Vj-69/2008/231., Vj-69/2008/232., Vj-69/2008/235., Vj-69/2008/244., Vj-69/2008/258., Vj-69/2008/259., Vj-69/2008/314., Vj-69/2008/370., Vj-69/2008/377. és Vj-69/2008/387. sz. iratok

összefonódás engedélyezése tárgyában zajlott eljárások⁵⁸ adatai alapján az érintett piac meghatározásához tartozóan az alábbiakat állapította meg.

88. A gabonatermesztés és -feldolgozás hagyományosan fontos szerepet tölt be a magyar agrárgazdaságban, a magyar malomipar hosszú múltra tekint vissza. Magyarországon a gabonaőrlemények túlnyomó többségét a búza alapú őrlemények adják, a felhasznált búza mennyiségéhez viszonyítva az egyéb gabonafélék (rozs, durumbúza) mennyisége elhanyagolható.

89. Az egyes malmok eltérő arányban állítanak elő különböző típusú búzaőrleményeket, amelyeknek az ára is különböző. Általában egy malom túlnyomó részt (jellemzően háromnegyed részben) lisztet termel, a fennmaradó részben őrleményként malmi melléktermékek (takarmányliszt és korpa) készülnek. A liszttermékek közül a „vezértermék” a BL-55 minőségű liszt (ún. finomliszt), amely mind mennyiségében (45-50 %), mind árbevétel-arányosan (55 %) meghatározó az őrlemény-előállításban. A malmok a többi kiörlés árát is ehhez a lisztítpushoz mérten állapítják meg (így például szakmai szokvány szerint a BL-80 minőségű liszt ára kb. 2 Ft-tal kevesebb, mint a BL-55 minőségű liszté). A malmi termelésben átlagosan 20-25 %-ban keletkezik BL-80 minőségű liszt (ún. kenyérliszt), ami árbevétel-arányosan is hasonló mértéket (30 %) képvisel, a többi lisztípus [rétesliszt, BL-112 minőségű (sötétebb) kenyérliszt] mennyiségben és az árbevételben is 10 % alatti mértéket ér el.

90. A különböző őrleménytípusok felhasználási célja eltérő. A lisztek (finomliszt, kenyérliszt, rétesliszt) étkezési célra kerülnek felhasználásra. A malmok számára a legnagyobb felvevőpiac a sütőipar, de értékesítenek a tésztaipar és az édesipar részére is. Az élelmiszeripari felhasználók számára a malmok ömlesztett formában vagy zsákos kiszerezésben szállítják ki a lisztet. A felhasználók – elsősorban az élelmiszer-egészségügyi előírások következtében – törekednek az ömlesztett liszt felhasználásra, a nagy és közepes méretű sütőüzemek, pékségek jellemzően ömlesztett lisztet használnak (legfeljebb „tartalékként” vásárolnak zsákos kiszerezésűt), általában a kisebb pékségek esetében fordul elő a zsákos liszt felhasználás, 25, illetve 50 kilogrammos kiszerezésben. A malmok lisztértékesítésének több, mint felét az ömlesztett liszt értékesítés teszi ki.

91. A csomagolótechnológiával is rendelkező malmok 1, 2, illetve 5 kilogrammos kiszerezésben csomagolt (vagy más néven kiszereelt) lisztet is értékesítenek – fogyasztói, lakossági felhasználásra – a forgalmazó élelmiszer kis- és nagykereskedők felé. (Van példa ugyanakkor arra is, hogy csomagolókapacitással nem rendelkező malom továbbértékesítésre vásárol csomagolt lisztet.) Jellemzően a malmi termelés 10-30 %-a kerül csomagolt lisztként értékesítésre, a malomipar egészét tekintve a liszttermelés kb. 15 %-a kerül csomagolt lisztként az élelmiszer-kereskedők üzleteibe.

92. A malmi melléktermékek, a takarmányliszt és a korpa (amelyeket összefoglaló néven a szakma korpaként emleget) állati takarmányozás céljára kerülnek értékesítésre, de előfordul, hogy erőműveknek értékesítik égetésre. A malmi termelésben kb. 25 %-ban keletkezik korpa, azonban az árbevételnek nagyjából 10 %-a származik ennek értékesítéséből. A korpa ára jellemzően még a búza beszerzési árát sem éri el, a korpaár alakulása – a keletkező mennyiségre is tekintettel – befolyásolja a malmok őrleményértékesítési átlagárát. A korpa felhasználás kevésbé egyenletes, ezért egyes malmoknál időszakonként nagy mennyiség

⁵⁸ Vj-121/2004., Vj-171/2004., Vj-181/2004., Vj-2/2007.

halmozódik fel, amelynek következtében a korpa ára jobban ingadozik, mint a liszté. A korpa esetében az exportra történő értékesítés is nagyobb szerepet játszik, mint a liszt esetében.

93. Az árbevétel szempontjából egy malomipari vállalkozás számára a legnagyobb, körülbelül tíz-tizenöt vevő a mérvadó, az összbevétel 80 %-a a feljük történő értékesítésből származhat. A vevőkkel – mérettől függetlenül – jellemzően nincsenek hosszabb időre előre megállapodottan érvényesülő, kötött árak. Az ár általában bármely fél jelzése alapján, bármikor változtatható, de egy hónapon belül nem jellemző az árváltozás. Mindez kötöttebb formában, de érvényesül az élelmiszer-kiskereskedelemmel foglalkozó láncok vonatkozásában is (például az áremelést meghatározott idővel annak életbe lépése előtt be kell jelenteni).

94. A malmok a lisztet jellemzően – ömlesztett formában tartálykocsikkal, illetve zsákos kiszerezésben teherautókkal – a vevők telephelyére szállítják, és a kiszállítás költségét, amely a termék árának 20-25 %-át is elérheti, az árban érvényesítik. A gazdaságos szállítási távolság, az adott malom méretétől és földrajzi elhelyezkedésétől is függően, 50-250 kilométer, de jellemzően 100 kilométer sugarú körben alakul egy-egy malom által megcélzott, lefedett földrajzi terület. A fogyasztói felhasználásra szánt csomagolt liszt esetében a nagy kereskedelmi láncokban való megjelenéshez komolyabb logisztikai háttér szükséges, amivel a nagyobb malmok jellemzően rendelkeznek, a közepes-kisebb méretű malmok a regionális raktárral is rendelkező kiskereskedők boltjaiban tudnak megjelenni.

95. A vizsgált időszakban Magyarországon működő malmok elhelyezkedése alapján több régió is azonosítható, elkülöníthető:

- (i) A dél-dunántúli és a dél-alföldi területek jelentik a malmokkal legsűrűbben ellátott régiót („Bonyhádtól Szegedig”). A régió meghatározó malomipari szereplői az Abo Mill, a Diamant, az EPMS, a Júlia-Malom, a Cerbona, a Sikér és a Cornexi, de ebben a déli régióban működik a Halasi Malom, az Agromag, a Ga-Bo, a Lamapé, az Eccofood és a Bácsalmási Malom malma is.
- (ii) Az észak-keleti országrész megyéiben a régió meghatározó malomipari szereplői az Abo Mill, a Hajdú-Gabona, a Pannonmill és a Három Malom (Szécsény-Mill), de ebben a keleti régióban működik a Nyír-Gabona és az Egri Malom is.
- (iii) A észak-közép-magyarországi régió meghatározó malomipari szereplői az Abo Mill, az EPMS és a Budai Malom, de ebben a középső régióban működik az Ócsai Malom, a Sikér, a Szatmári Malom, a Váci-Malom, a Káta-Mill, a Tápai-Malom és a Mária-Malom malma is.
- (iv) A nyugat-dunántúli területeken a régió meghatározó malomipari szereplői a Pannonmill, a Gyermelyi Malom, a Cerbona és a Sikér, de ebben a nyugati régióban működik a Szatmári Malom egyik malma is. A régióban kevesebb malom található, de az említett szereplők révén nagy kapacitású malmok működnek a térségben.

96. A magyarországi lisztfogyasztás csökkenő tendenciát mutat, és az export is visszaesett (ez egyben világtendencia is, a nettó importőr országok inkább helyben őrlésre búzát vásárolnak), de még így is jóval felette van az import mennyiségének. A liszt importja az uniós csatlakozással indult lassú növekedésnek, főként Szlovákia felől. Az eljárásban feltárt

adatok⁵⁹ szerint a szlovák malmok, elsősorban a határhoz közel eső gútai malom, erős versenynyomást jelentettek a hazai, főként az észak-nyugati és a középső régióban működő értékesítő malmok számára.

97. Mérettől (termelőkapacitástól) függően a malmok eltérő költségszerkezettel rendelkeznek, de általában véve megállapítható, hogy az őrlemény-előállítás költségének túlnyomó többségét, akár 70-80 %-át az alapanyagként felhasznált búza költsége teszi ki. Annál hatékonyabban működik egy malom, minél magasabb ez az arány. A költségek között az őrléshez használt villamos energia jelent még fontos tényezőt (3-5 %-ban).

98. A malomipari vállalkozások szinte kizárólag belföldről szerzik be a búzát, egy átlagos évben a teljes magyarországi búzatermés 20-25 %-át vásárolják meg. Elsősorban minőségi okokból a malmok jellemzően nem a tőzsdéről, hanem a szabadpiacról vesznek búzát, ezért a tőzsdei ár a búzaár alakulását bizonyos mértékben mutatja ugyan, de nem mérvadó a beszerzésben. Olyan évben, amikor nagy mennyiségben terem – a malmok által elvárt – jó minőségű búza, a búzaár közelít a tőzsdei árhoz, ha azonban kevés búza terem adott évben, akkor Magyarországon a nemzetközi piacoknál magasabb árak is kialakulhatnak. Termeltetés, illetve hosszú távú beszállítói szerződések nem jellemzőek. Azt, hogy egy malom mennyi búzát vásárol készletre, alapvetően a vállalkozás finanszírozási lehetőségei és búzavásárlási stratégiája határozzák meg, a tároló kapacitás ebben jellemzően nem jelent korlátot. A gabona felvásárlása jellemzően előfinanszírozással történik, éves jelleggel, amelynek során a termék – vagy a feldolgozott termék – majdani értékesítése révén biztosítható a visszafizetés. Erre azért van szükség, mert a mezőgazdaságban a termények felvásárlására annak van lehetősége, aki azonnal tud fizetni érte. A legtöbb malom néhány (3-5) hónapos készlettel rendelkezik, ami a termelésben az egyenletes minőséghez is szükséges, bár van olyan malom is, amely kevés készletet tart, és csak az aktuális szükségleteihez mérten vásárol búzát. A malmok gazdálkodása szempontjából tehát meghatározó jelentőséggel bír, hogy a vállalkozás mikor, milyen minőségben és mennyiségben, és milyen finanszírozási költségekkel vett búzát, ezért az egyes malmok búzáköltsége adott időpontban más-más lehet.

99. Magyarországon a vizsgált időszakban 60-90 malom működött, a legnagyobb malomipari vállalkozásokhoz több malom is tartozik (ily módon a működő malmok 50-60 malomipari vállalkozás tulajdonában állnak). A malomiparban a kilencvenes évek közepétől koncentrációs folyamatok zajlanak, a malmok és a malomipari vállalkozások számának változásánál alacsonyabb mértékben csökkent ugyanakkor a malmok névleges kapacitása, illetve új, jelentős termelőkapacitást hordozó malmok is épültek, így az ágazatban továbbra is jelentős – kihasználatlan – többletkapacitások vannak. A malmok jellemző kihasználtsága alig valamivel 50 % feletti, a nagyobb, korszerűbb malmok esetében 70 % körüli. A malmok többsége kis (100 tonna/nap alatti) vagy közepes (100-250 tonna/nap) kapacitású malomnak számít, 250 tonna/nap feletti kapacitással csak a legnagyobb, kb. tíz malomipari vállalkozás rendelkezik. A malmok tényleges kihasználtsága nem feltétlenül esik egybe a névleges kapacitásukkal, ugyanakkor az intenzíven – a névleges kapacitás nagyobb kihasználtságával – működő malmok az országos névleges kapacitás 70-80 %-át képviselik.

100. Jelen eljárásban eljárás alá vont vállalkozásként szerepel valamennyi nagyobb malomipari vállalkozás, amelyek – az eljárás során beszerzett gazdálkodási adataik, így a

⁵⁹ Vj-69/2008/030/3., Vj-69/2008/375/Cerbona DVD/450162.doc („Feljegyzé2.doc”) és Vj-69/2008/419. sz. iratok

névleges kapacitás mellett a megtermelt őrléménymennyiség alapján – a teljes malomipar 70-80 %-át lefedik.

101. A malomipar szereplői közötti találkozók rendszeres fórumát jelentik a szakmai érdekképviselői szervezet, a Gabonaszövetség ülései. A Gabonaszövetség olyan átfogó szervezet, amelynek a malmokon kívül a tagjai közé tartoznak a gabonakereskedők, a takarmánygyártók és a tésztagyártók is. A Magyarországon működő malmok 80 %-a gabonaszövetségi tag, a malmokat a Gabonafeldolgozók Tagozata tömöríti. A Gabonaszövetség a tagokról ún. malmi regisztert vezet, amely a malmok főbb adatait (például malomüzemek kapacitása) tartalmazza, ideértve a tagvállalkozások képviselőit és azok elérhetőségeit is. A Gabonaszövetség adatszolgáltatása alapján megállapítható, hogy a vizsgált időszakban a Gabonaszövetség Gabonafeldolgozók Tagozata átlagosan évi három alkalommal tartott ülést, az ülések jellemzően az EPH Vaskapu utcai központjában voltak, a 2008. április 10-i ülés helyszíne a [...] Kft. székhelye volt. A Gabonafeldolgozók Tagozata üléseinek napirendjén minden alkalommal szerepelt liszt-, illetve gabonapiaci áttekintés és helyzetértékelés, hazai és világpiaci szempontból, valamint egyéb aktualitások, például fogyasztóvédelmi ellenőrzésekkel, mezőgazdasági támogatásokkal kapcsolatos tájékoztató.

V.

A vizsgált magatartással kapcsolatban rendelkezésre álló bizonyítékok

102. A versenyfelügyeleti eljárás megindításakor, majd az eljárás kiterjesztésekor a GVH vizsgálói összesen tizenhárom eljárás alá vont vállalkozás székhelyén tartottak előzetes értesítés nélküli helyszíni szemlét, amelynek alkalmával lefoglalásra kerültek a jogsértő magatartással kapcsolatos alábbi bizonyítékok:

- Cs. L. (ebben az időszakban az Abo Mill, majd a Budai Malom alkalmazottjának) 2005-ös határidőnaplója;⁶⁰
- T. B. (a Gyermelyi Malom igazgatójának) 2005-ös határidőnaplója;⁶¹
- L. Z. (a Gabonaszövetség elnökének) kézzel írt feljegyzése a 2008. április 10-i gabonaszövetségi ülésről;⁶²
- Sz. I. (a Cerbona őrlémény-értékesítési igazgató-helyettesének) a vezérigazgatóhoz címzett feljegyzése „búzaliszt áremelések a malomiparban 2006. októberében” tárgyban;⁶³
- a Sikér által a Diamantnak továbbított, a Plus áruházlánc felé érvényesítendő áremelés szándékának bejelentéséről szóló e-mail;⁶⁴
- K. I. (a Diamant ügyvezetőjének) 2006-os határidőnaplója.⁶⁵

⁶⁰ Vj-69/2008/003/Júlia/1. sz. irat

⁶¹ Vj-69/2008/004/Gyermely/2. sz. irat

⁶² Vj-69/2008/007/Hajdú/4. sz. irat

⁶³ Vj-69/2008/375/Cerbona DVD/450162.doc sz. irat

⁶⁴ Vj-69/2008/363/Diamant DVD/message0174. és 8340.doc sz. irat

⁶⁵ Vj-69/2008/031/Diamant/1. sz. irat

103. Szintén a jogsértő magatartás mozzanataival kapcsolatos irati bizonyítékként lefoglalásra került a Cerbonánál készült, a lisztpiaccal kapcsolatos belső elemzés;⁶⁶ a Cerbona 2006. február 28-i vezérigazgatói munkaértekezletéről készült emlékeztető;⁶⁷ L. M. I. (az EPMS igazgatója) 2007/2008-as jegyzetfüzete;⁶⁸ S. G. (az Abo Holding akkori malomipari divízió kereskedelmi igazgatója) által a vezérigazgatónak írt e-mail „háború” tárgyban;⁶⁹ valamint a V. I. T. (a Pannonmill malmi üzletágának vezetője) által készített feljegyzés.⁷⁰

104. Az eljárás későbbi fázisaiban a tényállás feltárása érdekében a GVH adatszolgáltatásra kötelezte az eljárás alá vont vállalkozásokat, valamint ügyféli és tanúmeghallgatásokat folytatott le. Az eljárás során tanúként került meghallgatásra három olyan személy is, mely személyeknek a GVH elnöke elrendelte⁷¹ a természetes személyazonosító adataik zárt kezelését (a továbbiakban: védett tanúk).

105. Az eljárás megindítását követően a Júlia-Malom VII. rendű eljárás alá vont vállalkozás a jogsértést elismerő nyilatkozatot⁷² tett, amelyben a kartell működésével, a találkozók időpontjával és résztvevőivel, valamint a találkozók tárgyával kapcsolatban is részletes adatokat szolgáltatott, és amelyet az eljárás alá vont törvényes képviselői meghallgatásaik során szóbeli nyilatkozatukkal⁷³ is megerősítettek, illetve kiegészítettek.

106. A vizsgált magatartással kapcsolatban rendelkezésre álló bizonyítékok részletes ismertetését a határozat *1. számú melléklete* tartalmazza.

VI.

Az eljárás alá vontak magatartása

107. Az eljárás során feltárt okirati bizonyítékok, valamint az eljárás során tett ügyfélnyilatkozatok és tanúvallomások alapján a Versenytanács a jelen ügy tekintetében az alábbi tényállást állapította meg.

108. A Vj-74/2003. számú eljárásban meghozott 2004. októberi GVH döntés (amely a BL-55 minőségű liszt minimálárának meghatározása, illetve a piaci „status quo” fenntartása – azaz a piac adott állapotok szerinti felosztása – érdekében kötött megállapodás miatt elmarasztalta a piac meghatározó szereplőit) hatására a malmok képviselői a korábbiaknál jobban törekedtek arra, hogy a megbeszéléseknek a lehető legkevésbé maradjon nyoma, illetve „kevésbé legyenek szem előtt”.⁷⁴ Korábban az egyeztetések legfőbb fórumát az országos találkozók jelentették, amelyeken 20-30 malom képviselője (akár 50-60 ember) is megjelenhetett, később viszont az országos szintű megbeszélések már csak a legnagyobb

⁶⁶ Vj-69/2008/010/Cerbona/27. sz. irat

⁶⁷ Vj-69/2008/375/Cerbona DVD/210656.doc sz. irat

⁶⁸ Vj-69/2008/009/EPH/13. sz. irat

⁶⁹ Vj-69/2008/356/ABO DVD/message0038. sz. irat

⁷⁰ Vj-69/2008/030/PM/3. sz. irat

⁷¹ Vj-69/2008/262., Vj-69/2008/347. és Vj-69/2008/415. sz. iratok

⁷² Vj-69/2008/194. sz. irat

⁷³ Vj-69/2008/286., Vj-69/2008/354. és Vj-69/2008/417. sz. iratok

⁷⁴ Vj-69/2008/418. és Vj-69/2008/420. sz. iratok

malmok képviselőinek részvételével zajlottak, amelyeket regionális megbeszélések követtek.⁷⁵

109. A korábbi kartellügy tapasztalatai⁷⁶ miatt a megbeszéléseken résztvevők ügyeltek arra is, hogy a találkozók szervezésének és a megállapodásnak ne legyen írásos nyoma, a szervezés során kerüljék az írásos kapcsolattartást (e-mail, fax), illetve a találkozókön jegyzetek ne készüljenek, „azt a pár árat és vevőt mindenki fejben tudja tartani”.⁷⁷ A megbeszélések szereplői, helyszínei, menete és tárgya ugyanakkor a vizsgált időszakban is a korábbiakkal egyező módon, s az alábbiakban ismertetett közös jellemzők mentén alakult.⁷⁸

110. Évente rendszeres jelleggel több találkozóra is sor került, az aratási időszak környékén (július-augusztus folyamán) az egyeztetések gyakoribbak voltak. Ha a gabonapiaci helyzet kedvezőtlenül alakult (például a 2007-es aszályos időszakot követően a búza ára felszökött), vagy a malomipar nagyobb áremelést kívánt végrehajtani, a malmok közötti egyeztetések sűrűbbé váltak. A soron következő találkozó helyét és időpontját jellemzően a megbeszélés végén rögzítették, vagy telefonon szervezték (például névnapra, születésnapra hivatkozással).⁷⁹

VI.1. Az egyeztetések résztvevői

111. A beszerzett bizonyítékokból megállapíthatóan az országos egyeztetéseken a legnagyobb malomipari vállalkozások vettek részt, ez kb. tíz-tizenöt vállalkozást jelentett. Ezt követték a regionális találkozók, amelyek fő szereplői szintén a legnagyobb malomipari vállalkozások voltak, és amelyek biztosították a kisebb malmok bevonását az egyeztetésekbe. A regionális találkozók az országos szinten elhangzottakat adták tovább, illetve erősítették meg a kisebb malmok részvételével, amellyel elkerülhető volt, hogy az árat emelő nagyobb malmok ellenében a kisebb malmok „csipkedjenek” a piacból. A vállalkozások a megbeszéléseken – mind országos, mind regionális körben – általában felsővezetői szinten (tulajdonos, cégvezető, ágazatvezető) képviseltették magukat.⁸⁰

112. A bizonyítékok szerint az országos egyeztetések jellemző résztvevőiként azonosítható a Pannonmill,⁸¹ a Diamant,⁸² az Abo Mill,⁸³ a Gyermelyi Malom,⁸⁴ a Cerbona,⁸⁵ a Szatmári Malom,⁸⁶ a Sikér,⁸⁷ az EPMS,⁸⁸ a Júlia-Malom,⁸⁹ a Hajdú-Gabona,⁹⁰ az Ócsai Malom

⁷⁵ Vj-69/2008/420. sz. irat

⁷⁶ A Vj-74/2003. számú eljárásban a megbeszélésekről készült írásos emlékeztetők szolgálták a jogsértés bizonyítékként.

⁷⁷ Vj-69/2008/264., Vj-69/2008/368. sz. iratok

⁷⁸ Vj-69/2008/418. sz. irat

⁷⁹ Vj-69/2008/264., Vj-69/2008/286. és Vj-69/2008/355., valamint Vj-69/2008/003/Julia/1. sz. iratok

⁸⁰ Vj-69/2008/264., Vj-69/2008/286., Vj-69/2008/355., Vj-69/2008/417., Vj-69/2008/418., Vj-69/2008/419. és Vj-69/2008/420. sz. iratok

⁸¹ Vj-69/2008/194., Vj-69/2008/264., Vj-69/2008/286., Vj-69/2008/355., Vj-69/2008/367., Vj-69/2008/368. Vj-69/2008/419. és Vj-69/2008/468. sz. iratok

⁸² Vj-69/2008/194., Vj-69/2008/264., Vj-69/2008/286., Vj-69/2008/355., és Vj-69/2008/368. sz. iratok

⁸³ Vj-69/2008/194., Vj-69/2008/264., Vj-69/2008/286., Vj-69/2008/355. és Vj-69/2008/368. sz. iratok

⁸⁴ Vj-69/2008/194., Vj-69/2008/264., Vj-69/2008/286., Vj-69/2008/355., Vj-69/2008/367., Vj-69/2008/368. és Vj-69/2008/468. sz. iratok

⁸⁵ Vj-69/2008/194., Vj-69/2008/286., Vj-69/2008/355., és Vj-69/2008/368. sz. iratok

⁸⁶ Vj-69/2008/194., Vj-69/2008/264., Vj-69/2008/286., Vj-69/2008/355. és Vj-69/2008/368. sz. iratok

⁸⁷ Vj-69/2008/194., Vj-69/2008/264., Vj-69/2008/286., Vj-69/2008/355. és Vj-69/2008/368. sz. iratok

⁸⁸ Vj-69/2008/194., Vj-69/2008/264., Vj-69/2008/286., Vj-69/2008/355. és Vj-69/2008/368. sz. iratok

(Hefe),⁹¹ a Szécsény-Mill (Három Malom),⁹² a Cornexi⁹³ és a Budai Malom⁹⁴. Mindez nem jelenti ugyanakkor azt, hogy valamennyi említett vállalkozás az összes megbeszélésen részt vett. E vállalkozásoknak a jogsértés különböző mozzanataiban való részvételére számos további bizonyíték utal.⁹⁵

113. A bizonyítékok szerint – az országos egyeztetések kapcsán felsorolt vállalkozások mellett – a regionális vagy szűkebb körben tartott egyes egyeztetések résztvevője volt – adott megbeszélés, illetve adott időszak tekintetében – a Lamapé⁹⁶ és a Ga-Bo⁹⁷. A bizonyítékok alapján adott egyeztetés tekintetében szintén megállapítható a Mária-Malom⁹⁸ részvétele.

114. A találkozókra általában nagyobb malmok tárgyalótermeiben, illetve vendéglátóhelyeken került sor, „a szervezést rotálták egymás között a malmok”. A helyszínt a szervező biztosította és fizette a résztvevők fogyasztását, illetve az esetleges egyéb költségeket is. Az országos találkozók rendszeres helyszíne volt a gyermekyi malomüzemben található tárgyaló („kék ajtós tárgyaló”), ez esetben a találkozó szervezője a Gyermelyi Malom volt; az EPH Vaskapu utcai épületében („Fradi Malom”) található előadóterem / díszterem, az EPH szervezésében; a tatai Gottwald Panzió, ahol a Sikér volt a házigazda; és a komáromi szabadidőparkban található hotel-étterem tetőtéri rendezvényterme, amikor a találkozót a Pannonmill szervezte.⁹⁹ A régiós találkozók helyszínéként szolgált a déli régióban például a Cerbona szekszárdi malma¹⁰⁰, illetve több alkalommal a bajai Vizafogó étterem (ahol a Diamant volt a szervező)¹⁰¹ és a kalocsai Vincenzo étterem (ahol szervező volt a Júlia-Malom)¹⁰², továbbá a kiskunhalasi Sóstó csárda¹⁰³ és a szegedi Jobb, mint otthon halászcserda¹⁰⁴, valamint a nyugati régióban egyes székesfehérvári éttermek (például a Vadász étterem)¹⁰⁵.

115. A Gabonaszövetség esetleges szerepével kapcsolatban a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján az állapítható meg, hogy a malmok közötti tárgyalások „jellemzően nem a Szövetség égisze alatt zajlottak”, „olyan lehetett, hogy a szövetségi ülés után tárgyaltak a

⁸⁹ Vj-69/2008/194., Vj-69/2008/264., Vj-69/2008/286., Vj-69/2008/354., Vj-69/2008/355. és Vj-69/2008/368. sz. iratok

⁹⁰ Vj-69/2008/194., Vj-69/2008/211., Vj-69/2008/212., Vj-69/2008/286., Vj-69/2008/355. és Vj-69/2008/368. sz. iratok

⁹¹ Vj-69/2008/194., Vj-69/2008/286., Vj-69/2008/355. és Vj-69/2008/368. sz. iratok

⁹² Vj-69/2008/194., Vj-69/2008/286., Vj-69/2008/355. és Vj-69/2008/368. sz. iratok

⁹³ Vj-69/2008/286. és Vj-69/2008/355. sz. iratok

⁹⁴ Vj-69/2008/355., Vj-69/2008/367. és Vj-69/2008/468. sz. iratok

⁹⁵ Vj-69/2008/003/Júlia/1., Vj-69/2008/004/Gyermely/2., Vj-69/2008/007/Hajdú/4., Vj-69/2008/009/EPH/13., Vj-69/2008/010/Carbona/27., Vj-69/2008/030/PM/3., Vj-69/2008/031/Diamant/1., Vj-69/2008/356/ABO DVD/message0038., Vj-69/2008/363/Diamant DVD/message0174. és 8340.doc, Vj-69/2008/375/Carbona DVD/450162.doc és Vj-69/2008/375/Carbona DVD/210656.doc sz. iratok

⁹⁶ Vj-69/2008/003/Júlia/1. és Vj-69/2008/355. sz. iratok

⁹⁷ Vj-69/2008/003/Júlia/1., Vj-69/2008/194., Vj-69/2008/271., Vj-69/2008/286., Vj-69/2008/355., Vj-69/2008/449. és Vj-69/2008/516. sz. iratok

⁹⁸ Vj-69/2008/007/Hajdú/4., Vj-69/2008/212. és Vj-69/2008/309. sz. iratok

⁹⁹ Vj-69/2008/194., Vj-69/2008/211., Vj-69/2008/228., Vj-69/2008/233., Vj-69/2008/247., Vj-69/2008/264., Vj-69/2008/273., Vj-69/2008/286., Vj-69/2008/355., Vj-69/2008/368. és Vj-69/2008/420. sz. iratok

¹⁰⁰ Vj-69/2008/355. sz. irat

¹⁰¹ Vj-69/2008/194. és Vj-69/2008/194/M/14., Vj-69/2008/197., Vj-69/2008/233., Vj-69/2008/255., Vj-69/2008/264. és Vj-69/2008/286. sz. iratok

¹⁰² Vj-69/2008/194., Vj-69/2008/264. és Vj-69/2008/286. sz. iratok

¹⁰³ Vj-69/2008/264. sz. irat

¹⁰⁴ Vj-69/2008/264. sz. irat

¹⁰⁵ Vj-69/2008/368. és Vj-69/2008/418. sz. iratok

lisztárakról”, „de ezeken nem konkrét megállapodások születtek”, a Gabonaszövetség „a megállapodásokban döntési szinten nem vesz részt, befolyása a megállapodásokra nincs”. A gabonaszövetségi üléseken „természetesen az ár ugyanúgy szóba került, de csak általánosságban, és nem konkrét árak”, ugyanakkor a Gabonaszövetségnek a megállapodásban önálló szereplőként való részvétele nem tekinthető bizonyítottnak.¹⁰⁶ Egyes esetekben ez azt jelenthette, hogy adott gabonaszövetségi ülés időpontjához kötődően is sor került egyeztetésre (lásd a VIII.3.2. fejezetet).

VI.2. A megállapodás működése

116. A találkozók menete jellemzően hasonló rend szerint zajlott, a megbeszélést a szervező malom képviselője nyitotta meg és vezette le, bevezetésként helyzetértékelés történt, áttekintve az aktuális búza- és a lisztpiaci helyzetet, ezt követően a jelen lévő malmok képviselői egyesével elmondták, hogyan látják a piaci helyzetet és az áremelés lehetőségét, mely vevő felé milyen árat érvényesítenek, illetve érvényesíthetnének a jövőben, majd a szervező összegezte az elhangzottakat és a tervezett intézkedésekre (áremelés) vonatkozóan kialakult megegyezést. A résztvevők az összefoglalóhoz is hozzászólhattak, a megállapodás jellemzően konszenzussal alakult ki.¹⁰⁷

117. A megbeszéléseken jelenlévők általában beszámoltak arról is, hogy érte-e támadás a piacukat, „sérült-e a status quo”¹⁰⁸, ami adott esetben a megállapodással szembehelyezkedő szereplő figyelmeztetésével járhatott.¹⁰⁹ A malmok ugyanakkor megegyezésre, és nem megtorlásra törekedtek, az érintettek a vitákat helyben, egymás között jellemzően rendezni tudták.¹¹⁰ Ha valamely résztvevő egyet nem értését fejezte ki a megállapodással kapcsolatban, az nem jelentett vétőjogot, a megállapodásban foglaltakat az azzal egyetértő vállalkozások végrehajtották.¹¹¹ A tanú és ügyféli előadások szerint a megbeszélés végén általában a résztvevők megerősítették, hogy tartják magukat a megállapodáshoz („nem támadja meg a többiek piacát”, „fenntartja a status quo-t” és „nem megy a megállapított ár alá”).¹¹² Több nyilatkozat, illetve tanúvallomás is kiemeli, hogy még ha egyes vállalkozások részéről voltak is eltérések a megállapodástól, a találkozókot követően a megegyezés szerinti árszint-elmozdulás jellemzően bekövetkezett.¹¹³ Egyes irati bizonyítékokból ismert az is, hogy a malmok a megállapodásban foglaltak megvalósítása, az áremelés bejelentése érdekében tett lépéseikről informálták is egymást.¹¹⁴

¹⁰⁶ Vj-69/2008/264., Vj-69/2008/286., Vj-69/2008/007/Hajdú/4. és Vj-69/2008/375/Cerbona DVD/210656.doc („02.28.doc”) sz. iratok

¹⁰⁷ Vj-69/2008/194., Vj-69/2008/264., Vj-69/2008/417. és Vj-69/2008/419. sz. iratok

¹⁰⁸ Vj-69/2008/264., Vj-69/2008/368. és Vj-69/2008/417. sz. iratok

¹⁰⁹ Több nyilatkozat utal erre, a malmot ilyenkor az ülésen „pellengérré állították” (Vj-69/2008/368. sz. irat), figyelmeztették, hogy amennyiben ismételt előfordul, nem hívják meg többé a megbeszélésekre és „a piacai szabad prédává” válnak (Vj-69/2008/264. sz. irat).

¹¹⁰ Vj-69/2008/264., Vj-69/2008/286. és Vj-69/2008/368. sz. iratok

¹¹¹ Vj-69/2008/194. sz. irat

¹¹² Vj-69/2008/264. és Vj-69/2008/417. sz. iratok

¹¹³ Vj-69/2008/194., Vj-69/2008/264., Vj-69/2008/286., Vj-69/2008/355., Vj-69/2008/368., Vj-69/2008/417., Vj-69/2008/419. és Vj-69/2008/420. sz. iratok

¹¹⁴ Vj-69/2008/363/Diamant DVD melléklet/message 0174. és Vj-69/2008/363/Diamant DVD melléklet/8340.doc („Áremelés Plus, 2007.07.06..doc”); Vj-69/2008/375/Cerbona DVD/message 0976. és Vj-69/2008/375/Cerbona DVD/450162.doc („Feljegyzé2.doc”)

VI.3. A megállapodás tárgya

118. A megbeszélések tárgya az egyes malmi búzaőrlemények ára, árának változtatása és az áremelés végrehajtása (módja, időzítése) volt. A megbeszéléseken alkalomról-alkalomra a malmok között arról született egyezség, hogy hány forinttal és mikortól emelik a liszt árát.¹¹⁵ A beszerzett bizonyítékok alapján az állapítható meg, hogy a megállapodás jellemzően az alábbi formában alakult ki.

119. A találkozókön az ömlesztett finomliszt (BL-55) minimáláráról egyeztettek a résztvevők, vállalva, hogy ezen ár alatt nem értékesítenek.¹¹⁶ A megállapodásban az ömlesztett finomliszt ára jelentette a bázist, amelyhez képest a többi lisztípust (a BL-80 liszt ára kb. 2 forinttal olcsóbb kilónként), illetve a zsákos kiszerezésű terméket (a zsákolás költsége 1-2 forint kilónként) már be tudták árazni a malmok.¹¹⁷ A megbeszéléseken azt is meghatározták, hogy az áremelést meddig közlik ki a vevők felé¹¹⁸ (az volt az elvárás, hogy adott időben „mindenki írja meg a levelet”¹¹⁹).

120. A kiszerezett liszt értékesítésével is foglalkozó vállalkozások tárgyaltak a csomagolt finomliszt (BL-55) árának emeléséről is. A megállapodás a csomagolt finomliszt esetében is arra terjedt ki, hogy a malmok mely partner felé milyen árakat alkalmaznak és ehhez képest milyen emelést érvényesítsenek, illetve meddig közölgék ki az áremelést a vevők felé, ki közli ki elsőként, és mely időponttal próbálják életbe léptetni azt.¹²⁰ Szóba került az akciók mértéke, időtartama is, illetve az év végi találkozón – vagy amikor azt egyébként szükségesnek ítélték – a malmok egyeztettek a kereskedelmi láncokkal szemben képviselni kívánt szerződéses kondíciókról (például a fizetési-visszatérítési feltételekkel kapcsolatban) is.¹²¹

121. A liszt mellett a megbeszéléseken a malmok az összefoglaló néven korpának nevezett melléktermékek árával kapcsolatban is információt cseréltek egymással. Volt, hogy a korpa esetében is törekedtek a minimálár meghatározására,¹²² de a korpa értékesítésének sajátosságai (elsősorban a felhasználási igény ingadozása és az export nagyobb szerepe) miatt jellemzően nem alakult ki megszavazott árszint, csak az aktuális értékesítési árról informálták egymást. Az információcsere kiterjedt arra, hogy az egyes malmok a korpa mekkora részét adják el belföldön, illetve exportra, és az egyes relációkban milyen árat érvényesítenek.¹²³

122. A megbeszélések során a malmok a status quo-ra¹²⁴ hivatkoztak, ami alapvetően egymás piacának meg nem támadását, a fennálló vevői kapcsolatokat (vagyis hogy mely vevő mely malomhoz tartozik) tiszteletben tartását jelentette. A nagyobb, a malmok számára

¹¹⁵ Vj-69/2008/194., Vj-69/2008/264., Vj-69/2008/286., Vj-69/2008/355., Vj-69/2008/368., Vj-69/2008/417., Vj-69/2008/419. és Vj-69/2008/420. sz. iratok

¹¹⁶ Vj-69/2008/367., Vj-69/2008/368., Vj-69/2008/417. és Vj-69/2008/420. sz. iratok

¹¹⁷ Vj-69/2008/355., Vj-69/2008/368., Vj-69/2008/417. és Vj-69/2008/420. sz. iratok

¹¹⁸ Vj-69/2008/194., Vj-69/2008/246., Vj-69/2008/286., Vj-69/2008/355., Vj-69/2008/368., Vj-69/2008/375/Cerbona DVD/message 0976. és Vj-69/2008/375/Cerbona DVD/450162.doc („Feljegyzé2.doc”), valamint Vj-69/2008/417. sz. iratok

¹¹⁹ Vj-69/2008/417. sz. irat

¹²⁰ Vj-69/2008/286., Vj-69/2008/368. és Vj-69/2008/420. sz. iratok

¹²¹ Vj-69/2008/003/Julia/1., Vj-69/2008/355. és Vj-69/2008/419. sz. iratok

¹²² Vj-69/2008/004/Gyermely/2. sz. irat

¹²³ Vj-69/2008/417., Vj-69/2008/419. és Vj-69/2008/420. sz. iratok

¹²⁴ Vj-69/2008/007/Hajdú/4., Vj-69/2008/010/Cerbona/27. és Vj-69/2008/030/PM/3. sz. iratok

kulcsfontosságú vevők esetében megkövetelték a kialakult status quo megtartását. Ezt úgy kívánták elérni, hogy a malmok nem keresnek új vevőket, illetve a vevők részéről érkező megkeresések esetén nem adnak ajánlatot, áruhiányra hivatkoznak, vagy a fennállónál kedvezőtlenebb ajánlatot tesznek.¹²⁵ Ha nem is „voltak vonalak húzva”, a status quo deklarálásával a malmok piaci kölcsönösen védve voltak, és ez a piaci nyugalom tette lehetővé azt is, hogy az áremelést végre lehessen hajtani.¹²⁶ A malmok számára a vevők (elsősorban a pékségek) révén jellemzően ismert volt, hogy melyik malom kinek és mennyiért szállít, vagyis tartja-e magát a megállapodásban foglaltakhoz, továbbá a nagy malomipari vállalkozások az ország több pontján, régiójában jelen vannak, így az ország egészére kiterjedően ismerhetik az alkalmazott árakat.¹²⁷ Ha valamely vállalkozás nem tartotta be a megállapodást, akkor „sérült a status quo”, amit a sérelmet szenvedett fél a következő ülésen szóvá tehetett. Kisebb kihágásokra, partizánakciókra volt példa, de a nézeteltéréseket a megbeszéléseken jellemzően sikerült rendezni. Az egyik tanúvallomás szerint, ha valamely vállalkozás nem hajlott a megegyezésre vagy jellemzően nem tartotta be a megbeszélést, akkor a következő ülésre már nem hívták meg, ebből tudható volt, hogy „az ő piaci szabad prédának számítanak”, amíg újra be nem kapcsolódik az egyeztetésekbe.¹²⁸ Az pedig, hogy a megállapodás a résztvevők tekintetében egy adott régió szinte teljes malomipari kapacitását lefedte, szintén megegyezésre, a megállapodás megtartására ösztönözte az érintetteket.¹²⁹

123. Az áremelések bejelentése gyakran igazodott a búzaár emelkedéséhez, ezt jól jelzi egy tanúvallomásban szereplő fordulat, mely szerint „abban mindenki egyetértett, hogy árat emelni akkor kell, amikor a búza beszerzési ára is magas”, ilyen esetben ugyanis könnyebb volt elfogadtatni az emelést a vevőkkel.¹³⁰

VI.4. A találkozók

124. Az eljárás során feltárt bizonyítékok alapján megállapítható, hogy 2005 elejétől¹³¹ folyamatosá váltak és 2008 tavaszáig bizonyítottan fennálltak az egyes malmi búzaörlemények ára, valamint a status quo fenntartása (azaz a piacfelosztás) tárgyában az egyeztetések.

125. Az egyeztetési folyamat alábbi részletei, körülményei váltak ismertté:

(i) *2005. február 10-i regionális találkozó*

A Gyermelyi Malom, az Abo Mill (Alföldi Gabona), a Szatmári Malom és a Szécsény-Mill (Három Malom) képviselőinek részvételével lezajlott egyeztetés.¹³² A feltárt bizonyítékok összességének tükrében ezen regionális találkozót egy közelebbről pontosan nem ismert időpontban szükségszerűen megelőzte egy országos találkozó is 2005 elején.

¹²⁵ Vj-69/2008/194., Vj-69/2008/264., Vj-69/2008/286., Vj-69/2008/417. és Vj-69/2008/419. sz. iratok

¹²⁶ Vj-69/2008/286. és Vj-69/2008/355. sz. iratok

¹²⁷ Vj-69/2008/264., Vj-69/2008/355. és Vj-69/2008/420. sz. iratok

¹²⁸ Vj-69/2008/264. sz. irat

¹²⁹ Vj-69/2008/264., Vj-69/2008/286., Vj-69/2008/355., Vj-69/2008/368., Vj-69/2008/419. és Vj-69/2008/420. sz. iratok

¹³⁰ Vj-69/2008/368. sz. irat

¹³¹ Vj-69/2008/418. és Vj-69/2008/420. sz. iratok

¹³² Vj-69/2008/004/Gyermely/2. sz. irat

(ii) *2005. április 8-i regionális találkozó*

A Gyermelyi Malom, az Abo Mill (Alföldi Gabona), a Cerbona, az Ócsai Malom (Hefe) és az EPMS (Fradi Malom) képviselőinek részvételével.¹³³

(iii) *2005. május 17-i regionális találkozó*

A találkozóra a Cerbona szekszárdi malomüzemében került sor, a találkozót a házigazda szervezte. Az eljárás alá vontak közül a találkozón a déli régióhoz tartozó malmok, nevezetesen az Abo Mill, a Ga-Bo (bonyhádi malom), a Lamepé (szigetvári malom), a Sikér (balatonboglári malom¹³⁴), a Cornexi és a Cerbona voltak jelen.¹³⁵

(iv) *2005. nyár közepe, országos találkozó*

A találkozóra Komáromban került sor, a Pannonmill szervezésében.¹³⁶

(v) *2005. november 22-i beszállítói találkozó*

A találkozón az Auchan áruházak akkori beszállítói, az Abo Mill, a Cerbona, az EPH és a Budai Malom egyeztettek az egyes áruházak által – a központi beszerzéssel való megállapodáson túl – visszatérítésként, pénzben vagy árutöbblet formájában kért kedvezményeikről.¹³⁷

(vi) *2006. április 24-i regionális találkozó*

A találkozót a Diamant szervezte, a helyszín a bajai Vizafogó étterem volt. A megbeszélés résztvevője volt a Júlia-Malom, amely új piaci szereplőnek számított, és első alkalommal ezen a megbeszélésen kapcsolódott be a malmok közötti egyeztetésekbe.¹³⁸ Az egyeztetés körülményei ismertek továbbá a XV. rendű eljárás alá vont nyilatkozatai,¹³⁹ és B. L. tanúvallomása¹⁴⁰ alapján. A rendelkezésre álló bizonyítékok tükrében megállapítható, hogy ezen regionális találkozót egy közelebről pontosan nem ismert időpontban szükségszerűen megelőzte egy országos találkozó is.¹⁴¹

(vii) *2006. szeptemberi országos találkozó*

A találkozó helyszíne a komáromi szabadidőpark volt, országos szintű nagy malmok részvételével, kis malmok a megbeszélésen nem vettek részt. A megbeszélést a Pannonmill szervezte, megjelentek rajta továbbá a Cerbona, a Sztalmári Malom, a Sikér, az EPH, az Ócsai Malom (Hefe), az Abo Mill, a

¹³³ Vj-69/2008/004/Gyermely/2. sz. irat

¹³⁴ A Vj-69/2008/355. sorszámú szereplő tanúvallomást tartalmazó iratban bognári malom szerepel, ami elírásnak tekinthető.

¹³⁵ Vj-69/2008/003/Júlia/1. és Vj-69/2008/355. sz. iratok

¹³⁶ Vj-69/2008/367. és Vj-69/2008/468. sz. iratok

¹³⁷ Vj-69/2008/003/Júlia/1. és Vj-69/2008/355. sz. iratok

¹³⁸ Vj-69/2008/194., Vj-69/2008/194/M/6. és 14., Vj-69/2008/286. és Vj-69/2008/417. sz. iratok

¹³⁹ Vj-69/2008/271., Vj-69/2008/449. és Vj-69/2008/516. sz. iratok

¹⁴⁰ Lásd a Vj-69/2008/536. sz. végzést és a Vj-69/2008/254, Vj-69/2008/455. sz. iratokat.

¹⁴¹ Egy gyermekyi találkozóra utalnak a Vj-69/2008/420. és Vj-69/2008/468. sz. iratok.

Hajdú-Gabona, a Szécsény-Mill (Három Malom), a Diamant, a Júlia-Malom és a Gyermelyi Malom képviselői.¹⁴²

(viii) *2006. október 3-i regionális találkozó*

A bajai Vizafogó étteremben tartott találkozó körülményei ismertek a VII. és a XV. rendű eljárás alá vontak nyilatkozatai alapján.¹⁴³ Ismert továbbá, hogy az adott napon megjelent a Bácsalmási Malom képviselője is.¹⁴⁴

(ix) *2007. január 11-i országos találkozó*

A találkozó helyszíne a gyermelyi malomüzem tárgyalója volt, a megbeszélést a házigazda szervezte. Az egyeztetésen ugyanazon malmok képviselői vettek részt, mint a 2006. szeptemberi komáromi találkozón.¹⁴⁵

(x) *2007. február 1-i regionális találkozó*

A szűkebb regionális találkozóra a Diamant szervezésében a kalocsai Vincenzo étteremben került sor, a Szatmári Malom, az EPMS, az Abo Mill, a Cerbona és a Júlia-Malom képviselőjének részvételével.¹⁴⁶

(xi) *2007. március 12-i országos találkozó*

A tatai Gottwald panzióban a Sikér szervezett országos találkozót, a résztvevői kör megegyezett a korábbi országos szintű egyeztetésekkel.¹⁴⁷

(xii) *2007. július 3-i országos találkozó*

A Pannonmill szervezésében a komáromi szabadidőközpontban sorra került találkozón a résztvevői kör megegyezett a korábbi országos szintű egyeztetésekkel.¹⁴⁸

(xiii) *2007. július 6-i regionális találkozó*

A kalocsai Vincenzo étterembe összehívott szűkebb déli régiós találkozót a Júlia-Malom szervezte. A résztvevők a Diamant, a Szatmári Malom, az EPMS, az Abo Mill és a Cerbona voltak.¹⁴⁹

(xiv) *2007. augusztus-szeptemberi országos találkozó*

A gyermelyi malomüzemben a házigazda szervezésében sorra került találkozón a résztvevői kör megegyezett a korábbi országos szintű egyeztetésekkel.¹⁵⁰

¹⁴² Vj-69/2008/194., Vj-69/2008/211., Vj-69/2008/228., Vj-69/2008/286. és Vj-69/2008/375/Cerbona DVD/message 0976. sz. iratok

¹⁴³ Vj-69/2008/194., Vj-69/2008/194/M/6. és 14., Vj-69/2008/271., Vj-69/2008/286., Vj-69/2008/449. és Vj-69/2008/516. sz. iratok

¹⁴⁴ Lásd a Vj-69/2008/536. sz. végzést.

¹⁴⁵ Vj-69/2008/194., Vj-69/2008/194/M/7. és Vj-69/2008/286. sz. iratok

¹⁴⁶ Vj-69/2008/194., Vj-69/2008/194/M/7. és Vj-69/2008/286. sz. iratok

¹⁴⁷ Vj-69/2008/194., Vj-69/2008/273. és Vj-69/2008/286. sz. iratok

¹⁴⁸ Vj-69/2008/194., Vj-69/2008/194/M/7., Vj-69/2008/228., Vj-69/2008/247., Vj-69/2008/273., Vj-69/2008/286. és Vj-69/2008/363/Diamant DVD melléklet/message 0174. sz. iratok

¹⁴⁹ Vj-69/2008/194., Vj-69/2008/194/M/9. és Vj-69/2008/286. sz. iratok

¹⁵⁰ Vj-69/2008/194., Vj-69/2008/286. és Vj-69/2008/368. sz. iratok

(xv) 2007. decemberi országos találkozó

A tatai Gottwald panzióban a Sikér szervezett országos találkozót, amelyen a résztvevői kör megegyezett a korábbi országos szintű egyeztetésekkel.¹⁵¹

(xvi) 2008. februári országos találkozó

Ismét a tatai Gottwald panzióban a Sikér szervezett országos találkozót, amelyen a résztvevői kör megegyezett a korábbi országos szintű egyeztetésekkel.¹⁵²

(xvii) 2008. április 10-i egyeztetés

A [...] Kft. székhelyén tartott gabonaszövetségi üléshez kötődő egyeztetésen az eljárás alá vontak közül bizonyítottan részt vett a Cerbona, a Mária-Malom, a Diamant, az EPMS, a Gyermelyi Malom, a Hajdú-Gabona, az Ócsai Malom (Hefe), a Júlia-Malom, a Pannonmill, a Sikér és a Szatmári Malom képviselője.¹⁵³

VII.

Az eljárás alá vontak álláspontja

126. Az eljárás alá vont vállalkozások a vizsgálat során benyújtott írásos adatszolgáltatásaik, szóbeli meghallgatáson tett nyilatkozataik, a Versenytanács előzetes álláspontjára és a tárgyalásokon elhangzottak nyomán benyújtott beadványaik, valamint a tárgyalásokon tett nyilatkozataik révén az eljárásban részletes védekezést terjesztettek elő.

VII.1. Az alkalmazandó jog

127. A Pannonmill¹⁵⁴ és a Diamant¹⁵⁵ a Tanácsnak az egyes versenyszabályok mezőgazdasági termékek termelésére és kereskedelmére történő alkalmazásáról szóló 1184/2006/EK rendeletére (a továbbiakban: Rendelet) hivatkozással kérte, hogy a Versenytanács keresse meg az Európai Bizottságot, tekintettel arra, hogy a malmi termékeket érintő megállapodásokra, döntésekre és összehangolt magatartásra is alkalmazandó Rendelet alapján az Európai Bizottság kizárólagos mérlegelési jogkörébe tartozik annak eldöntése, hogy egy, a Rendelet 2. cikkének hatálya alá tartozó esetlegesen versenykorlátozó magatartásra vonatkozik-e az abban foglalt kivételi szabály.¹⁵⁶

¹⁵¹ Vj-69/2008/194., Vj-69/2008/233., Vj-69/2008/273., Vj-69/2008/286. és Vj-69/2008/368. sz. iratok

¹⁵² Vj-69/2008/194., Vj-69/2008/273. és Vj-69/2008/286. sz. iratok

¹⁵³ Vj-69/2008/007/Hajdú/4., Vj-69/2008/211., Vj-69/2008/212., Vj-69/2008/259. és Vj-69/2008/309. sz. iratok

¹⁵⁴ Vj-69/2008/473. sz. irat

¹⁵⁵ Vj-69/2008/472. sz. irat

¹⁵⁶ Az említett kivételi szabály szerint „a Szerződés 81. cikkének (1) bekezdését [jelenleg az EUMSZ. 101. cikkének (1) bekezdését] nem kell alkalmazni az ezen rendelet 1a. cikkében említett olyan megállapodásokra, döntésekre és összehangolt magatartásra, amely [...] a Szerződés 33. cikke célkitűzésének eléréséhez szükséges”.

128. A Diamant¹⁵⁷ előadta továbbá, hogy az agrárpiacon rendtartásról szóló 2003. évi XVI. törvény (a továbbiakban: Rendtartás) 10. §-ának (2) bekezdése alapján az eljárás alá vont malmok az agrárpiacon érdekképviseleti szövetségek (mint a Gabonaszövetség) égisze alatt a törvényes keretek között folytattak megbeszéléseket, amelyek hozzátartoznak a piac rendes működéséhez, és amely tanácskozásokat, információcseréket, koordinációkat maga a Rendtartás mentesíti a Tpv. megsértése alól, illetve ha azok jogsértőnek minősülnének is, a Rendtartás 32. §-ának (5) bekezdése alapján a miniszter feladata lett volna, hogy biztosítsa a jogszabályok által megkívánt piaci magatartások összeegyeztethetőségét a Tpv.-vel, így vállalkozások a jogsértések miatt nem szankcionálhatók. A Diamant a Rendeletre és a Rendtartásra hivatkozással indítványozta az eljárás felfüggesztését.

129. A tagállamok közötti kereskedelem érintettségének fennállását kifogásolva a Cerbona¹⁵⁸ előadta, hogy a vizsgált magatartás csak a Tpv. alapján ítélt meg, az EUMSZ. kizárólag abban az esetben lenne alkalmazandó, ha legalább minimális szinten a magatartásnak határon átnyúló hatása lenne vagy lehetne. Azt ezt egyedül alátámasztó pénzügyi alap létrehozásának ötlete azonban a Versenytanács szerint sem nyert bizonyítást. Annak pedig, hogy az esetleges külföldi malomipari vállalkozások piacralépése akadályozott lenne, az is ellentmond, hogy az európai malmok ebbéli tevékenységüket már most is magyarországi vállalkozásokon keresztül gyakorolják, így közvetetten érintettek is az eljárásban.

130. A Diamant szerint a tagállamok közötti kereskedelemre gyakorolt hatás nem állapítható meg. Logikai ellentmondásnak vélik, hogy a lisztimport mérhetőség alatti mértékű volt a vizsgált időszakban, holott egy, a hazai lisztárak magasan tartó kartell inkább ösztönözte, nem pedig korlátozta vagy visszafogta volna a lisztimportot. Ugyanakkor a belső piacra vonatkozó vélt ármegállapodás kedvezőtlen lett volna a magyar malmok exportjára, az adatok ezzel szemben azt mutatják, hogy a vizsgált időszakban egyértelműen és nagy volumenben nőtt a malmok lisztexportja.

VII.2. Az egységes, folyamatos és komplex jogsértés és az eljárás alá vontak egyéni felelőssége

131. Az eljárás alá vontak¹⁵⁹ szerint az eljárásban nem állnak rendelkezésre pontos és egymást megerősítő bizonyítékok annak igazolására, hogy jogsértés egyes elemeinek minősülő találkozók komplex jogsértéssé kapcsolódnak össze. A komplex jogsértés bizonyítottságát illetően nem maradhat fenn kétség az azt alátámasztó egyes elemek jogellenességét és az azokat egyé formáló közös akaratot illetően. Egy találkozó jogellenességének megállapításához vizsgálni kellett volna az egyes találkozók körülményeit, az ott megtárgyalt témák versenytorzító jellegét, azonban a bizonyítottnak vélt találkozókon a megállapodások létrejötte, illetve azok egyedi tartalma nem azonosítható, valamennyi tanúvallomásban csak általános leírás olvasható a megállapodás tárgyára nézve, konkrét, egyedi, ellenőrizhető tartalom nem. Önmagukban pedig a találkozók léte nem bizonyítja sem azok egyenkénti versenyellenes jellegét, sem az azok összessége mögött húzódó, egységesen jogellenes célzatot. Álláspontjuk szerint nem nyert bizonyítást az átfogó tervben való megegyezés sem: eljárás alá vontanként bizonyítani kellett volna, hogy a malmok tudatában

¹⁵⁷ Vj-69/2008/472. sz. irat

¹⁵⁸ Vj-69/2008/467. (475.) sz. irat

¹⁵⁹ Vj-69/2008/453., Vj-69/2008/456., Vj-69/2008/457., Vj-69/2008/458., Vj-69/2008/459., Vj-69/2008/460., Vj-69/2008/461., Vj-69/2008/467. (475.), Vj-69/2008/470., Vj-69/2008/473. és Vj-69/2008/476. sz. iratok

voltak vagy legalább tudatában lehettek a regionális és országos szinten működő kartellnek, illetve, hogy mi volt az a közös érdek, ami a kisebb és az országos szinten meghatározó malmokat egy ilyen komplex kartell működtetésében megnyilvánuló érdekközösségbe terelhette.

132. Előadták, hogy komplex jogsértés esetén nem kell ugyan bizonyítani a jogsértés minden elemét, illetve azt, hogy adott vállalkozás a jogsértés minden elemének megvalósításában részt vett, de a komplex jogsértés alapjául szolgáló egyes elemek kapcsán kétséget kizáróan bizonyítandó az is, hogy az egyes eljárás alá vontak mely jogellenes elemek megvalósítása miatt részesei a komplex jogsértésnek. A versenykorlátozó magatartás állítólagos részvevői csupán azon időszak tekintetében tehetők felelőssé a kartell működése miatt, amely időszak tekintetében a kartellben való részvételükre konkrét bizonyíték merült föl.

VII.3. A bizonyítékok forrása és értékelése

133. Az eljárás alá vontak szerint¹⁶⁰ a bizonyítékként hivatkozott okiratok és tanúvallomások legfeljebb közvetett bizonyítékként értékelhetők, illetve a versenyjogi jogsértések bizonyítására el nem fogadható bizonyítottsági szintet tudnak csak eredményezni. A különböző személyektől származó jegyzetek, naplóbejegyzések, illetve nyilatkozatok szükségszerűen egy szubjektív szűrőn keresztül, individualizált módon adják vissza a történéseket, amelyek így a bizonyítani kívánt tényekről nem szolgálhatnak közvetlen bizonyítékkal. Kifogásolták, hogy a jogellenes elemeket egységbe kovácsoló koncepció megállapítása csak szóbeli nyilatkozatokon alapul, az egyes találkozók körülményeivel, az ott megtárgyalt témák versenytorzító jellegével, a megállapodások jogellenes céljával kapcsolatban – e vallomásokon, nyilatkozatokon kívül – más bizonyíték nem áll rendelkezésre.

134. Álláspontjuk szerint az, hogy az ügyben csekély számú irati bizonyíték lelhető fel, annak ellenére, hogy a vizsgált időszakban – a tényállásban megállapított néhány havi rendszerességre tekintettel – jelentős számú találkozóra kellett volna, hogy sor kerüljön, szintén a jogsértés bizonyítatlanságát alátámasztó körülmény. A védett tanúk nyilatkozatai csupán csekély bizonyító erővel rendelkezhetnek, tekintettel arra, hogy az eljárás alá vontak a védett tanúk személyazonosságát nem ismerhetik meg, így e nyilatkozatok kapcsán a védekezéshez való joguk erősen korlátozott.

135. Az eljárás alá vontak egybehangzóan kifogásolták, hogy az ügyben legnagyobb jelentőségűnek ítélt bizonyítékok egyetlen forrásból, nevezetesen egyetlen ügyféltől, a Júlia-Malomtól, illetve annak érdekkörébe tartozó személyektől származnak, az állítólagos jogsértés elkövetését az ezen érdekkörön kívüli valamennyi személy és eljárás alá vont cáfolta. Ha az eljárásban védett tanúként meghallgatott személyek munkavállalóként, alkalmazottként vagy vezető tisztségviselőként a Júlia-Malom érdekköréhez tartozónak tekinthetők, vagy ha esetlegesen megbízási vagy egyéb üzleti viszonyban állnak a Júlia-Malommal, nyilatkozatuk elfogultnak, és ez okból hiteltelennek tekinthető. Amennyiben pedig az eljárásban más bizonyíték nem áll rendelkezésre, kizárólag a Júlia-Malom

¹⁶⁰ Vj-69/2008/453., Vj-69/2008/456., Vj-69/2008/457., Vj-69/2008/458., Vj-69/2008/459., Vj-69/2008/460., Vj-69/2008/461., Vj-69/2008/467. (475.), Vj-69/2008/470., Vj-69/2008/472., Vj-69/2008/473., Vj-69/2008/476., Vj-69/2008/508., Vj-69/2008/510., Vj-69/2008/522., Vj-69/2008/523. és Vj-69/2008/525. sz. iratok

érdekkörébe tartozó személyek nyilatkozata, akkor álláspontjuk szerint jogszerűen mások marasztalására vezető tényállást megállapítani nem lehet.

136. A jogsértésről nyilatkozó személyek hitelessége körében a jogsértést elismerő Júlia-Malom vonatkozásában az eljárás alá vontak kifogásolták, hogy a Júlia-Malom nyilatkozatának értékelése során tekintettel kell lenni arra, hogy a vállalkozás a többi malom versenytársa. A Diamant előadta továbbá, hogy velük kapcsolatban a Júlia-Malom képviselőit, mint a Diamant korábbi munkatársait, személyes sértettségük, esetlegesen sérelmeik megtorlása iránti késztetésük is motiválhatta a nyilatkozattételben. Feltehető az is, hogy a Júlia-Malom „beismerő” magatartása a vállalkozás piacszerzési törekvéseit szolgálta. Ennek kapcsán a Cerbona, az EPMS, az Ócsai Malom és a Szatmári Malom is előadta, hogy korábban a Júlia-Malom megkereste őket vételi ajánlattal a malom megvásárlására, amelyet mindannyian visszautasítottak. Harmadrészt, a jövőbeni előnyök a Júlia-Malom számára tovább szélesedhetnek a versenyjogsértés megállapításához kapcsolódó további – versenyjogon kívüli – jogkövetkezmények vizsgálata esetén (kártérítési perek).

137. A jogsértésről nyilatkozó személyek hitelessége körében a védett tanúk vallomása vonatkozásában egyes eljárás alá vontak azt feltételezik, hogy a védett tanúk közül egy vagy több személynek a korábbi munkáltatója valamely eljárás alá vont vállalkozás volt, amellyel a szóban forgó személy munkajogi jogvitában áll vagy állt, melynek fennállása esetén a tanút nem lehet elfogulatlanak tekinteni. Egyes eljárás alá vontak a védett tanúként nyilatkozatot tevők feltételezett személyével – és ily módon elfogultságával – kapcsolatban konkrét kifogásokat is megfogalmaztak.

138. Az eljárás alá vontak vitatták a tanúvallomások és ügyféli nyilatkozatok hitelességét abban a tekintetben is, hogy azokból teljes mértékben hiányzik az élményszerűség és nélkülözik a konkrétumokat, csak általában és nem az egyes találkozók tekintetében írják le az egyeztetések menetét, illetve az ott elhangzottakat, ami alapjaiban megkérdőjelezi, hogy azokon a találkozókön a tanúk valóban jelen voltak-e. A Júlia-Malom nyilatkozata kapcsán az eljárás alá vontak önkényesnek tekintették a malmoknak egyes találkozókkal való összefüggésbe hozását.

VII.4. A bizonyítékok cáfolata körében felhozott érvek

139. Az eljárás során a különböző malmok képviselői¹⁶¹ állították, hogy az esetlegesen sorra került megbeszélések tárgyát szakmai kérdések adták, amelyek közül néhányat maguk is megjelöltek, ezért egybehangzó nyilatkozataik már önmagukban megdöntik a Versenytanács által idézett tanúk kartellre vonatkozó előadásait.

140. Az eljárás alá vontak a Gabonaszövetség segítségével összegyűjtötték a vizsgált időszakban felmerült aktuális szakmai témákat, ami jól mutatja, hogy aratási és azt követő időszakokban valóban több olyan téma merült fel, amelyek esetleg okot adhattak arra, hogy a malmok képviselői e problémákat megvitató találkozókon vegyenek részt. Ebből azonban nem adódik versenyjogilag releváns következtetés, a piacon működő vállalkozások találkozóinak ténye nem mosható össze kartell jellegű találkozók tényével. A többi eljárás alá vont vállalkozás képviselői számos Júlia-Malom által felhozott találkozót be tudtak

¹⁶¹ Vj-69/2008/453., Vj-69/2008/456., Vj-69/2008/457., Vj-69/2008/458., Vj-69/2008/459., Vj-69/2008/460., Vj-69/2008/461., Vj-69/2008/467. (475.), Vj-69/2008/470., Vj-69/2008/472. és Vj-69/2008/473. sz. iratok

azonosítani, és meg tudták határozni, hogy ott pontosan milyen szakmai kérdések is kerültek megvitatásra.

141. Az eljárás alá vontak álláspontja¹⁶² szerint a kartell létezését objektív körülmények sem támasztják alá. A lisztárak a búza árának alakulását követték a vizsgált időszakban, még ha egyes piaci szereplők egy-egy alkalommal közeli időpontokban emeltek is árat, ez legfeljebb párhuzamos magatartásnak tekinthető, amelyet minden szereplőt érintő külső hatásmechanizmusként a búzaár alakulása kényszerített ki. A GVH nem tudta bizonyítani, hogy az árak alakulására nincs más ésszerű magyarázat, csak az összehangolt magatartás. Ha a kartell valóban létezett volna, akkor a liszt ára nem mutathatott volna ilyen korrelációt a malmi búza árával, illetve nem lennének a liszt árban csökkenő tendenciák. Sőt, a GVH eljárásindítását követően a búza és a liszt ára közötti árrésnek kartell esetén csökkennie kellett volna, ehhez képest ebben az időszakban ez az olló nőtt. A Diamant szerint az, hogy a liszt és a gabonai termékek ára hűen tükrözi és követi a búza világpiacon árat, olyan piaci sajátosság, ami eleve korlátozza a piaci szereplők lehetőségét árban való megállapodásra.

142. A vizsgált időszak a malmi búza termelői árának változásai, valamint a BL-55 feldolgozó értékesítési ár alakulása alapján négy időszakra bontható. Ezek vizsgálatával az a következtetés vonható le, hogy egyes időszakokban a BL-55 liszt árának változatlansága miatt nem bizonyítható az, hogy jogellenes tárgyú találkozók zajlottak volna egyes említett időszakokban (2005 elejétől 2006 közepéig, illetve 2008 első felében), a további találkozók időszakában (2006 második fele, 2007. év) pedig a BL-55 liszt árának a malmi búza árát egyértelműen követő mozgása cáfolja, hogy a liszt árát jogellenes találkozók mozgatták volna.

143. A Pannonmill magánszakértői véleményt¹⁶³ csatolt annak alátámasztására, hogy a rendelkezésre álló közgazdasági-piaci adatok semmilyen módon nem igazolják valamiféle versenykorlátozó magatartás tényét a kérdéses időszakban, azaz a magánszakértői vélemény következtetése szerint nemcsak egy esetleges összehangolás bármiféle piaci hatása cáfolható, hanem magának a versenykorlátozó magatartásnak a léte is megkérdőjelezhető. Kiemelik, hogy az iratok között – a kiegészítő vizsgálati jelentés mellékleteként – szereplő, a lisztárak alakulásáról szóló GVH elemzés következtetése is egybecseng az általuk készített magánszakértői véleménnyel, miszerint „a liszt árváltozásait statisztikai értelemben is jól lehet magyarázni az inputárak változásával”.

144. Az eljárás alá vontak hivatkoztak arra is, hogy európai összehasonlításban a magyar lisztár akkor is az egyik legalacsonyabb volt, amikor egyébként a malmi búza ára az egekben volt.

145. Az eljárás alá vontak szerint a malmok mozgástere az év közbeni áremelésre egyebekben is korlátozott, mivel a jelentősebb partnerekkel kötött kétoldalú szerződések szerint egyoldalúan nem lehet árat emelni. Erre utal álláspontjuk szerint a LIDL és az Auchan adatszolgáltatása is.

146. Az eljárás alá vontak előadása szerint az, hogy a malmoknak meghatározott földrajzi területen vannak vevői, nem megállapodás, hanem annak a piaci sajátosságnak a következménye, hogy egy malomnak adott távolságra gazdaságos csak a szállítás.

¹⁶² Vj-69/2008/453., Vj-69/2008/456., Vj-69/2008/457., Vj-69/2008/458., Vj-69/2008/459., Vj-69/2008/460., Vj-69/2008/461., Vj-69/2008/466., Vj-69/2008/467. (475.), Vj-69/2008/470., Vj-69/2008/472. és Vj-69/2008/473. sz. iratok

¹⁶³ Vj-69/2008/473. sz. irat

Álláspontjuk szerint a piacon a vizsgált időszak alatt megfigyelhető átrendeződés (malmok számának csökkenése, piaci részesedések változása, vevőkörök átrendeződése) önmagában cáfolja a status quo-val kapcsolatos állításokat. Több vállalkozás (például a Gyermelyi Malom, a Hajdú-Gabona, a Sikér és a Szatmári Malom) csatolt iratokat annak igazolására, hogy mely vevőit veszítette el, illetve milyen új vevőket szerzett a vizsgált időszakban, amely körülmények inkább arra engednek következtetni, hogy a hazai malomipari vállalkozások között éles verseny alakult ki. Status quo megállapodás hiányában pedig az áremelésben való megegyezésnek sem állt fenn a tanúk által hangsúlyozott szükséges feltétele.

147. A Diamant a piaci körülmények alakulásának, és így a jogsértésben állított információcsere versenykorlátozó hatásának (eredményének) elemzését annak okán is szükségesnek ítélte volna, hogy a Versenytanács a jogellenes cél megállapítását csak tanúvallomásokra alapozza.¹⁶⁴

VII.5. Az érintett piac meghatározásával és jellemzőivel kapcsolatos kifogások

148. A Pannonmill szerint a Versenytanács tévesen állítja azt, hogy a malmok az egyes kiörlések árát a BL-55 minőségű liszthez mérten állapítanak meg, tekintettel arra, hogy a finomliszt és a különböző malmi melléktermékek (így különösen a korpa) nem alkotnak egységes árupiacot, így az érintett piac definíciója a Tpv. 14. §-ába ütközik. A korpa ára nem kötődik semmilyen formában liszt árához, egymásból a két ár nem számolható ki.¹⁶⁵

149. A Diamant szerint az egyéb gabonafélék (pl. rozs, durumbúza) őrlési mennyisége valóban elhanyagolható az étkezési búzáéhoz képest, viszont az tévedésnek minősül, hogy a malomipari vállalkozások termelőkapacitásai bármelyik gabonátípus feldolgozására alkalmasak. Durumbúzát például csak 3-4 malom képes őrölni Magyarországon. Szintén kifogásolta, hogy az őrlemény-termelésen belüli arányokra vonatkozóan tett megállapítások 2010-ben már nem valósak, mivel ezek a 15-20 évvel ezelőtt létező és termelő nagy kapacitású malmokra (Békéscsabai István Malom, Ferencvárosi Malom, Budai Malom) voltak igazak. Az azóta létesült korszerű közepes és nagy malmok hatékonyabbak, és termékpalettájuk a BL-55 liszt rovására átalakult. Jelenleg a malmok az őrlemény átlagárát veszik alapul, amely jól összevethető az alapanyag átlagárával, és amelyet az előbbieket szerint nagyban befolyásol(hat), hogy a malom milyen arányban állít elő speciális termékeket.¹⁶⁶

150. Az Abo Mill az érintett piac meghatározása kapcsán életszerűtlennek nevezte, hogy pusztán belföldi cégek megállapodása alapján a piac felosztható lenne. Amennyiben a magyarországi lisztvásárlók a magyar malmok által kialakított árszintet indokolatlanul magasnak vélték volna, más uniós országból alacsonyabb árszinten is beszerezhetnék volna a terméket. Az sem érthető, milyen alapon hagyja figyelmen kívül a Versenytanács a piaci részesedések számításánál az importot, mivel a vizsgált időszakban megjelenő és megerősödő kereskedelmi szereplők részéről a termék beszerzése sok esetben nem hazai forrásból történik.¹⁶⁷

151. A Lamapé utalt arra, hogy a kisebb malmok piaci működését alapvetően befolyásolja, hogy a nagyobb malmok méretgazdaságosabban működnek és ebből eredően hatékonyabbak a kisebb malmoknál, illetve általában erősebb finanszírozási háttérrel és lehetőségekkel

¹⁶⁴ Vj-69/2008/472. sz. irat

¹⁶⁵ Vj-69/2008/473. sz. irat

¹⁶⁶ Vj-69/2008/472. sz. irat

¹⁶⁷ Vj-69/2008/470. sz. irat

bírnak. Ennek következtében alacsonyabb áron tudnak megjelenni a piacon a kisebb malmokhoz képest, és hosszabb ideig képesek akár egy veszteséges működést is finanszírozni a vevő megtartása érdekében. Nagyobb vevők esetében a vevő teljes áruszükségletét a kisebb malom nem is tudná kielégíteni. Ezen okok miatt egy kis malom gyakorlatilag az adott földrajzi piacon jelentős piaci szereplőnek számító vállalkozásokhoz kénytelen igazodni, és árkövető magatartást folytat. Az árkövető mechanizmust lehetővé teszi a pékektől érkező információ is. A kis malmok árképzésében ezért – jellemzően 10 %-os – különbség lehet az olyan nagyobb vevőik felé alkalmazott árakban, akiknek többen szállítanak, illetve a kizárólag egy beszállítóval rendelkező kisebb pékségek felé alkalmazott árakban.¹⁶⁸

VII.6. A Gabonaszövetség szerepe és szerepeltetése

152. Az eljárás alá vontak szerint indokolatlan, hogy a Versenytanács jelen eljárásban a Gabonaszövetséggel kapcsolatos bármilyen megállapítást tegyen, tekintettel arra, hogy nem ügyfél, így a szerepére vonatkozó megjegyzésekre érdemben nincsen lehetősége reagálni.

153. A 2008. április 10-i gabonaszövetségi ülés tekintetében több eljárás alá vont (például a Pannonmill) kifogásolja, hogy a hivatalos ülésen a villamosenergia áremelkedésnek a lisztárban kifejezésre jutó kompenzálásáról nem volt szó, mint az ülésről készült emlékeztetőből is kitűnik, arról egyes malmok az ülést megelőzően vagy követően beszélhettek.

VII.7. A jogsértés időtartama

154. Egyes eljárás alá vontak szerint a Versenytanács a komplex jogsértés leírásakor szembemegy a korábbi Vj-74/2003. számú döntésével is, amikor azt állítja, hogy a malmok képviselői a 90-es évek második felétől rendszeresen egyeztetettek. Másfelől nem világos, hogy a GVH milyen bizonyítéokra alapozza, hogy a malmok között már a kilencvenes évek második felétől egyeztetések zajlottak.

VII.8. „Ellenkartell”

155. A Diamant szerint a kisserelt lisztek esetében folytatott szakmaközi egyeztetés nem a konkrét árakra vonatkozott, hanem például a vizsgált időszakban életbe lépő, a kereskedelem szabályozására vonatkozó törvényre, amely megtiltotta a beszerzési ár alatt történő értékesítést. E törvény életbe lépése előtt ugyanis konszenzusra kellett jutni a malmoknak, hogy a beszerzési ár alatt történő értékesítés hogyan értendő, mi a helyes eljárás, célszerű lépés a malmok részéről, ha multinacionális vállalatokkal tárgyalnak; továbbá az egyéb fizetési és visszatérítési feltételek esetében is szükség volt egyeztetésekre, hiszen ezek egy részét megtiltotta a jogszabály, így az új, a kereskedők által bevezetett vagy bevezetendő ötleteket, formulákat közösen volt célszerű értékelni.

VII.9. Bírászsámítás

156. Az eljárás alá vontak szerint a jogsértés hosszabb időtartama a bírásg kiszabása során nem vehető figyelembe súlyosító körülményként. A hosszú távú magatartások, illetve megállapodások fogalma alatt a joggyakorlat legalább öt éves, de jellemzően inkább hét,

¹⁶⁸ Vj-69/2008/461. sz. irat

illetve tíz éves időszakból indul ki. Az állítólagos jogsértések tehát még a 2004-2008 közötti időszakot tekintve sem tekinthetők „hosszabb időtartamúnak”, egyes eljárás alá vontak esetében pedig felelősségük még rövidebb időszakra vonatkozóan állhat fenn.

157. Nem állítható, hogy a feltételezett megállapodások Magyarország teljes területét lefedték volna. A hivatkozott bizonyítási eszközök egymástól függetlenül az ország egyes régióira vonatkozóan tartalmaznak bizonyos információkat, a tanúvallomásokon kívül egyetlen olyan bizonyítási eszköz sem lehet fel, amely akárcsak utalna arra, hogy valamiféle országos szintű megállapodás jött létre egyes malomipari vállalkozások között, a rendelkezésre álló információk mind térben, mind időben teljesen elszórtak, közöttük kapcsolat vagy összefüggés nem bizonyítható.

158. Az eljárás alá vontak magatartásának versenyre gyakorolt káros hatása nem volt, amelyet álláspontjuk szerint számos korábbi ügyében a Versenytanács is kifejezetten enyhítő körülményként értékelt, és ennek megállapítása esetén a kiszabandó bírságösszeget csökkentette. A bírói gyakorlat szerint szintén az állítólagos jogsértéssel okozott káros következmények csekély foka, illetve ilyen káros következmények hiánya a bírság meghatározatása során jelentős enyhítő körülménynek tekintendő (lásd a Fővárosi Ítéltábla 2.Kf.27.057/2008/15. számú ítéletét).

159. A Vj-74/2003. számú határozatban is bírságsökkentő tényezőként került figyelembevételre az ágazat nehéz helyzete, illetve arra a Bizottság is számos esetben tekintettel van a bírságkiszabás során. Az eljárás alá vontak szerint az ágazat nehéz helyzetét magyarázza például a tőkeerős háttér hiánya, az alacsony jövedelmezőség, és a beszállító malmok kiszolgáltatottsága a kereskedelmi láncok vevői erejével szemben.

160. Az eljárás alá vontak szerint a Versenytanácsnak a bírság kiszabása során tekintettel kell lennie az érintett vállalkozások objektíve is bizonyítható fizetési nehézségeire, hiszen a bírságolás nem vezethet oda, hogy a vállalkozás a bírságolásnak köszönhetően ne tudja betölteni a versenyben a szerepét.

161. Az eljárás alá vontak bírságsökkentő tényezőként hivatkoztak az eljárás elhúzódására is.

162. A Pannonmill vitatja, hogy esetében megállapítható lenne a különös ismétlődés. A Vj-74/2003. számú eljárásban hozott határozat a Hungaromill és a Pannon Gabona tekintetében állapít meg jogsértést, amely vállalkozások a Pannonmill jogelődjei voltak, és Pannonmill a jogutódlásra tekintettel került elmarasztalásra. A tételes társasági jogi szabályokból sem következik, hogy a Pannonmill jogelődjeinek „büntetett előéletében” is valamiféle jogutódlás következett volna be az összeolvadás következtében.

163. A Pannonmill szintén vitatja, hogy vezető szerepe megállapítható lenne a kartellben. Álláspontja szerint nincs bizonyíték, amely arra utalhatott volna, hogy a Pannonmill 2006 szeptembere előtt részt vett volna versenykorlátozó célú találkozón, így nem állítható, hogy a feltételezett kartell fennállásának teljes időtartama alatt részt vett volna abban. Nem merült fel továbbá arra vonatkozó bizonyíték az eljárás során, hogy a kartell létrehozásában vagy kibővítésében aktív szerepet töltött volna be. A Versenytanács előzetes álláspontja szerint bizonyítottnak tekintett találkozók közül a Pannonmill 17 találkozóból csak 9-nek volt a résztvevője, ehhez képest más vállalkozások ennél lényegesen több megbeszélésen vettek részt, így a találkozókön való részvétel gyakorisága alapján sem vonható le olyan következtetés, hogy a Pannonmill vezető szerepet játszott volna. Hasonlóan, a bizonyítottnak

vélt 17 találkozó közül a Pannonmill mindösszesen 2 találkozót „szervezett meg”, más vállalkozások szervezői minősége ennél több esetben bizonyított a Versenytanács szerint, ezért az irányító szerep betöltésével járó feladatok ellátása (pl. találkozókra való elnöklés, adatok központi tárolása, információ elosztása) okán sem nevezhető a Pannonmill a feltételezett kartellben vezető szerepet betöltő vállalkozásnak.

164. A Diamant a bírságszámítás alapjának meghatározása körében kifogásolja, hogy árbevételének jelentős része nem az érintett árucsoportból és az érintett földrajzi területről származik.

VIII. Jogi értékelés

165. A Tpv. 11. §-ának (1) bekezdése szerint tilos a vállalkozások közötti megállapodás és összehangolt magatartás, valamint a vállalkozások társadalmi szervezetének, a köztestületnek, az egyesülésnek és más hasonló szervezetnek a döntése (a továbbiakban együtt: megállapodás), amely a gazdasági verseny megakadályozását, korlátozását vagy torzítását célozza, vagy ilyen hatást fejthet, illetve fejt ki. Nem minősül ilyennek a megállapodás, ha egymástól nem független vállalkozások között jön létre.

166. A (2) bekezdés szerint ez a tilalom vonatkozik különösen:

- a) a vételi vagy az eladási árak, valamint az egyéb üzleti feltételek közvetlen vagy közvetett meghatározására;
- d) a piac felosztására, az értékesítésből történő kizárásra, az értékesítési lehetőségek közötti választás korlátozására.

167. Az EUMSZ. 101. cikke a Tpv.-vel azonos szabályozást tartalmaz. Az EUMSZ. 101. cikkének (1) bekezdése szerint a közös piaccal összeegyeztethetetlen és ezért tilos minden olyan, vállalkozások közötti megállapodás, vállalkozások társulásai által hozott döntés és összehangolt magatartás, amely hatással lehet a tagállamok közötti kereskedelemre, és amelynek célja, vagy hatása a közös piacon belüli verseny megakadályozása, korlátozása vagy torzítása, így különösen:

- a) a beszerzési, vagy eladási árak, illetve bármely egyéb üzleti feltétel közvetlen vagy közvetett rögzítése;
- c) a piacok, vagy a beszerzési források felosztása.

168. Az Európai Közösséget létrehozó Szerződés 81. és 82. cikkében foglalt versenyszabályok végrehajtásáról szóló, 2004. május 1. napjától hatályos 1/2003/EK tanácsi rendelet¹⁶⁹ (a továbbiakban: 1/2003/EK rendelet) 3. cikkének (1) bekezdése kimondja, hogy a nemzeti versenyjog alkalmazása nem vezethet azoknak a megállapodásoknak, vállalkozások társulásai döntéseinek vagy összehangolt magatartásoknak a megtiltásához, amelyek befolyásolhatják ugyan a tagállamok közti kereskedelmet, de a versenyt az EUMSZ. 101. cikkének (1) bekezdése szerinti értelemben nem korlátozzák, az EUMSZ. 101. cikke (3)

¹⁶⁹ Hivatalos Lap 2004. évi magyar különkiadás, 8. fejezet, 2. kötet 205. o.

bekezdése feltételei alkalmazásának eleget tesznek vagy valamelyik, az EUMSZ. 101. cikke (3) bekezdésének alkalmazására kiadott rendelet hatálya alá esnek.

169. A Tpv. és az EUMSZ. megállapodásokra vonatkozó anyagi jogi szabályainak tartalmi azonosságára és az 1/2003/EK rendelet fent hivatkozott rendelkezésére tekintettel a Versenytanács a vizsgált magatartást együttesen értékelte az EUMSZ. 101. cikke és a Tpv. 11. §-a alapján, amelynek során figyelemmel volt az EUMSZ. és a Tpv. alkalmazása körében kialakult, jelen ügyben releváns hatósági és bírói joggyakorlatra is.

VIII.1. Az alkalmazandó jog – az EKSz. / EUMSZ. alkalmazhatósága

VIII.1.1. A tagállamok közötti kereskedelem érintettsége

170. Az 1/2003/EK rendelet 3. cikkének (1) bekezdése kimondja, hogy amikor a tagállamok versenyhatóságai az EUMSZ. 101. cikkének (1) bekezdése szerinti megállapodásokra, vállalkozások társulásainak döntéseire vagy összehangolt magatartásokra, amelyek az ezen előírás szerinti értelemben befolyásolhatják a tagállamok közti kereskedelmet, nemzeti versenyjogot alkalmaznak, akkor az ilyen megállapodásokra, döntésekre vagy összehangolt magatartásokra az EUMSZ. 101. cikkét ugyancsak alkalmazzák.

171. Az 1/2003/EK rendelet 5. cikke szerint a tagállamok versenyhatóságainak hatáskörük van arra, hogy egyedi esetekben az EUMSZ. 101. cikkét alkalmazzák. Az EUMSZ. 101. cikkének (1) bekezdése szerint a közös piaccal összeegyeztethetetlen és ezért tilos minden olyan, vállalkozások közötti megállapodás, vállalkozások társulásai által hozott döntés és összehangolt magatartás, amely *hatással lehet a tagállamok közötti kereskedelemre*, és amelynek célja vagy hatása a közös piacon belüli verseny megakadályozása, korlátozása vagy torzítása.

172. A kereskedelemre gyakorolt hatás kritériuma egy olyan önálló, közösségi jogi kritérium, amelyet minden esetben egyedileg kell értékelni. Joghatóság elhatároló kritérium, amely meghatározza a közösségi versenyjog alkalmazásának hatókörét.¹⁷⁰

173. A tagállamok közötti kereskedelem fogalmáról szóló bizottsági közlemény¹⁷¹ (a továbbiakban: TKKÉ közlemény) 13. pontja szerint a kereskedelemre gyakorolt hatás kritériuma az EUMSZ. 101. és 102. cikke alkalmazásának hatókörét azokra a megállapodásokra és magatartásokra korlátozza, amelyek alkalmasak arra, hogy az Unión belül legalább minimális szinten, határokon átnyúló hatást gyakoroljanak. Az Európai Bíróság megfogalmazása szerint a megállapodás vagy magatartás arra való alkalmasságának, hogy a tagállamok közötti kereskedelemre hatást gyakoroljon, „érezkelhetőnek” kell lennie.¹⁷²

174. A 101. cikk megfogalmazásából, valamint az uniós bíróságok ítélkezési gyakorlatából következik, hogy a kereskedelemre gyakorolt hatás kritériumának alkalmazásakor különösen három összetevővel kell foglalkozni: 1) a tagállamok közötti kereskedelem, 2) a hatással lehet, és 3) az érezkelhetőség fogalmával.

¹⁷⁰ TKKÉ közlemény 12. pontja, 56/64. és 58/64. sz. egyesített ügyek, Consten és Grundig (EBHT 1966., 429. o.), valamint 6/73. és 7/73. sz. egyesített ügyek, Commercial Solvents (EBHT 1974., 223. o.)

¹⁷¹ A kereskedelemre gyakorolt hatásnak a Szerződés 81. és 82. cikke szerinti fogalmáról szóló bizottsági közlemény [Hivatalos Lap C 101., 2004.4.27., 81. o.]

¹⁷² 22/71. sz. Béguelin-ügy (EBHT 1971., 949. o., 16. pont.)

A) A „tagállamok közötti kereskedelem” fogalma

175. A TKKÉ közlemény alapján a „tagállamok közötti kereskedelem” fogalmába beletartozik minden határokon átnyúló gazdasági tevékenység, azaz nem korlátozódik a határokon átnyúló hagyományos áru- és szolgáltatáscserére. A „kereskedelem” fogalma olyan eseteket is magában foglal, amelyekben a megállapodás a piaci verseny szerkezetére gyakorol hatást, ideértve azt az esetet, ha a megállapodás valamely a Közösségben működő versenytárs kikapcsolásával jár vagy ezzel fenyeget. A kereskedelemre gyakorolt hatás kritériumának alkalmazása független az érintett földrajzi piacok meghatározásától. A tagállamok közötti kereskedelemre olyan esetben is lehet hatást gyakorolni, ha az érintett piac egyetlen tagállam területe vagy területének egy része.¹⁷³

176. A jelen ügyben vizsgált megállapodás egy tagállam, Magyarország területére terjedt ki. A jogsértés a tagállam teljes területét (a tagállam területének egészén működő vállalkozásokat) lefedő megállapodásként működött (lásd a VI.1. fejezetet). Ily módon a malmok a megállapodással elérni kívánt áremeléseket az ország teljes területén érvényre juttathatták a vevőknél.

177. A liszt esetében az export nem jelentős, a korpa esetében viszont fontosabb szerepet játszik, ezért a megbeszéléseken arról is informálták egymást a résztvevők, hogy a korpából (a takarmánylisztet is ideértve) mennyit és milyen áron értékesítenek exportra.

178. Az országba elsősorban Szlovákia felől kerül behozatalra liszt, de más országokból (főként a környező államokból, például Ausztriából, Lengyelországból, Szerbia és Montenegróból, illetve Németországból)¹⁷⁴ is érkezik import. Több bizonyíték¹⁷⁵ is utal arra, hogy a magyarországi, elsősorban a középső és az észak-nyugati régióban működő malmok figyelembe vették a szlovák malmok által támasztott versenynyomást az árak kialakítása, az áremelések kiközlése során, illetve az országos találkozók a minimálár meghatározása során is tekintettel voltak a szlovák lisztárakra. Emellett, mivel az egyeztetések arra irányultak, hogy a „status quo” fenntartásával stabilizálják az eljárás alá vont vállalkozások magyarországi piaci részesedéseit, amellyel egyben gátolhatták az új szereplők piacra való belépését, a magatartás a tagállamokban működő versenytársak kikapcsolásával vagy az ezzel való fenyegetéssel szintén hatást gyakorolhatott a közös piaci verseny szerkezetére.

179. Mindezek következtében a megállapodás azon túlmenően, hogy az ország teljes területét lefedte, határon átnyúló – legalább egy további uniós tagállamot közvetlenül is érintő – árumozgásra, gazdasági tevékenységre, azaz a tagállamok közötti kereskedelemre is hatással lehetett.

B) A „hatással lehet” fogalma

180. A „hatással lehet” kifejezés arra utal, hogy jogi vagy ténybeli objektív tényezők egy csoportja alapján kellő mértékű valószínűséggel előre láthatónak kell lennie annak, hogy egy megállapodás, illetve magatartás közvetlen vagy közvetett, tényleges vagy potenciális hatást gyakorolhat a tagállamok közötti kereskedelem szerkezetére. A kereskedelemre gyakorolt

¹⁷³ TKKÉ közlemény 19.-22. pontok

¹⁷⁴ Lásd például a Gabonaszövetség egyik ülésén készült lisztpiaci áttekintést (Vj-69/2008/259. sz. irat, 2008.01.31-i ülés 1. napirendi pontjához tartozó anyag).

¹⁷⁵ Vj-69/2008/30/PM/3., Vj-69/2008/375/Carbona DVD/450162. és Vj-69/2008/419. sz. iratok

hatás értékelése szempontjából tehát az érintett vállalkozások szubjektív szándéka közömbös. A közösségi jog alkalmazhatóságának megállapításához elegendő továbbá, ha a megállapodás alkalmas arra, hogy a Közösségen belüli verseny szerkezetére hatással legyen, nem szükséges, hogy ténylegesen gyakoroljon ilyen hatást.¹⁷⁶

181. A TKKÉ közlemény szerint az egy tagállam egészére kiterjedő horizontális kartell általában alkalmas arra, hogy a tagállamok közötti kereskedelemre hatást gyakoroljon. Az ilyen megállapodások már jellegükből adódóan is olyan hatást fejtenek ki, amelynek révén megerősítik a piacok nemzeti alapon történő feldarabolását (nemzeti piac lezárása).¹⁷⁷ Mindez jelen ügyben önmagában igazolja a tagállamok közötti kereskedelem szerkezetére gyakorolt hatás fennállását.

182. Azt, hogy a más tagállambeli versenytársak fenyegetést – és az áremelés tekintetében egyfajta korlátot – jelentettek a hazai malmok számára, igazolja, hogy a kartell tagjai figyelemmel kísérték a (szlovák) import liszt árának alakulását, illetve az a kartell-találkozókön is szóba került a minimálár kialakítása során.¹⁷⁸ Megjegyzendő, hogy az országban érvényesülő lisztárak alakulása értelemszerűen hatást gyakorolhatott az importra, illetve az import lisztnek piaci helyzetére (akár oly módon, hogy az áremelés ösztönözhette az olcsóbb liszt megjelenését¹⁷⁹).

183. A TKKÉ közlemény alapján a megállapodás tárgyát képező áruk jellege ugyancsak jelzi a tagállamok közötti kereskedelemre gyakorolt hatás fennállását, amennyiben ugyanis a termékekkel jellegüknél fogva könnyű határokon átnyúló kereskedelmet folytatni, a közösségi jog alkalmazhatósága könnyebben állapítható meg.¹⁸⁰ Jelen esetben az, hogy a liszt milyen távolságra szállítható gazdaságosan, behatárolhatja ugyan az export-import lehetőségeket, azonban a termék alapvetően homogén jellegénél fogva könnyű vele más nemzeti piacon megjelenni, mint ahogy ténylegesen több ezer tonna liszt exportálásra, illetve importálásra is kerül.

184. Mindezek következtében a Versenytanács szerint a megállapodás alkalmas arra, hogy közvetlenül is, de legalább közvetett módon, és legalább potenciális hatást gyakoroljon a tagállamok közötti kereskedelem szerkezetére.

C) Az „érzékelhetőség” fogalma

185. Az EUMSZ. 101. cikke csak azokra a megállapodásokra és magatartásokra alkalmazható, amelyek alkalmasak arra, hogy az Unión belül legalább minimális szinten határokon átnyúló hatást gyakoroljanak. A tagállamközi kereskedelemre gyakorolt hatásnak érzékelhetőnek kell lennie. Az érzékelhetőség megállapítása során a „kereskedelemre gyakorolt hatás nem érzékelhető mértéke” szabály, a NAAT-szabály (non-appreciable affect on trade) az irányadó. A NAAT egy olyan negatív vélelem, amely kimondja, hogy a

¹⁷⁶ TKKÉ közlemény 23., 25.-27. pontok

¹⁷⁷ TKKÉ közlemény 78. pont

¹⁷⁸ Lásd a TKKÉ közlemény 81. pontjait.

¹⁷⁹ A kereskedelem szerkezetére gyakorolt hatás akkor is jelentkezhet, ha a megállapodás a kereskedelem növekedését eredményezi (lásd a TKKÉ közlemény 34. pontját).

¹⁸⁰ Lásd a TKKÉ közlemény 30. pontját.

tagállamok közötti kereskedelemre hatást gyakorló megállapodások milyen feltételek mellett nem érintik egyébként érzékelhető mértékben a tagállamok közti kereskedelmet.¹⁸¹

186. A NAAT-szabály alapján amennyiben az érintett vállalkozásoknak a megállapodás tárgyát képező termékekkel megvalósított együttes éves közösségi forgalma meghaladja a 40 millió eurót, illetve a felek együttes piaci részesedése legalább egy, a Közösségen belüli érintett piacon meghaladja az 5 %-ot, akkor az érzékelhetőség valószínűsíthető. Jelen esetben a rendelkezésre álló adatok alapján az eljárás alá vont vállalkozások örleményértékesítésből származó árbevétele meghaladja az említett forgalmi küszöböt, és a megállapodásban részes vállalkozások száma és piaci súlya alapján a piaci részesedési küszöb is teljesül.

187. Megjegyzendő továbbá, hogy a TKKÉ közlemény szerint az egy tagállamra kiterjedő titkolt horizontális megállapodások (kartellek) – a piacnak az ilyen kartellek hatékonyságához szükséges lefedettségét figyelembe véve – általában jellegükénél fogva alkalmasak arra, hogy a tagállamok közötti kereskedelemre érzékelhető hatást gyakoroljanak.¹⁸²

188. Mindezek következtében a Versenytanács szerint a tagállamközi kereskedelemre gyakorolt hatás érzékelhető mértékűnek tekinthető.

VIII.1.2. A 1234/2007/EK rendelet, illetve az agrárpiaci rendtartás

189. A Tanács 1234/2007/EK számú, az egységes közös piacszervezésről szóló rendeletének (a továbbiakban 1234/2007/EK rendelet) 175. cikke szerint a Szerződés 81.-86. (EUMSZ. 101.-106.) cikkeit kell alkalmazni – a 176. cikkre is figyelemmel – a 81. cikkének (1) bekezdése [EUMSZ. 101. cikkének (1) bekezdése] szerinti valamennyi olyan megállapodásra, döntésre és összehangolt magatartásra, amely – többek között – az 1. cikk (1) bekezdése a)-h) pontjaiban szereplő termékek előállításához vagy kereskedelméhez kapcsolódik. A 1234/2007/EK rendelet 1. cikke (1) bekezdésének a) pontja értelmében a gabonafélékre vonatkozó közös piacszervezési szabályokat e jogszabály állapítja meg, helyébe lépve a gabonafélék közös piacszervezését szabályozó korábbi jogszabálynak. A gabonaszektor tekintetében a 1234/2007/EK rendelet – a 204. cikk (2) bekezdésének a) pontja értelmében – 2008. július 1-jével lépett hatályba. A gabonafélék piacának közös szervezésére vonatkozó szabályokat ezen időpontig a 2003. október 28-án hatályba lépő, 1784/2003/EK rendelet szabályozta.

190. A 1234/2007/EK rendelet 176. cikkének (1) bekezdése szerint a Szerződés 81. cikkének (1) bekezdését [EUMSZ. 101. cikkének (1) bekezdését] nem kell alkalmazni az ezen rendelet 175. cikkében említett olyan megállapodásra, döntésre és összehangolt magatartásra, amely a nemzeti piaci rendtartás szerves részét képezi, vagy szükséges a Szerződés 33. cikkében meghatározott célok eléréséhez. A Szerződés 81. cikkének (1) bekezdése nem alkalmazandó különösen a valamely adott tagállamban működő mezőgazdasági termelők, termelői szervezetek vagy ilyen szervezetek által alkotott társulások olyan megállapodásaira, döntéseire és összehangolt magatartására, amelyek mezőgazdasági termékek előállításával vagy értékesítésével, vagy az ilyen termékek tárolására, kezelésére vagy feldolgozására szolgáló közös létesítmények használatával kapcsolatosak, és amelyek nem kötik ki azonos árak alkalmazását, kivéve, ha a Bizottság megítélése szerint az ilyen megállapodások,

¹⁸¹ Lásd a TKKÉ közlemény 44.-45. és 52.-54. pontjait.

¹⁸² Lásd a TKKÉ közlemény 79. pontját.

döntések, illetve az ilyen összehangolt magatartás kizárják a versenyt vagy veszélyeztetik a Szerződés 33. cikkében (EUMSZ. 39. cikke) meghatározott célok elérését.

191. Az EUMSZ. 39. cikkének (1) bekezdése szerint a közös agrárpolitika célkitűzései a következők: a) a mezőgazdasági termelékenység növelése a műszaki fejlődés előmozdításával, valamint a mezőgazdasági termelés ésszerű fejlesztésének és a termelési tényezők, így különösen a munkaerő lehető legjobb hasznosításának biztosításával; b) ily módon a mezőgazdasági népesség megfelelő életszínvonalának biztosítása, különösen a mezőgazdaságban dolgozók egy főre jutó jövedelmének növelésével; c) a piacok stabilizálása; d) az ellátás hozzáférhetőségének biztosítása; e) a fogyasztók elfogadható ár ellenében történő ellátásának biztosítása.

192. A 1234/2007/EK rendelet 176. cikkének (2) bekezdése értelmében a tagállamokkal folytatott konzultációt követően és a vállalkozások, vagy a vállalkozások társulásai, valamint bármely egyéb, általa indokoltnak tartott természetes vagy jogi személy meghallgatása után a Bizottság – a Bíróság általi felülvizsgálatra is figyelemmel – kizárólagos hatáskörrel rendelkezik arra, hogy egy közzétételre kerülő határozatban meghatározza, hogy mely megállapodás, döntés és összehangolt magatartás felel meg az (1) bekezdés feltételeinek.

193. A 1234/2007/EK rendelet 202. cikke szerint a rendelettel módosított vagy hatályon kívül helyezett rendelkezésekre vagy rendeletekre történő hivatkozást e rendeletben foglalt rendelkezésekre történő hivatkozásnak szükséges tekinteni, a XXII. mellékletében foglalt megfelelőségi táblázat szerint. A táblázat 43. sora szerint a 1234/2007/EK rendelet 175. és 176. cikkei a 1184/2006/EK rendelet 1., illetve 2. cikkeinek felelnek meg. Ez utóbbi renDELETEhez csatolt megfelelőségi táblázat szerint az 1. cikke, illetve 2. cikk (1) bekezdése a Tanács 26. számú rendeletének 1. cikkének, illetve 2. cikke (1) bekezdésének, míg 2. cikke (2) bekezdésének első albekezdése a 2. cikk (2) bekezdésének felel meg.

194. Az agrárpiaci rendtartásról szóló 2003. évi XVI. törvényt (a továbbiakban: Rendtartás) módosító 2009. évi LXXXVII. törvény 2009. augusztus 2-ával illesztette be a Rendtartás 10. §-ába azt a szabályt, mely szerint a termékpálya szereplőinek érdekképviselőt ellátó szakmai szervezetek a termékpálya vertikális működésének elősegítése érdekében – így különösen a termékek felvásárlásával, forgalmazásával, beszerzések ütemezésével, ösztönző eszközök alkalmazásával, a már megtermelt termékek piacra jutási feltételeinek, illetve piaci helyzetének romlását előidéző magatartásoktól való tartózkodással összefüggő kérdésekben – történő együttműködésükkel kapcsolatban önszabályozó megállapodást köthetnek. A megkötött megállapodás nyilvános és ahhoz az érdekképviselőt ellátó szakmai szervezetekhez nem tartozó további termékpálya-szereplők írásos nyilatkozatban csatlakozhatnak. A csatlakozás feltételeit a felek a megállapodásban határozzák meg. Az ekkor beillesztett 10. § (2) bekezdése szerint a mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek vonatkozásában a beszállítókkal szemben alkalmazott tisztességtelen forgalmazói magatartás tilalmáról szóló törvény szerinti beszállítók érdekképviselőt ellátó szakmai szervezet tagjai számára az adott piacra, illetve az ott alkalmazásra kerülő árakra, beszerzési és értékesítési lehetőségekre, ösztönzők alkalmazására, a termékek piaci helyzetének javítására, illetve kiegyensúlyozott piaci viszonyok biztosítására vonatkozó felmérést végezhet, információt adhat, valamint a tagok között erre irányuló koordinatív egyeztetést folytathat, amennyiben az ilyen tevékenység révén megvalósuló gazdasági és társadalmi előnyök meghaladják a tevékenység révén kialakuló versenyt korlátozó magatartásból adódó hátrányokat. Az ilyen tevékenység nem minősül a Tpv. 11. §-ában foglalt tilalom megsértésének.

195. A 1234/2007/EK rendelet 176. cikkének (2) bekezdése alapján a Bizottság kizárólagos hatáskörrel rendelkezik arra, hogy megállapítsa, mely megállapodás (illetve döntés és összehangolt magatartás) felel meg a 176. cikk (1) bekezdésében foglalt feltételeknek, azaz mely megállapodásokra nem kell alkalmazni az EUMSZ. 101. cikkének (1) bekezdését. Az európai közösségi jog alkalmazása során kialakult gyakorlat felismerte azt a helyzetet, hogy a Bizottság ezen kizárólagos jogát össze kell egyeztetni a 101. cikk párhuzamos alkalmazására – az 1/2003 rendelet 4-6. cikkeiben a Bizottság, a tagállami versenyhatóságok és a nemzeti bíróságok számára – biztosított jogkörökkel. Az Európai Bíróság kialakult gyakorlata szerint a Bizottsággal párhuzamos alkalmazásra feljogosított szerv jogosult a 101. cikk alkalmazása körében (önállóan) döntést hozni, amennyiben arra a következtetésre jut, hogy az általa vizsgált megállapodás nyilván nem minősül az EUMSZ. 101. cikkének (1) bekezdésében tiltott megállapodásnak, vagy amennyiben nyilvánvalóan megállapítható, hogy az adott megállapodás kapcsán a 1234/2007/EK rendelet 176. cikkének (1) bekezdésében a kivétel alkalmazására vonatkozó feltételek nem teljesülnek. Olyan esetben ugyanakkor, ha kétség merül fel abban a tekintetben, hogy a kivétel alkalmazható (vagy másképpen: a kivétel alkalmazhatóságának lehetősége reálisan felmerül), akkor lehetőség van az eljárás felfüggesztésére és a Bizottság megkeresésére a kivétel alkalmazhatósága kapcsán.¹⁸³ Megjegyzi a Versenytanács, hogy az ítélet egy előzetes döntéshozatali eljárás során a nemzeti bíróság megkeresése alapján született, így szövegszerűen a nemzeti bíróság jogalkalmazási lehetőségeiről szól, ám nyilvánvalóan irányadó az időközben jogalkalmazási jogkörrel felruházott tagállami versenyhatóságok eljárása tekintetében is.

196. A Versenytanács a jelen ügyben vizsgált megállapodás kapcsán megállapította, hogy arra a 1234/2007/EK rendelet 176. cikkének (1) bekezdésében foglalt kivételek nyilvánvalóan nem alkalmazhatóak. Ebben a körben figyelemmel volt arra a közösségi esetjogban kialakított megközelítésre, mely szerint bármely, a főszabályhoz – azaz a 101. cikk mezőgazdasági szektorban történő alkalmazhatóságához – képest a kivétel érvényesülését szigorúan kell értelmezni.¹⁸⁴

- (i) A megállapodás nem mezőgazdasági termelők, termelői szervezetek, vagy ilyen szervezetek által alkotott társulások által megkötött megállapodás, így arra nyilván nem alkalmazható a 176. cikk (2) bekezdés második albekezdésében foglalt kivétel. Ez következik a rendelet szövegéből is – amelyet többek között a rendelet angol, francia, német és holland fordítása is alátámaszt –, miszerint a mezőgazdasági termelők körébe a mezőgazdasági terményeket előállító szereplők tartoznak, nem értve ide a feldolgozókat. A gabonát – mint elsődleges mezőgazdasági terményt – feldolgozó malmok tehát nem tartoznak e körbe. Ugyancsak kizárja ezen kivétel alkalmazását az a körülmény, hogy a megállapodás azonos árak alkalmazására irányult.
- (ii) A megállapodás nem képezi – és nem is képezheti – nemzeti piaci rendtartás szerves részét. A megállapodás nyilvánvalóan nem a Rendtartás alapján létrejött együttműködést képez le. Megjegyzi a Versenytanács, hogy a Rendtartás – II. rendű eljárás alá vont által hivatkozott – 10. §-a a vizsgált

¹⁸³ Lásd – többek között – az Európai Bíróság C-319/93, C-40/94 és C-224/94. számú összevont ügyekben hozott ítéletét, különös tekintettel annak 36. pontját. Megjegyzendő, hogy az ítélet kapcsán irányadó időszakban a 1234/2007/EK rendelet 176. cikkével megegyező szabályozási szerkezetet tartalmazó 26-os tanácsi rendelet volt hatályban, továbbá a hivatkozások a Szerződés akkori számozására utalnak.

¹⁸⁴ Lásd például az Európai Bíróság C-399/93. számú ügyben hozott ítéletének 23. pontját.

időszakban hatályon kívül helyezett rendelkezésnek minősült és a hivatkozott rendelkezés csupán 2009. augusztus 2-án lépett hatályba. Hozzáeszi a Versenytanács, hogy ezen hivatkozott rendelkezés ezen túl sem alapozhatná meg a II. rendű eljárás alá vont által hivatkozott formában a kivétel alkalmazását, hiszen a közös agrárpolitikával (a továbbiakban: KAP) kapcsolatos közösségi jogi rendelkezések alapján nem lehetséges nemzeti rendtartásra hivatkozni abban az esetben, ha az adott ágazatban van közös piacszerzésre (a továbbiakban: KPSZ) vonatkozó rendelkezés.¹⁸⁵ A vizsgált időszak tekintetében ez a helyzet, hiszen a 1784/2003/EK rendelet a gabonafélék piacán a vizsgált időszakban hatályban volt. Mindez tehát azt jelenti, hogy nyilvánvalóan nem alkalmazható a 1234/2007/EK rendelet 176. cikkének (1) bekezdésében foglalt első kivétel sem.

- (iii) A megállapodás nyilvánvalóan nem szükséges továbbá az EUMSZ. 39. cikkében¹⁸⁶ meghatározott célok eléréséhez sem. Az esetjog ebben a tekintetben ugyancsak egyértelmű a tekintetben, hogy ezen feltétel alkalmazásához a megállapodásnak a KAP célkitűzéseinek mindegyikéhez (lásd a 191. pontot) hozzá kell járulnia.¹⁸⁷ Az is nyilvánvaló ugyanakkor, hogy a verseny legfontosabb tényezőjét, az ár alkalmazását korlátozó vagy torzító megállapodás nem egyeztethető össze a fogyasztók elfogadható ár ellenében történő ellátásának biztosításával,¹⁸⁸ ráadásul a megállapodás természeténél fogva – hiszen a feldolgozóipar szereplői hozták létre – nem tartozik céljai közé a mezőgazdasági népesség megfelelő életszínvonalának biztosítása. Mindezen túl figyelembe veendő a megállapodás KAP célkitűzéseivel való nyilvánvaló összeegyeztethetlenségével kapcsolatos következtetés tekintetében a Bizottság azon megközelítése is, mely szerint fogalmilag nem járul(hat) hozzá az EUMSZ. 39. cikkében foglalt célkitűzésekhez azon megállapodás, amely nem valamely KPSZ-ben rögzítettek szerint jön létre – azaz nem minősíthető a KPSZ megnyilvánulási formájának.¹⁸⁹

197. Mindezek alapján a Versenytanács arra a következtetésre jutott, hogy a II. rendű eljárás alá vont által az eljárás felfüggesztésére vonatkozó kérelem nyilvánvalóan alaptalan, hiszen

- (i) egyrészt tagállami versenyhatóságként joga – és kötelessége – a GVH-nak az EUMSZ. 101. cikkébe ütköző olyan megállapodást megítélni, amelyre a

¹⁸⁵ Lásd többek között a Bizottság határozatait a Scottish Salmon Board– HL C 246/1992. 37. old. – továbbá a Cauliflowers – 78/66/EGK, HL L 21/1978 23. oldal – ügyekben.

¹⁸⁶ A 1234/2007/EK rendelet által a Szerződés akkori számozása szerint hivatkozott 33. cikke.

¹⁸⁷ Lásd – többek között – az Európai Bíróság 71/74. számú ügyben hozott ítéletét, különös tekintettel annak 24-26. pontjaira, illetve a C-3999/93. számú ügyben hozott ítéletét, különös tekintettel annak 25. pontjára.

¹⁸⁸ Lásd az Elsőfokú Bíróság (mai nevén Törvényszék) T-217/03. és T-245/03. egyesített ügyekben hozott, az Európai Bíróság által a C-101/07. és C-110/07. számú ügyekben megerősített ítéletét, különös tekintettel annak 199. pontjára: „[a] 26. rendelet 2. cikkének (1) bekezdése olyan eltérést tartalmaz, amely előírja, hogy az EK 81. cikk (1) bekezdése nem alkalmazható a közös agrárpolitika célkitűzései megvalósításához szükséges megállapodásokra, döntésekre és gyakorlatokra, megszorítóan kell értelmezni. Egyébiránt e rendelkezés csupán akkor alkalmazható, ha az érintett megállapodás az EK 33. cikkben foglalt összes célkitűzést előmozdítja.”

¹⁸⁹ Lásd többek között a Bizottság döntését a Sicasov ügyben, 1999/6/EK HL L 4/1999 27. oldal.

1234/2007/EK rendelet¹⁹⁰ 176. cikkének (1) bekezdésében megfogalmazott kivételek nyilvánvalóan nem alkalmazhatóak;

- (ii) másrészt a Rendtartás hivatkozott 10. §-ának (2) bekezdése a jelen eljárásban vizsgált megállapodás kapcsán nem alkalmazható, hiszen a megállapodás fennállása alatt az nem volt hatályban.

VIII.2. A megállapodás a versenyjogban

VIII.2.1. A versenykorlátozó megállapodás

198. A versenyjogi értékelés kapcsán leszögezendő az a – számtalan versenytanácsi határozatban és több jogerős bírósági ítéletben¹⁹¹ megállapított – tétel, mely szerint a vállalkozások közötti megállapodások versenyjogi megítélésének kiindulópontja azon követelmény, hogy a vállalkozások piaci döntéseiket önállóan hozzák meg, mellőzve a versenytársaikkal akarategységben tanúsított piaci magatartást. A piaci szereplőknek saját maguknak, önállóan kell kialakítaniuk a piacon általuk alkalmazott politikát, követett magatartást, s ez az elvárás meggátol minden közvetlen vagy közvetett kapcsolatot az egymástól független piaci szereplők között.

199. Versenyjogi szempontból nem akkor jön létre egy, a Tptv. 11. §-ába, illetve az EUMSZ. 101. cikkébe ütköző megállapodás, ha azt a szerződő felek a polgári jogi vagy társasági jogi alapon érvényesen aláírják, hanem akkor, amikor a megállapodásban rögzítettek vonatkozóan a felek közötti akarategység megállapítható. A versenyjogi értelemben tiltott megállapodáshoz nem szükséges feltétel az, hogy az polgári jogi vagy társasági jogi értelemben érvényes legyen, illetve az sem, hogy az bármilyen írásbeli formát öltön.¹⁹² Szükséges és egyben elegendő feltétel, ha az érintett felek akarategysége megállapítható vagy a felek megállapodásra utaló magatartást tanúsítanak.¹⁹³

¹⁹⁰ Megjegyzi a Versenytanács, hogy a felfüggesztésre irányuló kérelem ugyan – a már időközben hatályon kívül helyezett – 1184/2006/EK rendeletre hivatkozott, ám a kérelem tartalma a szerint a Versenytanács a hatályban lévő 1234/2007/EK rendelet megfelelő rendelkezéseire tekintettel végezte el az elemzést.

¹⁹¹ Lásd például a Fővárosi Ítéltábla 2.Kf.27.798/2006/7., 2.Kf.27.232/2007/14., 2.Kf.27.052/2007/22. számú ítéleteit.

¹⁹² Lásd például a Fővárosi Ítéltábla 2.Kf.27.564/2007/18. számú ítéletét, vagy az Elsőfokú Bíróságnak a T-41/96. sz. Bayer kontra Európai Bizottság ügyben 2000. október 26-án hozott ítéletét, és a T-49/02-T-51/02. sz. Brasserie Nationale SA és társai kontra Európai Bizottság ügyekben 2005. július 27-én hozott ítéletet.

¹⁹³ Az Európai Unió Bíróságának ítélkezési gyakorlata is rögzíti, hogy „ahhoz, hogy az EK 81. cikk (1) bekezdése szerinti megállapodásról lehessen beszélni, elegendő, hogy a szóban forgó vállalkozások kifejezzék közös akaratukat arra, hogy egy meghatározott piaci magatartást tanúsítsanak. [...] Az egyeztetésnek és az együttműködésnek az ítélkezési gyakorlat által elfogadott kritériumait – amelyek távolról sem egy igazi „terv” kidolgozását várják el – a Szerződés versenyjogi rendelkezései alapvető kiindulópontjának fényében kell értelmezni, amely szerint minden gazdasági szereplőnek önállóan kell meghatároznia a közös piacon folytatni kívánt kereskedelmi politikáját. Bár ez az önállósági követelmény nem zárja ki azt, hogy a gazdasági szereplők racionálisan alkalmazzanak a versenytársaikkal megfigyelt vagy várható magatartásához, azt szigorúan tiltja, hogy ezek a szereplők közvetlenül vagy közvetve felvegyék egymással a kapcsolatot, azzal a céllal vagy hatással, hogy egy tényleges vagy lehetséges versenytárs piaci magatartását befolyásolják, vagy hogy egy ilyen versenytársnak felfedjék az általuk elhatározott vagy tanúsítani kívánt piaci magatartást [...]”. Lásd a T-325/01. sz. DaimlerChrysler AG kontra Európai Közösségek Bizottsága ügyben 2005. szeptember 15-én hozott ítélet [EBHT 2005., II-3319. oldal] 199–200. pontjait.

200. Az összehangolt magatartás esetén a piac résztvevői egymásra tekintettel azonos piaci magatartást tanúsítanak, és az összehangolás, egyeztetés révén kizárják a piaci magatartással kapcsolatos bizonytalanságot. Az összehangolt magatartást el kell határolni a Tpvt. által nem tiltott párhuzamos magatartástól. Párhuzamos magatartás esetén a piac résztvevői spontán azonos, vagy nagymértékben hasonló magatartást tanúsítanak, amelynek racionális oka van, és amelyre azonos hatásmechanizmus okából – például a nyersanyag piaci árváltozása, valuta leértékelése – kényszerednek. Az azonos magatartás akkor bizonyítéka a kartellnek, ha arra egyetlen ésszerű magyarázat a magatartás összehangolása, arra más elfogadható magyarázat nincs. Akkor bizonyított az összehangolt magatartás, ha összehangolás hiányában az adott magatartás racionális ok nélküli, a piac logikája által nem alátámasztott, és életszerűtlen a létrejött állapot. Ha a vállalkozások közötti kapcsolatfelvétel célja vagy hatása a vállalkozások piacon tanúsított magatartásának versenytársak tudomására jutása, akkor ez kizárja a vállalkozások által követett magatartások autonóm, egymástól függetlenül tanúsított, spontán, párhuzamos jellegének a megállapíthatóságát.¹⁹⁴

201. Míg a megállapodás, illetve az összehangolt magatartás (együttesen: megállapodás) valamely versenykorlátozó magatartás formája, addig annak példálózóan felsorolt tiltott tartalmát a Tpvt. 11. §-ának (2) bekezdése, illetve az EUMSZ. 101. cikke (1) bekezdésének második, példálózó része rögzíti. A Tpvt.-ben és az EUMSZ.-ben kifejezetten nevesített tilalmazott magatartás esetén [Tpvt. 11. § (2) bekezdés a)–h) pontok, EUMSZ. 101. cikk (1) bekezdés a)–e) pontok] a jogsértés megállapíthatóságához nem is kell bizonyítani, hogy a nevesített tiltott magatartásnak van-e vagy lehet-e versenykövetkezménye, mert a törvényi nevesítésből az következik, hogy a törvény eleve feltételezte hátrányos versenykövetkezmények bekövetkezhetőségét.¹⁹⁵ A Tpvt.-ben és az EUMSZ.-ben is nevesítetten tiltott az eladási árak meghatározása és a piacfelosztás.

¹⁹⁴ Lásd a Fővárosi Ítéltábla 2.Kf.27.713/2006/6. számú ítéletét. Lásd továbbá a C-8/08. sz. T-Mobile Netherlands BV, KPN Mobile NV, Orange Nederland NV, Vodafone Libertel NV kontra Raad van bestuur van de Nederlandse Mededingingsautoriteit ügyben 2009. június 4-én hozott ítélet rendelkező részét: „Az összehangolt magatartás az EK 81. cikk (1) bekezdése értelmében versenykorlátozó célra irányul, amennyiben a tartalma és célja folytán, valamint a háttérét képező jogi és gazdasági összefüggéseket figyelembe véve ténylegesen képes arra, hogy a közös piac keretében megakadályozza, korlátozza vagy torzítsa a versenyt. Nem szükséges, hogy a verseny megakadályozása, korlátozása vagy torzítása ténylegesen bekövetkezzék, sem pedig az, hogy közvetlen kapcsolat álljon fenn az összehangolt magatartás és a fogyasztói árak között. Versenykorlátozó célúnak minősül a versenytársak közötti olyan információcsere, amely alkalmas arra, hogy megszüntesse a bizonytalanságot az érintett vállalkozások tervezett magatartását illetően.

Az összehangolás és az abban részt vevő vállalkozások piaci magatartása közötti okozati összefüggés – amely feltételét képezi annak, hogy meg lehessen állapítani az EK 81. cikk (1) bekezdése értelmében vett összehangolt magatartás fennállását – vizsgálata során a nemzeti bíróság az ellenkező bizonyításáig, amely e vállalkozások feladata, köteles alkalmazni az okozati összefüggéssel kapcsolatos azon vélelmet, amelyet a Bíróság ítélkezési gyakorlata alakított ki, és amely szerint e vállalkozások, amennyiben tevékenyek maradnak a piacon, figyelembe veszik a versenytársaikkal kicserélt információkat.

Amennyiben az összehangolásban részt vevő vállalkozás tevékeny marad a vizsgált piacon, az összehangolás és az e vállalkozás piaci magatartása közötti okozati összefüggés vélelme akkor is alkalmazandó, ha az összehangolás az érintett vállalkozásoknak csupán egyetlen egyeztetésén alapul.”

¹⁹⁵ Lásd például a 246/86. sz. Belasco kontra Európai Bizottság [EBHT 1989., 2117. o.] és az 56/64. és 58/64. sz. Etablissements Consten and Grundig Verkaufs GmbH kontra Európai Bizottság [EBHT 1966., 429. o.] ügyeket.

202. A magyar és az uniós joggyakorlat alapján is versenykorlátozás a célja az olyan magatartásnak, amely természeténél fogva magában hordozza a versenykorlátozás lehetőségét. Számos tényezőtől függ, hogy egy megállapodásnak célja volt-e a verseny korlátozása. A döntés célja levezethető annak szövegéből, objektív törekvéseiből, a döntés jogi és gazdasági környezetéből, valamint a felek magatartásából.¹⁹⁶

203. Adott magatartásnak mind az EUMSZ. 101. cikkének (1) bekezdésébe, mind a Tpv. 11. §-ának (1) bekezdésébe ütközése bizonyítottsága kapcsán elegendő az, hogy a megállapodás célja a verseny korlátozása, megakadályozása vagy torzítása legyen, a megállapodás konkrét hatásaitól függetlenül. Amennyiben a vállalkozások között létrejött megállapodás célja a verseny korlátozása volt, nem szükséges vizsgálni azt, hogy a megállapodás hatása szintén versenykorlátozó volt-e.¹⁹⁷ Versenykorlátozó hatás alatt érteni kell mind a tényleges, mind a lehetséges versenykorlátozó hatást.¹⁹⁸

204. Következésképpen olyan megállapodások esetében, amelyeket versenytárs vállalkozások közötti találkozók során kötnek, már akkor megsértik a fenti rendelkezéseket, ha e találkozónak ilyen célja van, és a találkozók így a piac működésének mesterséges szervezésére irányulnak. Ilyen esetben az adott vállalkozás jogsértés miatti felelősségét akkor állapítják meg helyesen, ha bizonyított, hogy részt vett e találkozón, és ismeri azok tárgyát, még akkor is, ha ezt követően nem hajtotta végre az ott elfogadott intézkedések valamelyikét.¹⁹⁹

205. A horizontális együttműködési megállapodásokra vonatkozó bizottsági iránymutatás²⁰⁰ (a továbbiakban: horizontális iránymutatás) 18. pontja szerint „egyes esetekben az együttműködés jellege kezdettől fogva jelzi a 101. cikk (1) bekezdésének alkalmazhatóságát. Ez a helyzet az olyan megállapodásoknál, amelyeknek célja a versenynek az árak rögzítésével, a kibocsátás korlátozásával vagy a piac, illetve a vevőkör felosztásával történő korlátozása. Ezekről a megállapodásokról vélelmezhető, hogy negatív piaci hatásokkal járnak. Nem szükséges ezért a versenyre és a piacra gyakorolt tényleges hatásuk vizsgálata annak megállapításához, hogy a 101. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartoznak-e.” A 25. pont szerint főszabályként a 101. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozóként értékelhetők az olyan együttműködési megállapodások, „amelyek célja a versenynek az árak rögzítésével, a

¹⁹⁶ 96-102, 104, 105, 108 és 110/82 egyesített ügyek IAZ International Belgium NV kontra Bizottság [EBHT 1983. 3369. o.] 22-25. pont; 29 és 30/83 egyesített ügyek Compagnie Royale Asturienne des Mines SA és Rheinzink GmbH kontra Bizottság [EBHT 1984. 1679. o.] 25-26. pont; a Bizottság 2004. június 24-i 2005/8/EK határozata a Szerződés 81. cikke szerinti eljárásban (COMP/38.549 – Belga Építész Kamara) 80. bekezdés

¹⁹⁷ T-49/02-T-51/02. sz. Brasserie Nationale SA és társai kontra Európai Közösségek Bizottsága ügyben 2005. július 27-én hozott ítélet [EBHT 2005., II-3033. oldal] 97., 140. pont

¹⁹⁸ C-7/95 P ügy John Deere Limited kontra Bizottság [EBHT 1998., I-3111. o.] 77. pont; 31/85 ügy ETA Fabriques d' Ebauches SA kontra DK Investment SA [EBHT 1985. 3933. o.] 12. pont; 142/84 és 156/84 egyesített ügyek British American Tobacco Co. Ltd. and R. J. Reynolds Industries Inc kontra Bizottság [EBHT 1987. 4487. o.] 54. pont.

¹⁹⁹ C-189/02. P., C-202/02. P., C-205/02. P – C-208/02. P. és C-213/02. P. sz. Dansk Rorindustri és társai kontra Európai Közösségek Bizottsága egyesített ügyben 2005. június 28-án hozott ítélet [EBHT 2005., I-5425] 145. pont. A hivatkozott 145. pont befejező mondata szerint: „[a] vállalkozásnak a találkozón való többé-kevésbé rendszeres részvétele, valamint az elfogadott intézkedések többé-kevésbé teljes végrehajtása nem a magára a felelősségre van hatással, hanem a felelősség kiterjedésére, és így a szankció szintjére.” (lásd a C-238/99. P., C-244/99. P., C-245/99. P., C-247/99. P., C-250/99. P – C-252/99. P. és C-254/99. P. sz., Limburgse Vinyl Maatschappij és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2002. október 15-én hozott ítélet [EBHT 2002., I-8375. o.] 508–510. pontját)

²⁰⁰ Az EK-Szerződés 81. cikkének a horizontális együttműködési megállapodásokra való alkalmazhatóságáról szóló iránymutatás (Hivatalos Lap C 3., 2001.1.06., 2. o.)

kibocsátás korlátozásával vagy a piac, illetve a vevőkör felosztásával történő korlátozása. Ezeket a korlátozásokat tekintik a legkárosabbaknak, mivel közvetlenül befolyásolják a versenyfolyamat végeredményét. Az árörögítés és a kibocsátás korlátozása közvetlenül azzal a hatással jár, hogy a vevők magasabb árat fizetnek, vagy nem kapják meg a kívánt mennyiséget. A piac, illetve a vevőkör felosztása csökkenti a vevők számára rendelkezésre álló választási lehetőségek számát, és így szintén magasabb árakhoz vagy csökkent kibocsátáshoz vezet. Ezért vélelmezhető, hogy ezek a korlátozások negatív piaci hatásokkal járnak. Az ilyen megállapodások ezért majdnem mindig tiltottak.”

VIII.2.2. Az egységes és folyamatos, komplex jogsértés

206. Ahogyan arra a Versenytanács – a bíróság által is megerősített – gyakorlatában már rámutatott,²⁰¹ egyes, esetlegesen önmagukban is versenyjogsértő magatartásokat adott esetben nem külön-külön, hanem összességükben és összefüggéseikben kell értékelni. A versenyjogi tilalom (a Tpv. 11. §-ának, illetve az EUMSZ. 101. cikkének) megsértése nemcsak egyetlen egy magatartással, aktussal, hanem egymással tartalmilag és időben összefüggő magatartásokkal, aktusokkal, ezek sorozatával is megvalósulhat.²⁰² A szakirodalom ezt a jogi megközelítést a kartellek sajátos működésével magyarázza.²⁰³

207. A versenyjog általában azon versenykorlátozó jogsértéseket tekinti egységesnek, amelyekben résztvevő vállalkozások minden intézkedése ugyanazon versenyellenes célt vagy hatást szolgálja. Az ilyen típusú jogsértések akkor minősülnek komplexnek, ha azokat versenykorlátozó megállapodások és összehangolt magatartások útján egyaránt megvalósították.

208. A versenyfelügyeleti eljárás során feltárt tények összefüggésében gyökerező egységes jogsértés esetében a különböző megvalósulások (megállapodások, összehangolt magatartások), a különböző versenyaspektusok korlátozásai (a megrendelések felosztása, az árak meghatározása stb.) egymást kiegészítik, s egy közös akaratot fejeznek ki, azt, hogy az adott vállalkozások közös célja az érintett piac működésének befolyásolása, a verseny korlátozása. Az egységes jogsértés ismérve tehát az azonos cél megvalósítását szolgáló magatartás folyamatos jellege, amelyben egyszerre megjelenik a megállapodás és az összehangolt magatartás, ugyanakkor nem kell bizonyítani, hogy az egységes jogsértés minden eleme esetén a megállapodás és az összehangolt magatartás minden alkotó eleme teljesült.²⁰⁴

²⁰¹ Lásd Vj-102/2004-es számú versenytanácsi határozatot és az annak felülvizsgálata során a Fővárosi Ítéletábrla által hozott 2.Kf.27.564/2007/18. számú ítéletet (az ítélet vonatkozó részeit a későbbi felülvizsgálat nem érintette).

²⁰² A közösségi joggyakorlatban ezt állapította meg például az Elsőfokú Bíróság Petrofina SA kontra Bizottság T-2/89. sz. ügyben 1991. október 24-én hozott ítélete.

²⁰³ „Sok kartell összetett és hosszú ideig áll fenn. Elképzelhető, hogy egy adott időszak alatt néhány cég másoknál aktívabban vesz részt a kartell igazgatásában; más cégek „kiléphetnek” egy időre, majd a későbbiekben visszaléphetnek, megint mások részt vehetnek az üléseken, vagy más módon kommunikálhatnak a többiekkel annak érdekében, hogy a megállapodás tárgyát jelentő tervvel való egyetértésük szükségszerű kényszere nélkül tájékozódhassanak; továbbá lehetnek olyan alkalmak, amikor a kartell összes tagja ténylegesen találkozik, vagy tökéletes egyetértésben cselekszik.” [Lásd Richard Whish: Versenyjog (HVG-Orac, 2010) 97. o.]

²⁰⁴ Ezt állapítja meg például az Elsőfokú Bíróság Petrofina SA kontra Bizottság T-2/89. sz. ügyben 1991. október 24-én hozott ítélete. Az egységes jogsértés kérdésével kapcsolatos közösségi joggyakorlatból lásd még például a Bizottság polipropilén ügyben 1986. április 23-án hozott 86/398/EGK határozatát és a Bíróság e

209. Az egységes cél²⁰⁵ által jellemzett, így egyetlen összetett keretbe illeszkedő jogsértő magatartás egyes mozzanatai egyaránt felölthetik a megállapodás és/vagy az összehangolt magatartás formáját, azaz az egységes, komplex jogsértésen belül mindkét, külön-külön is jogsértőnek minősülő magatartási forma is megjelenhet.

210. Egy, a felek közötti megállapodás létéről beszélhetünk, amikor a vállalkozások egy közös tervben állapodnak meg, amely korlátozza vagy alkalmas arra, hogy korlátozza az autonóm piaci magatartásukat azáltal, hogy meghatározza a piacon történő közös fellépésüknek az irányvonalát, vagy az attól való tartózkodást. Nem szükséges, hogy a felek által kötött megállapodás írott formát öltjön, vagy egyéb formai követelményeknek megfeleljen, illetőleg annak megszegéséhez szerződésben rögzített szankciókat, kényszerítő intézkedéseket fűzzenek a felek.

211. Több, a piacon egy azonos versenykorlátozó célt éveken át követő vállalkozást magában foglaló komplex jogsértés esetén a kialakult gyakorlat szerint nem szükséges minden vállalkozásra és minden adott pillanatra pontosan minősíteni a megállapodásbeli vagy összehangolt magatartásbeli jogsértést. A minősítés ebben az esetben is „megállapodás és/vagy összehangolt megállapodás” által történhet, ha a jogsértés magában foglalja a megállapodás és az összehangolt magatartás elemeit is.²⁰⁶

212. Az egységes és folyamatos jogsértésben résztvevő vállalkozások így mind közös elkövetői a jogsértésnek, bár a részvételük eltérő formát ölthet az érintett piac sajátosságai, az egyes vállalkozások piaci pozíciója, a kitűzött cél és az implementáció választott vagy előírányzott módja alapján. Mindez azt is jelenti, hogy a Tpv. 11. §-ának (1) bekezdése és a (2) bekezdése valamely pontjának, illetve az EUMSZ. 101. cikke és e cikk valamely pontjának sérelmét egy elkülönült cselekedet, tettek sora vagy egy folytatólagosan tanúsított magatartás is előidézhetheti,²⁰⁷ ám ezzel együtt az egységes jogsértés megvalósulásával kapcsolatos következtetés nem kifogásolható azon az alapon, hogy a kifogásolt cselekménysor vagy folyamatos magatartás egy vagy több eleme önmagában is sérti a Tpv. 11. §-ának (1) bekezdését, illetve az EUMSZ. 101. cikkét.

213. Mindebből következik, hogy az egységes és folyamatos jogsértésben, jellegénél fogva, nem minden mozzanat tekintetében vesznek részt ugyanolyan módon és mértékben a szereplők. Egy vállalkozást a versenyre hatást gyakorolni képes megállapodás vagy összehangolt megállapodás résztvevőjének lehet tekinteni, ha a résztvevő vállalkozások egészének magatartása erre az eredményre vezethet, függetlenül az adott vállalkozás egyéni részvételének hatásától.²⁰⁸ Az egységes jogsértés megállapítását az sem zárja ki, hogy az

határozat felülvizsgálata során, az Anic Partecipazioni SpA kontra Bizottság C-49/92. sz. ügyben 1999. július 8-án hozott ítéletét, továbbá a Bizottság E-1/37.152 sz. gipszkarton ügyben 2002. november 27-én hozott határozatát.

²⁰⁵ A versenyjogi gyakorlatban többek között ilyenként lehetett azonosítani az áremelés megvalósítását, valamely minimálár érvényesítését, a piac területi felosztását, meghatározott piaci részesedések elérését, vagy fenntartását, a versenytársak kizárását.

²⁰⁶ Lásd az Elsőfokú Bíróság Limburgse Vinyl Maatschappij NV és társai kontra Bizottság T-305/94, T-306/94, T-307/94, T-313/94 - T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 és T-335/94 sz. ügyben 1999. április 20-én hozott ítéletét.

²⁰⁷ Amint azt az Európai Bíróság a C-49/92. sz. Bizottság kontra Anic Partecipazioni ügyben hozott ítéletében is kifejezésre juttatta, az EKSz. 81. cikk (1) bekezdése szerinti megállapodások és összehangolt magatartások szükségszerűen számos vállalkozás együttműködéséből származnak.

²⁰⁸ Lásd például az Elsőfokú Bíróság Petrofina SA kontra Bizottság T-2/89. sz. ügyben 1991. október 24-én és SA Hercules Chemicals NV kontra Bizottság T-7/89. sz. ügyben 1991. december 17-én hozott ítéletét.

érintett vállalkozások szerepe abban eltérő, illetőleg a vállalkozások közötti – a jogsértés közös tanúsítását, a vállalkozások valamely közös, jogsértéssel megvalósítani kívánt, illetve megvalósított érdekét, közös akaratát kétségbe nem vonó – esetleges érdekkonfliktus léte sem kizáró ok.²⁰⁹

214. A jogsértés egységességének megállapításakor a legfontosabb körülmények

- az említett átfogó terv megléte (ami azonban nem foglalja magában annak szükségességét, hogy valamilyen „keretmegállapodást” ténylegesen meg is kötöttek),
- a résztvevők körének nagymértékű azonossága.²¹⁰

215. Az egységes és folyamatos megállapodás létét támaszthatja alá

- az érintett termékek közelsége, és
- az alkalmazott eszközök és mechanizmusok hasonlósága is.

216. Más oldalról megfogalmazva az egységes jogsértés megállapítása jellemzően akkor nem indokolt, ha a különböző versenyjogot sértő magatartásokat kifejtő vállalkozások között korlátozott az átfedés, különböző termékeket érintenek és eltérő az egyeztetés mechanizmusa.²¹¹

VIII.3. A vizsgált magatartás értékelése

VIII.3.1. A bizonyítékok értékelése során követett elvek és a rendelkezésre álló bizonyítékok értékelése

217. A Versenytanács a rendelkezésre álló bizonyítékokat – a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény (a továbbiakban: Ket.) 50. §-a (6) bekezdésének megfelelően – egyenként és összességükben értékelte. A rendelkezésre álló bizonyítékok bizonyító ereje kapcsán – a bizonyíték tartalmán túlmenően – tekintettel volt a Versenytanács az adott bizonyíték beszerzésének időpontjára és körülményeire, továbbá a forrására és jellegére. A bizonyítékok összességének értékelése során figyelemmel volt továbbá arra is, hogy az adott bizonyíték milyen módon viszonyul egyéb bizonyítékokhoz.²¹²

²⁰⁹ Lásd például a Bizottság ipari és orvosi gáz ügyben 2002. július 24-én hozott (2003/207/CE.) határozatát.

²¹⁰ Lásd a „Vitamin” ügyben 2001. november 21-én hozott bizottsági határozat (COMP/E-1/37.512.) (564) preambulum-bekezdését és az „Industrial bags” ügyben 2005. október 30-án hozott bizottsági határozat (COMP/38.354.) (442) preambulum-bekezdését.

²¹¹ Lásd például a T-71/03. sz. Tokai Carbon kontra Bizottság ítéletet.

²¹² Lásd a C-407/08. P. sz. Knauf Gips KG kontra Európai Bizottság ügyben 2010. július 1-én hozott ítélet 47.-49. pontjait: „Az EK 81. cikk (1) bekezdése megsértésének bizonyításához a Bizottságnak kellően komoly, pontos és egybevágható bizonyítékokat kell szolgáltatnia. Mindazonáltal a Bizottság által előterjesztett minden egyes bizonyítéknak nem kell a jogsértés összes elemét tekintve szükségszerűen eleget tennie e feltételeknek. Elegendő, ha az intézmény által hivatkozott bizonyítékok összességükben értékelve megfelelnek e követelménynek.

Következésképpen még annak feltételezése esetén is, hogy a szóban forgó jogsértés különböző – külön-külön vizsgált – elemei közül egyik sem minősül a fellebbező állításának megfelelően az EK 81. cikk (1) bekezdése által tiltott összehangolt megállapodásnak vagy magatartásnak, az ilyen következtetés nem akadályozza annak, hogy az említett elemek együttesen vizsgálva ilyen megállapodásnak vagy magatartásnak minősüljenek.

Ahogy ugyan a Bíróság már korábban kimondta, mivel a versenyellenes megállapodásokban és magatartásokban való részvétel tilalma, és a jogsértőkre kiszabható szankciók közismertek, az ilyen megállapodások és magatartások keretében a tevékenységek általában rejtve folynak le, a találkozókat titkosan, gyakran harmadik országokban tartják, továbbá az erre vonatkozó dokumentáció a legminimálisabbra

218. A Versenytanács figyelemmel volt a bizonyítékok értékelése kapcsán a bírói gyakorlatban kikristályosodott azon megállapításra, mely szerint a kartell megállapodást kötő vállalkozások – a megállapodás jogellenes és titkos természeténél fogva – ritkán foglalják a polgári jogi megállapodás formai követelményeinek is megfelelő módon írásba akarategységüket tükröző nyilatkozataikat, így meglehetősen nehéz objektív és kétséget kizáró bizonyítékot felmutatni jogsértésük igazolására. Ez azonban nem lehet akadálya annak, hogy a rendelkezésre álló adatok alapján a jogsértés megállapítására kerüljön sor.²¹³

219. A Versenytanács az értékelése során így minden típusú – irati, tanúvallomásokban, továbbá ügyféli nyilatkozatban megjelenő – bizonyítékot áttekintett, azok lehetséges bizonyító erejét egyenként értékelte, majd összességükben, egymásra is tekintettel elemezte.

A) Irati bizonyítékok

220. A Versenytanács a bizonyítékok értékelése során figyelemmel volt arra, hogy az eljárás megindulásával egy időben tartott, előzetes értesítés nélküli helyszíni szemlék alkalmával számos olyan irati bizonyíték került elő, amelyek önmagukban is a vállalkozások közötti, a Tpv-t., illetve az EUMSZ. által tiltott együttműködésre utaló jeleket tartalmaztak.²¹⁴

- T. B. (Gyermelyi Malom) 2005. évi határidőnaplója

221. A IV. rendű eljárás alá vont vállalkozás székhelyén tartott helyszíni szemle során lefoglalásra került T. B. 2005. évi határidőnaplója,²¹⁵ amelynek február 10-i bejegyzéséből azonosítható a I., a IV. és a X. rendű, továbbá a XI. rendű – amelynek korábbi neve (Alföldi Gabona) található a bejegyzésben –, illetve a XVII. rendű – amelyet ugyan a bejegyzés nem pontosan említ, ám tulajdonosa és elhelyezkedése alapján megjelölt – eljárás alá vont

szorítkozik. Még ha a Bizottság fel is fedez olyan iratokat, amelyek kifejezett módon tanúsítják a gazdasági szereplők közötti jogellenes kapcsolatfelvételt, e dokumentumok általában töredékesek és szórványosak, és ezért bizonyos részleteket gyakran következtetésekkel kell rekonstruálni. Az esetek nagy részében a versenyellenes magatartás vagy megállapodás létezését bizonyos számú egybeesésekből és jelekből kell kikövetkeztetni, amelyek együtt figyelembe véve, más összefüggő magyarázat hiányában a versenyjogi szabályok megsértésének bizonyítékául szolgálhatnak.”

²¹³ Lásd például a Fővárosi Ítéltábla 2.Kf.27.564/2007/18. számú ítéletét. Lásd továbbá a T-53/03. sz. BPB plc kontra Európai Közösségek Bizottsága ügyben 2008. július 8-án hozott ítélet [HL C 209, 2008. 08. 15., 41. oldal] 249-250. pontjait: „Az esetek nagy részében a versenyellenes magatartás vagy megállapodás létezését bizonyos egybeesésekből és jelekből kell kikövetkeztetni, amelyek együtt figyelembe véve, más összefüggő magyarázat hiányában a versenyjogi szabályok megsértésének bizonyítékául szolgálhatnak. Ez az ítélkezési gyakorlat az egységes és folyamatos jogsértés fogalmára is áttölthető. Ugyanis amikor összetett, egységes és folyamatos jogsértés áll fenn, minden egyes megnyilvánulás azt erősíti, hogy e jogsértés valóban létrejött. A felperes állításával szemben tehát a kérdéses jogsértés különböző megnyilvánulásait abban az átfogó szöveggörnyezetben kell értelmezni, amely magyarázatot ad fennállásuk indokára. Ilyen esetben nem körkörös érvelésről van szó, hanem a bizonyítékok olyan értékeléséről, amely során a különböző tényelemek bizonyító erejét más létező tényelemek megerősítik vagy cáfolják, és amelyek együttesen bizonyíthatják az egységes jogsértés fennállását.”

²¹⁴ Az irati bizonyítékok értékelése kapcsán a Versenytanács utal az európai joggyakorlatra, miszerint ha „[a] Bizottság okirati bizonyítékokra hivatkozik a szankcionálni kívánt jogsértés – azaz az EK 81. cikk (1) bekezdésének c) pontja alapján tiltott versenykorlátozó célú megállapodás megkötése – bizonyítása érdekében, az érintett vállalkozások nem vitathatják eredményesen a jogsértés megtörténtét annak bemutatásával, hogy a hivatkozott bizonyítékok nem elegendőek a jogellenes megállapodás létezésének igazolására. Nem védekezhetnek azzal, hogy a megállapodás megkötése nem állt üzleti érdekükben, vagy hogy a piacon ténylegesen tanúsított magatartásuk másként is magyarázható, mint a versenykorlátozó megállapodás létezésével.” (lásd a T-67/00., T-68/00., T-71/00. és T-78/00. sz. JFE Engineering Corp. és társai kontra Európai Közösségek Bizottsága egyesített ügyekben 2004. július 8-án hozott ítélet [EBHT 2004., II-2501. oldal] 181–187. pontjait, az ítéletet az Európai Bíróság C-403/04. és C-405/04. sz. alatti eljárásban helyben hagyta).

²¹⁵ Vj-69/2008/004/Gyermely/2. sz. irat

vállalkozás. A Versenytanács figyelembe vette azt a körülményt is, hogy a bejegyzést készítő személy nem adott magyarázatot arra, hogy az milyen célból készült. Mindezek alapján jutott a Versenytanács arra a következtetésre, hogy a bejegyzésben foglaltak arra utalnak – összevetve az egyéb beszerzett bizonyítékokkal is –, hogy az adott időszakban egyeztettek árakról, piaci tervekről a cégek. Megjegyzi a Versenytanács, hogy az április 8-i napnál szereplő bejegyzésben hasonló formában felsorolásra kerül az I., III., VI., IX. és XI. rendű eljárás alá vont.

- Cs. L. (Abo Mill, Budai Malom) 2005. évi határidőnaplója

222. A VII. rendű eljárás alá vont vállalkozásnál tartott helyszíni szemle során a vizsgálók lefoglalták Cs. L. 2005. évi határidőnaplóját²¹⁶, amelynek 2005. május 16-i bejegyzése tartalmaz egy listát malomipari vállalkozások – cégnéven, vagy más formában történő – megnevezéseivel, hozzá kapcsolódóan természetes személyek neveivel és telefonszámokkal. A május 17-i naphoz kapcsolódik egy „Szekszárd Szfvar-megbeszélés” tartalmú bejegyzés. A határidőnapló áttekintése során – a naptárbejegyzések folyamatosságára, továbbá az egyes bejegyzések jellegére (miszerint azok sok esetben találkozó, teendők feljegyzését mutatják és adott napra vonatkozó elintéznivalót jeleznek), továbbá arra a körülményre tekintettel, hogy a napló jellemzően nem tartalmaz bejegyzéseket a hétvégi napokra – a Versenytanács arra a következtetésre jutott, hogy azokat a tulajdonosa naptárként használva folyamatosan vezette. Ezen álláspontot erősíti meg a határidőnapló tulajdonosának, aki ebben az időszakban a XI. rendű eljárás alá vont alkalmazottja volt, vallomása is. Tanúvallomása szerint a lista a dél-magyarországi versenytársak telefonszámait tartalmazza, és egy versenykorlátozó tárgyú szekszárdi megbeszélésen készült („[a]kkor volt egy áremelés egyeztetés, arról beszéltünk, hogy július elején lépett volna életbe magasabb ár, ezt hangoltuk össze a kisebb malmokkal”²¹⁷).

223. A bejegyzések bizonyító erejével kapcsolatban egyes eljárás alá vontak kifogásként adták elő, hogy azok álláspontjuk szerint más tintával készültek, az írásképek sem azonos, így felmerülhet, hogy nem is ugyanaz a személy írta őket, továbbá a 2005. május 16-i nap pünkösd hétfő volt, így munkaszüneti nap. Az előadott kifogások kapcsán megjegyzi a Versenytanács, hogy életszerűen készülhet egy naptárként használt határidőnaplóba bejegyzés úgy, hogy a megbeszélés tényét – lásd május 17-éhez kapcsolódó bejegyzés – más időpontban rögzíti az adott személy (ti. amikor arról tudomást szerez), majd az adott megbeszélésen felmerülő egyes rögzítenivaló kérdéseket lejegyzi a naplóba a megbeszélés dátumánál, vagy ahhoz közeli helyen (lásd május 16-i naphoz készült bejegyzést). Teszi esetleg mindezt akként, hogy a bejegyzések készültének körülményei (ti. nyugodt vagy kevésbé nyugodt körülmények), befolyásolhatják az írásképet. Nem utalt ugyanakkor az eset összes körülményei alapján semmi arra, hogy a bejegyzések készítőjének azonosságát esetlegesen írásszakértővel lett volna szükséges megvizsgálni. Mindezek alapján a Versenytanács álláspontja szerint az előadott kifogások nem alaposak.

224. Az adott bejegyzéshez kötődően, amely egy versenykorlátozó célból tartott megbeszélésről készült a tanúvallomás szerint (lásd a 222. pont utolsó mondatát), az egyes eljárás alá vont vállalkozások kapcsán a Versenytanács a következőket állapította meg:

- (i) A listán szerepel a XV. rendű vállalkozás, ügyvezetőjének nevével és telefonszámával. Ezzel kapcsolatban a Versenytanács figyelemmel volt XV. rendű

²¹⁶ Vj-69/2008/003/Julia/1. és 2. sz. iratok

²¹⁷ Vj-69/2008/355. sz. irat

eljárás alá vont nyilatkozatára is,²¹⁸ amelyben ugyan arra utal, hogy a telefonszám nyilvánosan elérhető volt, ám a Versenytanács álláspontja szerint ez a körülmény nem szolgált annak alapjául, hogy az adott bejegyzést bizonyítékként ne vegye figyelembe, hiszen az elkészültének körülményeit mindez nem cáfolja.

- (ii) A listán szerepel továbbá a XVIII. rendű eljárás alá vont vállalkozás is „Szigetvár” elnevezéssel, megnevezve a vállalkozás ügyvezetőjét és egy telefonszámot. A Versenytanács önmagában ezt a bizonyítékot elegendőnek látta arra, hogy a XVIII. rendű eljárás alá vont vállalkozás adott időpontban megvalósult megállapodásban való részvételét igazoltnak lássa. Az adott találkozó megvalósulásán túl a Versenytanács bizonyítottan látta azt is, hogy ott jogellenes tárgyban történt egyeztetés, továbbá nem merült fel arra utaló jel, hogy a találkozó valamilyen jogszerű tárgyban szerveződött volna és ahhoz kötődően került volna napirendre a jogellenes egyeztetés. A Versenytanács az eljárás alá vont magatartásának minősítése (ti. egy találkozó kapcsán vett részt a megállapodásban), továbbá a kiszabott bírság megállapítása során tekintettel volt ugyanakkor arra, hogy az adott vállalkozás ezen egyetlen alkalommal kerül bizonyítottan megnevezésre valamely találkozóval való részvétel kapcsán.
- (iii) Megnevezésre kerül a határidő napló bejegyzésben továbbá az I., IX. és XIII. rendű eljárás alá vont vállalkozás is, amelyekhez kapcsolódóan a XIII. rendű eljárás alá vont esetében az ügyvezető neve került feltüntetésre, az I. rendű eljárás alá vont kapcsán feltüntetett személy vállalkozásánál betöltött szerepe nem került feltárássra, míg IX. rendű eljárás alá vont nyilatkozott, hogy az adott időszakban a feltüntetett néven egy személy raktárosi munkakörben dolgozott a balatonboglári malmában. A Versenytanács értékelése szerint ez utóbbi körülmények ugyancsak nem zárják ki az adott bejegyzést a bizonyítékok köréből, figyelemmel arra, hogy a bejegyzés a tanú vallomása szerint egy régiós találkozót jelöl – amelynek a feltüntetett malmok egyebekben elhelyezkedésük alapján megfelelnek –, és az I., IX. és XIII. rendű eljárás alá vont vállalkozások az országban több malommal is rendelkeznek, amelyek közül egyes esetekben akár a régióban elhelyezkedő malom munkatársai is megjelenhettek adott megbeszélésen. Figyelemmel tehát a jogsértés jellegére – mely szerint nem egyetlen mozzanatról állt össze a megállapodás – a Versenytanács nem tartotta szükségesnek az adott vállalkozások kapcsán a tényállás további feltárását a fenti határidő napló bejegyzésben rögzített jogsértési mozzanat kapcsán.

225. A Versenytanács értékelése szerint Cs. L. 2005. évi – a VII. rendű eljárás alá vont vállalkozásánál tartott helyszíni szemle során lefoglalt – határidőnaplójának²¹⁹ 2005. november 22-i bejegyzése is olyan tartalmat hordoz, amely önmagában is az I., III., XI. és XXII. rendű eljárás alá vontak közötti jogsértő tárgyú, adott vevővel (Auchan) kapcsolatosan kialakítandó stratégiával összefüggő egyeztetésre utal. A Versenytanács ezen értékelését erősíti az adott bejegyzéshez kapcsolódóan a XXII. rendű eljárás alá vont nyilatkozata, miszerint az ügyvezető visszaemlékszik arra, hogy Cs. L.-t egy, a versenytársak között egy nagyobb vevőnek a követeléseiről, illetőleg annak mértékéről szóló „kisebb körben zajló” egyeztetésre küldte el. (Az adott nyilatkozat szerint ugyan ez nem regionális, hanem az adott vevő beszállítói közötti, szűkebb körű egyeztetésnek minősült, mindezzel együtt az adott egyeztetés

²¹⁸ Vj-69/2008/516. sz. irat

²¹⁹ Vj-69/2008/003/Julia/1. sz. irat

a folyamatosan zajló – egységes és komplex – jogsértés részeként illeszkedett a piacfelosztáshoz és közvetetten áregyeztetéshez kapcsolódó egyeztetési körbe.)

- Sz. I. (Cerbona) feljegyzése „búzaliszt áremelések a malomiparban 2006. októberében” tárgyban

226. Az I. rendű eljárás alá vont vállalkozás székhelyén tartott, a Tpv. 65/A. §-a szerinti helyszíni kutatás során lefoglalt elektronikus adatok közül leválogatásra került egy elektronikus üzenet, amely Sz. I. örleményértékesítési kereskedelmi igazgató helyettes Sz. I. T. vezérigazgatónak címzett feljegyzését tartalmazza, „búzaliszt áremelések a malomiparban 2006. októberében” tárgyban.²²⁰ Az adott e-mail részletesen számot ad arról, hogy a megnevezett versenytársak milyen stratégiát kívánnak folytatni az adott év ősze során, kifejezett utalást tartalmazva arról, hogy az adott „információk az adott társaság kereskedelmi igazgatóitól esetenként vezérigazgatóitól és ügyvezetőitől származnak 2006. szeptember 21.-26. közötti időszakból”. A Versenytanács értékelése szerint önmagában az e-mail tartalma alapján – figyelemmel beszerzésének körülményeire is – megállapítható, hogy az egy 2006. őszi, széles körben megvalósult egyeztetés eredményeként születhetett, amelyben nyilvánvalóan részt vett I. rendű eljárás alá vont vállalkozáson túl a II., III., IV., VI., VIII., IX., X., XI., XIII. és XXII. rendű eljárás alá vont. A Versenytanács ebben a tekintetben nem fogadta el az adott e-mail keletkezésének körülményei kapcsán tett ügyféli nyilatkozatot, mely szerint az esetleg alapulhatott a pékségektől származó információkra, figyelemmel az információ forrásával kapcsolatosan éppen az e-mailben tett utalásra is (és nem figyelmen kívül hagyva az egységes és folyamatos jogsértéssel kapcsolatban rendelkezésre álló további tanúvallomásokot sem). Megjegyzi a Versenytanács, hogy ezen utaláson túlmenően a feljegyzés egyes fordulatai²²¹ és azok a körülmények, hogy ilyen pontossággal és részletezettséggel, adott malomnál valamennyi vevőre kiterjedően, illetve egyes esetekben csak tervezett emelésként, sőt a vevőkkel folytatott személyes tárgyalások eredményétől függő prognózisként számol be az őszi áremelésekről, szintén ellentmondanak a feljegyzés keletkezésének körülményeivel kapcsolatos azon ügyféli előadásnak, hogy az információ a vevőktől származott.

- a Sikér-Diamant e-mail és K. I. (Diamant) 2006. évi határidőnaplója

227. Ugyancsak egy nagyobb vevővel (Plus) kapcsolatos stratégiával összefüggő egyeztetésre utal a II. rendű eljárás alá vont vállalkozás székhelyén lefoglalt elektronikus adatok között szereplő e-mail – mely szerint a IX. rendű eljárás alá vont 2007. július 6-án bejelentette a Plus áruházlánc felé áremelési szándékát e-mailen, és ezt az e-mailt aznap továbbította a II. rendű eljárás alá vont ügyvezető igazgatójának²²² –, illetve II. rendű eljárás alá vont vállalkozás székhelyén került lefoglalásra K. I. ügyvezető határidőnaplójának egy

²²⁰ Vj-69/2008/375/Cerbona DVD/message 0976. és Vj-69/2008/375/Cerbona DVD/450162.doc („Feljegyzé2.doc”). sz. irat

²²¹ Lásd például: EPMS: „Október 1. és 15. között valamennyi vevőjét meglátogatja, és ekkor egveznek meg a végleges árban.”; Sikér: „Október 15-től tervezi az emelést, személyes tárgyalásokon meghatározva a konkrét árakat kb. 10%-os emelést prognosztizál.”; Pannonmill (amely vállalkozásra a feljegyzés készítője a jogelődjének nevével, „Hungaro Mill Zrt Komárom” utal): „38. héten bejelentette valamennyi partnerének mintegy 15%-os emelést, október 15. és 30. között tervezi érvényesíteni. Minimum ára 52,- - 57,- Ft/kg + Áfa partnertől, volumentől függően.”; Budai Malom: „Információim szerint 27-én postázta 11-12%-ot közölt”; Abo Mill: „39. héten áremelését írásban bejelenti”; Gyermelyi Malom: „39. héten kiküldi az emelést, mely többségében 5,-Ft/kg +Áfa lesz” (az idézetekben kiemelés a Versenytanács részéről).

²²² Vj-69/2008/363/Diamant DVD melléklet/message 0174. és Vj-69/2008/363/Diamant DVD melléklet/8340.doc („Áremelés Plus, 2007.07.06.doc”) sz. irat

részlete – amelyben szerepel egy táblázat a Plus áruházra vonatkozóan a II. rendű és a IX. rendű eljárás alá vontak áraival²²³. Az érintett eljárás alá vontak nem adtak arra vonatkozó ésszerű magyarázatot, hogy miért szükséges egymás informálása jövőbeni ár alkalmazásával kapcsolatos stratégiai lépéseikről.

- L. Z. (Hajdú-Gabona, gabonaszövetségi elnök) 2008. április 10-i feljegyzése

228. Az V. rendű eljárás alá vont székhelyén lefoglalásra került L. Z. kézzel írt, a Gabonaszövetség Gabonafeldolgozó Tagozatának 2008. április 10-i ülésén készült feljegyzése.²²⁴ A meghívó hátoldalán található jegyzetek tanúsága szerint a malomipari vállalkozások közül több szereplő is megosztotta az árazásával kapcsolatos terveit a többi vállalkozással, kifejezetten rögzítve a II., IV., V., VII., IX., X., XI. és XIX. rendű eljárás alá vont vállalkozásokat. Rámutat a Versenytanács, hogy az adott irat a XIX. rendű eljárás alá vont vállalkozás esetében abban a tekintetben bír bizonyító erővel, hogy ezen találkozó kapcsán vett részt jogsértő megállapodásban, további mozzanatban való részvétele ugyanakkor nem igazolt. A Versenytanács ezen körülményt figyelembe véve állapította meg részvételét a jogsértésben és szabott ki vele szemben bírságot. Az adott bizonyíték ugyanakkor a Versenytanács értékelése szerint igazolja azt, hogy az adott vállalkozás tudomással bírt az egyeztetés jellegéről (ti. majdani árazási stratégiával kapcsolatos információt osztanak meg egymással), amely nyilvánvalóan tiltott a versenyjogban. Nem fogadta el a Versenytanács azt az előadást sem, hogy a feljegyzésben szereplő „Darázs” megjelölés ne lenne köthető XIX. rendű eljárás alá vonthoz, a rendelkezésre álló adatok tanúsága szerint ugyanis eljárás alá vont olyan tulajdonosi körrel bír, amely esetben D. I. adott ülésen való megjelenése egyrészt nyilvánvalóan biztosította eljárás alá vont számára, hogy a találkozón elhangzottak beépülhessenek stratégiájába, másrészt a többi résztvevő számára a személy ugyancsak köthető volt egy malomipari vállalkozáshoz. Ilyen összefüggésben tehát nem menti ki eljárás alá vont vállalkozást az az érvelés, mely szerint D. I. más minőségben, mint „takarmányos” jelent volna meg az ülésen.

229. Rámutat a Versenytanács, hogy a fentiekben megjelölt irati bizonyítékok önmagukban is arra utaltak, hogy a malomipari vállalkozások között jellemző volt a folyamatos egyeztetés és egyes esetekben az adott iratok akár önmagukban is igazolhatnák egy-egy mozzanat jogsértő jellegét. Arra tekintettel ugyanakkor, hogy – az egyébként rendelkezésre álló bizonyítékok tükrében, azokat ezen irati bizonyítékokkal együttesen értékelve – a folyamatos, egységes és komplex megállapodás vált bizonyítottá, így nem volt szükséges a Versenytanácsnak az egyes mozzanatokat külön-külön minősíteni.

230. Megjegyzi a Versenytanács, hogy a fent megjelölt irati bizonyítékokon túl az előzetes értesítés nélküli helyszíni szemle során lefoglalásra kerültek további iratok is, amelyek az egységes és folyamatos jogsértés körébe tartozó egyeztetések sorába illeszkedő mozzanatokra utalnak – lásd a határozat V. fejezetét –, tanúbizonytságot adva arról, hogy a „status quo” fenntartására törekvés keretében ellenőrizték egymás lépéseit a malmok és egyes esetekben igyekeztek a megállapodást felpuhító „csalásokat” megszüntetni.

B) Tanúvallomások – védett tanúk

231. A GVH az eljárás során számos tanút hallgatott meg, közöttük védett tanúkat is, akik tudomással bírhettek az adott időszakban malomipari vállalkozások közötti esetleges

²²³ Vj-69/2008/031/Diamant/1. sz. irat

²²⁴ Vj-69/2008/007/Hajdú/4. sz. irat

egyeztetésekről. A felvett tanúvallomások sorában az 1. és a 2. számú védett tanúk, továbbá Cs. L. vallomása tartalmaz az adott időszakra vonatkozó gyakorlatról részletes áttekintést.

232. A tanúvallomások értékelése kapcsán a Versenytanács megállapította, hogy egyetlen esetben sem merült fel a tanú meghallgatásával kapcsolatban sem abszolút [Ket. 53. §-ának (3) bekezdése], sem relatív [Ket. 53. §-ának (4) bekezdése] kizáró ok, továbbá az egyes tanúkat meghallgatásuk során a hatóság megfelelően figyelmeztette a jogaira és kötelezettségeikre, a hamis tanúzás következményeire. Mindezek alapján egyetlen felvett tanúvallomással kapcsolatban sem merült fel, hogy azt a Ket. 52. §-ának (5) bekezdésére figyelemmel a bizonyítékok köréből ki kellene zárni.

233. Egyes eljárás alá vontak részéről több tanú vallomása kapcsán kifogásként fogalmazódott meg, hogy a tanú elfogult, így erre figyelemmel a vallomását a Versenytanács hagyja figyelmen kívül. Az elfogultságra vonatkozó kifogások kapcsán előjáróban általánossággal rámutat a Versenytanács, hogy az „elfogultság” nem minősül a tanú vallomását kizáró oknak – még abban az esetben sem, ha a tanú önmaga tartaná magát elfogultnak –, azt a hatóságnak a bizonyítékok mérlegelésekor szükséges figyelembe vennie.²²⁵ Önmagában tehát valamely eljárás alá vontnak adott tanú elfogultságára való hivatkozása nem vonhatja maga után szükségszerűen az adott vallomás kizárását a bizonyítékok köréből. A Versenytanács megvizsgálta az adott tanúkkal kapcsolatosan az elfogultság körében előadottakat. Ennek során tekintettel volt arra is, hogy az adott – az egyes eljárás alá vontak által elfogultsági okként hivatkozott körülmény – valós-e, ismeretes volt-e a Versenytanács előtt a vallomás felvétele során, vagy azt szükséges tovább tisztázni. Mindezek fényében értékelte az adott tanú előadását, annak a tükrében is, hogy az adott vallomás milyen módon viszonyul az egyéb beszerzett bizonyítékokhoz. Mindezek összességének értékelése nyomán alakította ki a Versenytanács az azzal kapcsolatos következtetését, hogy az elfogultságra való hivatkozás valós okon alapul-e, az a vallomás bizonyítékként való értékelhetőségét befolyásolhatja-e. A Versenytanács az egyes tanúvallomások bizonyítékként való értékelése kapcsán levont következtetéseit alább részletesen fejteti ki.

- Cs. L. (Abo Mill, Budai Malom) tanúvallomása

234. Cs. L. vallomásában foglaltak értékelése kapcsán a Versenytanács figyelemmel volt az egyes eljárás alá vontak által előadott azon kifogásra is, hogy az adott személy jelenleg a VII. rendű eljárás alá vont alkalmazottja, így – tekintettel az adott eljárás alá vont szerepére is az eljárásban – elfogultnak minősül. A Versenytanács értékelése szerint önmagában az a körülmény, hogy adott személy valamely eljárás alá vont alkalmazottja – még abban az esetben is, ha történetesen ezen eljárás alá vont az eljárást segítő, együttműködő magatartása keretében részletes feltáró nyilatkozatot tesz az eljárás során – még nem alapozhatja meg azt a következtetést, hogy ezen személy tanúvallomását – amely ráadásul olyan időszakra vonatkozik, amikor még nem is állt a VII. rendű eljárás alá vont alkalmazásában – elfogultság címén figyelmen kívül kellene hagyni. A Versenytanács rámutat, hogy a tanút a vallomásában a valóságnak nem megfelelő állítások kapcsán büntetőjogi és közigazgatási jogi szankció fenyegetheti, így emiatt sem életszerű, hogy önmagában a fenti körülmény képes lenne adott személyt arra vezetni, hogy vallomásában ne a tényeknek megfelelő előadást tegyen.

²²⁵ Lásd ebben a tekintetben például Közigazgatási jog II. – Közigazgatási hatósági eljárásjog, 290. old. Szerk. Patyi András Dialgo Campus Kiadó – Budapest-Pécs, 2007

- B. L. tanúvallomása

235. B. L., az Eccofood korábbi üzemvezetője – aki 2006. évben már gabonakereskedéssel foglalkozott – utalt a tanúvallomásában arra, hogy részt vett olyan malmos találkozón – ahol „érintőlegesen szóba került a liszt ára” –, amelyről egyéb bizonyítékok alapján kiderült, hogy a jogsértő megállapodás része volt.

- A védett tanúk vallomásai

236. A Ket. – jelen ügyben irányadó – 54. §-ának (4) bekezdése alapján a tanú erre irányuló indokolt kérelme alapján a hatóság vezetője elrendelheti a tanú természetes személyazonosító adatainak zárt kezelését, ha a tanú valószínűsíti, hogy őt tanúvallomása miatt súlyosan hátrányos következmény érheti. Az (5) bekezdés szerint ilyen esetben a tanú természetes személyazonosító adatait az ügy iratai között lezárt és lepecsételt borítékban kell elhelyezni, amelynek megismerésére csak az ügy előadója és a hatóság vezetője, a felügyeleti szerv erre felhatalmazott ügyintézője és vezetője, az illetékes ügyész és a bírósági felülvizsgálat során eljáró bíró jogosult. A Ket. – jelen ügyben irányadó – 39. §-ának (4) bekezdése alapján, ha a hatóság vezetője a tanú személyes adatainak zárt kezelését rendelte el, az ügy hozzáférhető iratai között a meghallgatásáról készült jegyzőkönyvnek olyan másolata helyezhető el, amely nem tartalmazza a meghallgatott személy természetes személyazonosító adatait, lakcímét, eljárásjogi helyzetét és elérési lehetőségét, és a meghallgatott személy aláírását. Jelen eljárásban ezen tanúk védett tanú elnevezéssel kerülnek megjelölésre.

237. A védett tanúk vallomását a tanú meghallgatásról készült jegyzőkönyveknek – az ügyfelek számára nem, csak a Ket. 54. §-ának (5) bekezdésével erre feljogosított személyek számára hozzáférhető – nem betekintheső változata teljességében tartalmazza. Az ügy ügyfelek számára betekintheső iratai között a védett tanúk meghallgatásáról készült jegyzőkönyveknek olyan változata került elhelyezésre, amely nem tartalmazza azokat az adatokat, ami a tanú személyét beazonosíthatóvá teszi. A Ket. 54. §-ának (1) bekezdése alapján a meghallgatások során a védett tanú esetében is szükséges a tanú személyére, ügyfelekkel való esetleges kapcsolatára, és az ügy tárgyára vonatkozó személyes tudomásszerzésére vonatkozó körülmények feltárása és az ezzel kapcsolatos nyilatkozatok felvétele annak érdekében, hogy a jegyzőkönyvben a tanú esetleges elfogultságát megalapozó tény rögzítésre kerüljön. A tanú kilétére a természetes személyazonosító adatai mellett vallomásának a saját személyére vonatkozó részei is utalhatnak, ezért ezen nyilatkozatoknak az ügyfelek tudomására hozása a tanú kilétének felfedésével járhat.

238. A Versenytanács nem tartja alaposnak az eljárás alá vontak által a védett tanúk személyének titokban maradásával kapcsolatban megfogalmazott kifogásokat. A – Tpv. 44. §-a folytán jelen eljárásban is alkalmazandó – fent ismertetett Ket. rendelkezések ugyanis egyértelműen kijelölik, hogy a védett tanú személyazonosító adatait miképpen szükséges kezelni. Az eljárás alá vontak a védett tanú által tett vallomásnak az eljárásban bizonyítékként felhasznált (felhasználható) betekintheső változatában foglaltakat korlátlanul megismerhették, arra vonatkozóan előadásait megtehették. Szintén az említett jogszabályi rendelkezésekből fakadóan, a Versenytanács szerint nincs mód arra, hogy a tanú kiléte – akár az ügyfeleknek a tanúk lehetséges személyére vonatkozó „találgatásai” nyomán – utóbb felfedésre kerüljön, és így módon a tanú kérelme alapján a vallomástétel előtt a hatóság vezetője által elrendelt védelmet a Versenytanács visszavonja vagy felülírja.

239. A Versenytanács az alábbiakban ismerteti azokat a következtetéseit, amelyeket az egyes védett tanúk személyével kapcsolatban feltárt körülmények és tanúvallomásaiknak –

egyenkénti és összességében történő – értékelése, valamint a rendelkezésre álló további bizonyítékokkal történő összevetése alapján vont le.

240. Az eljárás során meghallgatott 1., 2. és 3. számú védett tanúk a vizsgált időszakban különböző malomipari vállalkozásoknál dolgoztak és a szóban forgó vállalkozások részéről személyesen részt vettek a malmok közötti, a vizsgált jogsértés tárgyában tartott találkozókön. A tényállás feltárása szempontjából releváns tényekre vonatkozó személyes tudomásuk okán mindhárom tanú vallomása közvetlen bizonyítékot képez az eljárásban. A Versenytanács azt, hogy valamely tanú a vizsgált időszakban valamely eljárás alá vont vállalkozás munkavállalója volt, és ezzel a vállalkozással a jogviszonya időközben megszűnt, nem tekinti olyan körülménynek, amely a rendelkezésre álló, nagy számú és koherens – és ily módon egymást is erősítő – irati bizonyítékra, illetve ügyféli és tanú előadásra is figyelemmel jelen ügyben olyan következtetést alapozhatna meg, mely szerint a tanú vallomása elfogultsága következtében nem vehető figyelembe. A Versenytanács szerint az előbbiek mentén még az sem vezethet ilyen következtetésre, ha a tanú és az ügyfél között munkaügyi vagy más jogvita állna / állt volna fenn, különös tekintettel az olyan esetekre – amely érvényes a jelen ügyre is –, ahol a tanú több ügyfél együttes szerepére vonatkozóan tesz nyilatkozatot, köztük olyanokra, amelyekkel az előzőek szerinti kapcsolatban nem áll(t).

241. A Versenytanács – az eljárás alá vontaknak a védett tanúk esetleges elfogultságával kapcsolatosan megfogalmazott kifogásaira is figyelemmel – részletesen vizsgálta és értékelte az egyes védett tanúknak az ügyfelekkel való viszonyával kapcsolatban feltárt körülményeket. Mindezt, a fenti okoknál fogva, a határozatának 2. számú, *az eljárás alá vontak számára nem betekintheső*, kizárólag a Ket. 54. §-ának (5) bekezdésében nevesített személyek (így a határozat esetleges felülvizsgálata során eljáró bíróságok) számára megismerhető *mellékletében* összegzi.

242. A Versenytanács értékelése szerint a védett tanúktól származó előadások – külön-külön, valamint egymással és az eljárásban rendelkezésre álló egyéb bizonyítékokkal együtt is – a jogsértés egészére és részleteire nézve is olyan koherens rendszert alkotnak, ami egyben a nyilatkozatok hitelességét és megalapozottságát is alátámasztja. A Versenytanács nem tekinti az előadások alaposságát és hitelességét cáfoló körülménynek azt, hogy a védett tanúk nyilatkozatai nem esnek egybe a legapróbb részletekig – mindez éppen azok életszerűségét támasztja alá. A meghallgatott személyeknek az ügyben való „érintettsége” ugyanis nem feltétlenül azonos (mely találkozókön, milyen időszakban, milyen minőségben stb. vettek részt), illetve a személyes tudomáson alapuló bizonyítékok sajátossága lehet, hogy az eltelt időre, az egyeztetések számosságára és gyakoriságára tekintettel a nyilatkozatot tevő személy egyes részletekre pontosan (például, hogy mely találkozón pontosan milyen árban egyeztek meg) már nem emlékszik. A nyilatkozatok között ugyanakkor olyan eltérés vagy ellentmondás nem fedezhető fel, amire az előbb említett körülmények nem szolgálnak magyarázattal, és az eljárás során sem merült fel olyan egyéb adat, ami az ezen bizonyítékok mérlegelésével megállapított tényállást cáfolná, vagy ami arra utalna, hogy valamely vallomás valótlan vagy súlyosan egyoldalú állításokat tartalmaz. Mindez megerősíti azt a következtetést is, hogy a védett tanúknak az ügyfelekhez való jelenlegi vagy múltbeli viszonya egyik tanú esetében sem alapoz meg olyan körülményt, ami a vallomásának elfogultság okán való figyelmen kívül hagyását indokolná, vagy a releváns tényekre vonatkozó bizonyító erejét korlátozná.

243. A Versenytanács az előadások koherenciája kapcsán – az egyes eljárás alá vonti kifogásokra is figyelemmel – külön megvizsgálta az egyes tanúvallomásoknak, illetve ügyféli

nyilatkoznak a megállapodás tárgyával kapcsolatos részeit is. A Versenytanács értékelése szerint az 1. és a 2. számú védett tanú, valamint a VII. rendű eljárás alá vont nyilatkozata között nem fedezhető fel ellentmondás ebben az összefüggésben sem. Függetlenül ugyanis attól, hogy az egyes nyilatkozatok az ömlesztett vagy a csomagolt liszt árának emelését említik elsőként, egybehangzóan állítják, hogy a tárgyalások középpontjában ezen két termék, vagyis az ömlesztett és a csomagolt finomliszt minimálárának, az ehhez igazodó – esetleges – árváltoztatás meghatározása állt, és a csomagolt liszt árával kapcsolatos egyeztetésekben azok vettek részt, akik a csomagolt lisztben érdekeltek voltak, mivel az – szemben az ömlesztettel – nem minden malmot érintett.

244. A Versenytanácsnak az eljárásban bizonyítékként felhasznált nyilatkozatok (ideértve az egyes védett tanúk vallomásait, valamint a jogsértés körülményeire vonatkozóan részletes feltáró nyilatkozatot tett VII. rendű eljárás alá vont előadását is) egyes részleteire vonatkozó értékelését a VIII.3.2. fejezet tartalmazza, e helyen értékelve az eljárás alá vontak által a nyilatkozatok koherenciája kapcsán, elsősorban az egyeztetések gyakorisága, azok résztvevői (illetve adott esetben a tanú tényleges részvétele), a találkozók helyszínei és szervezésének módja tekintetében, felhozott kifogásokat is.

C) Ügyfelek nyilatkozatai

245. Az eljárás során az ügyfelek mindegyike tett nyilatkozatot a vizsgálat tárgyával kapcsolatban – akár a vizsgálat során, vagy később az előzetes álláspontban foglaltak tekintetében. Az eljárás alá vontak közül a vizsgálat során, az eljárás megindítását követően VII. rendű eljárás alá vont ugyancsak részletesen nyilatkozott a jogsértés átfogó jellegéről és céljáról, kitérve továbbá az egyes találkozókra és résztvevőkre. A további eljárás alá vontak jellemzően nem ismerték el a jogsértést, egyes esetekben a nyilatkozataikban utaltak ugyanakkor arra, hogy a jogsértés kapcsán feltárt adott mozzanatok megvalósultak és abban részt vettek – lásd ebben a tekintetben a XV. és XXII. rendű eljárás alá vontak nyilatkozatait.

246. A Versenytanács különös gondot fordított a VII. rendű eljárás alá vont nyilatkozatának, illetve az ahhoz kapcsolódóan szolgáltatott irati bizonyítékok hitelességének vizsgálatára. Ennek indoka éppen az volt, hogy – ahogyan azt jelen fejezet bevezetőjében is jelezte a Versenytanács – a kartell-megállapodások bizonyítása során nem jellemző egy egységes, okiratba foglalt szerződés révén a bizonyítás. Utal arra a Versenytanács, hogy jelen ügyben a szereplők kifejezetten törekedtek arra, hogy az írásbeliség teljes mellőzésével folytassák egyeztetéseiket. A hatósági eljárást segítő együttműködő magatartás keretében adott részletes feltáró ügyféli nyilatkozat nyilvánvalóan szolgálhat a bizonyítás alapjául, ezt ismeri el többek között a magyar joggyakorlat is a GVH elnökének és a GVH Versenytanácsa elnökének 3/2003. számú, a kartellek feltárását segítő engedékenységi politika alkalmazásáról szóló közleménye (a továbbiakban: engedékenységi közlemény), illetve a Tpv-t-be 2009. június 1-jei hatállyal beiktatott új 78/A. és 78/B. §-okban megjelenő szabályozás révén, de a nemzetközi (többek között EU, USA) gyakorlatban is bevett szokás.²²⁶ A Versenytanács

²²⁶ A Törvényszék T-236/01., T-239/01., T-244/01–T-246/01., T-251/01. és T-252/01. sz. Tokai Carbon Co. Ltd, SGL Carbon AG, Nippon Carbon Co. Ltd, Showa Denko KK, GrafTech International Ltd, SEC Corp. és The Carbide/Graphite Group Inc. kontra Európai Bizottság egyesített ügyekben 2004. április 29-én hozott ítélet 431. pontja szerint “[a]z engedékenységi közlemény D. pontja (2) bekezdésének első francia bekezdése kimondja, hogy nem csupán „dokumentumok”, hanem „információk” is olyan „bizonyítékul” szolgálhatnak, amely hozzájárul az elkövetett jogsértés fennállásának megállapításához. Ebből következik, hogy az említett információkat nem kell szükségképpen dokumentum formájában szolgáltatni. Másrészt a pusztán szóbeli információ gyakorlati haszna vitathatatlan akkor, ha lehetővé teszi a Bizottság számára például azt, hogy a

összevetette tehát a VII. rendű eljárás alá vont által tett nyilatkozatot egyéb – részben az általa szolgáltatott, illetve túlnyomó részben máshonnan, más körülmények között beszerzett – bizonyítékokkal. A Versenytanács mindezekre tekintettel adott eljárás alá vont vállalkozások – a VII. rendű eljárás alá vont által megjelölt – felelősségét kizárólag olyan körben látta megállapíthatónak, ha a további bizonyítékokkal való összevetés tükrében megerősítettnek bizonyultak az általa tett nyilatkozatok.

247. Nem látta ugyanakkor elfogadhatónak a Versenytanács a további eljárás alá vontak azon előadását, hogy a VII. rendű eljárás alá vont nyilatkozatát pusztán azon az alapon nem lehet figyelembe venni, mert versenytársa a többi eljárás alá vont vállalkozásnak, és így – eljárást segítő együttműködésének sikere esetén – nyilvánvalóan érdekében áll, hogy versenytársai hátrányt szenvedjenek vele szemben az esetleges bírsággal történő marasztalás kapcsán. A Versenytanács értékelése szerint mindez elvileg sem állhatja meg a helyét, figyelemmel a fentiekre (így a bizonyítékok sokrétűségére és koherenciájára), továbbá arra, hogy kevésbé tűnik racionálisnak az, hogy adott vállalkozás pusztán a versenytársai bírságolásának elérése érdekében feltárja a jogsértő magatartás részleteit, beleértve a saját részvételét is, miközben nyilvánvalóan tudomással bír arról, hogy nyilatkozata alapján egyrészt a saját jogsértő magatartása is megállapításra kerül, és így a jogsértő magatartásával okozott károk megtérítése iránt esetleges magánjogi jogérvényesítéssel, illetve valótlan nyilatkozattétel esetén esetleges büntetőjogi felelősséggel is számot kell vetnie.²²⁷

248. Nem látta továbbá igazoltnak a Versenytanács azt a – több eljárás alá vont által hangoztatott – előadást sem, miszerint a VII. rendű eljárás alá vont által tett nyilatkozaton és az általa szolgáltatott adatokon túlmenően, minden további rendelkezésre álló bizonyíték is valamilyen módon köthető a vállalkozáshoz, azaz valójában az összes bizonyíték „egy forrásból” került volna elő. Ebben a tekintetben utal a Versenytanács arra, hogy számos irati bizonyítékot tárt fel az eljárás [lásd a fenti A) pontot], amelyek nyilvánvalóan nem köthetők VII. rendű eljárás alá vonthoz. Ezen túlmenően, a jogsértés átfogó jellegével kapcsolatosan előadott tanúvallomások adó személyek kapcsán is megállapítható – lásd a fenti B) pontot és a határozat 2. számú nem betekinthes mellékletét – hogy ezek sorában is rendelkezésre állnak olyan bizonyítékok, amelyekkel kapcsolatban nem tártak fel olyan körülményt a vizsgálat vagy az eljárás alá vontak, hogy azok összefüggésbe lennének hozhatók a VII. rendű eljárás alá vonttal. Megjegyzi ugyanakkor a Versenytanács, hogy nincs és eljárás alá vontak nem is jelölték meg a bizonyításra vonatkozó jogszabályi előírások között azon követelményt,

jogsértésre közvetlen bizonyítékokat találjon, vagy ha pontossága miatt a vizsgálat folytatására ösztönzi a Bizottságot, aki az éppen rendelkezésére álló elegendő bizonyíték hiányában ezen információk nélkül felhagyott volna a vizsgálatával.”

²²⁷ Lásd a Törvényszék T-38/02. sz. Groupe Danone kontra Európai Közösségek Bizottsága ügyben 2005. október 25-én hozott, a Bíróság által C-3/06. számon helyben hagyott ítéletének [EBHT 2005., II-4407. oldal], 285. pontját: „A közösségi jog egyetlen előírása vagy általános elve sem tiltja, hogy a Bizottság valamely vállalkozással szemben más, jogsértés elkövetésével vádolt vállalkozások nyilatkozatára támaszkodjon. Ha ez nem így lenne, az EK 81. és 82. cikkel ellentétes magatartás bizonyításának terhe tarthatatlan lenne, és ellentétes a Szerződés alapján a Bizottságra ruházott feladattal, hogy ezen előírások megfelelő alkalmazását felügyelje. Ugyanakkor egyetlen, kartellben való részvétellel vádolt vállalkozás vallomása, amelynek pontosságát több más, hasonlóan megvádolt vállalkozás vitatja, nem tekinthető az utóbbiak által elkövetett jogsértés megfelelő bizonyítékának, ha más bizonyíték azt nem támasztja alá. Ha a kartell csak két felet foglal magában, az egyik fél nyilatkozata tartalmának a másik fél általi vitatása elég ahhoz, hogy további bizonyítékokat követeljenek meg az alátámasztásához. Ez vonatkozik különösen arra a nyilatkozatra, amely mérsékelni kívánja annak a vállalkozásnak a felelősségét, amely a nyilatkozatot tette, úgy, hogy a másik vállalkozás felelősségét hangsúlyozza.”

amely az „egy forrásból származó bizonyítékok” kirekesztését jelentené. A Versenytanács – ahogyan arra fentebb is utalt – a bizonyítékokat elsősorban a Ket. 50. §-ában, különösen (6) bekezdésében foglalt előírások szerint értékelte.

D) A bizonyítékok értékelésének összegzése

249. A Versenytanács a tényállás megállapítása során figyelemmel volt arra, hogy – az előzetes értesítés nélküli helyszíni szemlék során – számos irati bizonyíték került elő, amely a vállalkozások közötti tiltott egyeztetésekre utalt. Mindezek mellett meghallgatásra került számos tanú, akik a megállapodás egészéről, vagy annak részleteiről tettek vallomást. Figyelemmel volt továbbá az ügyféli nyilatkozatokra is – beleértve mind a jogsértést elismerő, mind az adott jogsértés elkövetését tagadó nyilatkozatokat. Mindezeket annak tükrében is értékelte, hogy az egyes eljárás alá vontak nem kötelesek a jogsértést elismerő nyilatkozatot tenni.

250. A Versenytanács a tényállás megállapítása során felmérte azon mozzanatok (a vállalkozások közötti találkozók helye és ideje, a résztvevők, az ott felmerülő témakörök, az egyeztetés mechanizmusa), amelyek az egyes bizonyítékokban megjelennek, majd az egyes bizonyítékokat az ott felmerülő körülmények kapcsán összevetette, mérlegelte azokat összességükben.

251. Jelen esetben az írásbeliség mellőzése mind a találkozók szervezését, mind azok lebonyolítását illetően a kartelltagok részéről kinyilvánított alapvető működési elv volt, ezért a jogsértés átfogó jellegének bizonyításában szükségképpen meghatározó szerepet játszanak a nem irati jellegű bizonyítékok. Megjegyzi ugyanakkor a Versenytanács, hogy az egyes irati jellegű bizonyítékok önmagukban is számos jogsértő mozzanatra mutatnak rá. A Versenytanács értékelése szerint a különböző személyektől (részben ügyféli képviselőktől, részben tanúktól) származó, a jogsértés létét elismerő, annak részleteit feltáró előadások – önmagukban és a feltárt irati bizonyítékokkal együttesen is – a megállapodás egészére és részleteire nézve is olyan koherens rendszert alkotnak, ami egyben a vallomások és nyilatkozatok hitelességét és megalapozottságát is alátámasztja.

VIII.3.2. A jogsértés egységes és folyamatos jellege

252. Jelen ügyben a jogsértés egységes és folyamatos jellegét az alábbi körülmények támasztják alá.

A) A megállapodás tárgya – az „átfogó terv”

253. Az egyetlen folyamatként jellemezhető, egymást követő mozzanatokból álló cselekménysorként működő megállapodás sajátossága volt, hogy az egyeztetések tárgya megegyezett. Az 1. és a 2. számú védett tanú, Cs. L. és a Júlia-Malom képviselőinek – egybehangzó – előadása alapján az egyeztetések minden esetben a malmi búzaörlemények árát, illetve árának változtatását érintették, amelyet szervesen kiegészítettek a megállapodás piacfelosztásra irányuló elemei. A bizonyítékok értékelése alapján megállapítható, hogy a feltárt egyeztetések egyetlen átfogó tervbe illeszkedtek.

- Áregyeztetés

254. A búzalisztek esetében az áregyeztetés során a BL-55 minőségű liszt, vagyis a finomliszt ára jelentette a bázist, „a BL-55-ös ár volt az irányadó, ahhoz árazta már mindenki a termékét” (Cs. L.), „a liszt árának meghatározásakor mérvadó volt a BL-55-ös liszt minimálárának meghatározása” (2. számú védett tanú). Cs. A. szerint „az ömlesztett finomliszt árban megegyeztek a malmok, ehhez arányában változtatták a többit, ömlesztett finomliszt volt a bázis, ebben egyeztek meg a résztvevők, és ehhez képest állították be a többi liszt árát”.

255. Az 1. számú védett tanú szerint a BL-80-as – ömlesztett – liszt árában is megállapodtak a malmok („BL-55-ös és BL-80-as ömlesztett árak minimáláraiban egyeztek meg a résztvevők”). Cs. L. szerint a „sütőlisztek esetében” volt megszavazott árszint (ilyen lisztnek minősül a BL-80-as minőségű kenyérliszt is), de irányadónak ő is a BL-55 lisztet nevezte. A többi nyilatkozat a BL-80 minőségű lisztet külön nem említi, Cs. A. szerint a BL-55-ös mellett „a többi liszten azért nem kellett végigmenni, mert a szakmai szokvány szerint a 80-as liszt ára cirka 2 forintra olcsóbb, (...) ezt mindenki automatikusan kikalkulálta”. A Versenytanács értékelése szerint a nyilatkozatok alapján az a következtetés vonható le, hogy a megállapodás legalább hallgatólagosan a BL-80 minőségű lisztre is kiterjedt – ami nem zárja ki, hogy adott megbeszélésen kifejezetten is szó esett róla. Cs. A. előadása is azt támasztja ugyanis alá, hogy a 80-as liszt árát illetően azért nem volt szükséges feltétlenül külön megegyezni, mert a bázis ismeretében az a szakmai szokvány alapján már adta magát (és nem azért, mert a megállapodást nem kívánták rá kiterjeszteni), ily módon a megállapodás érintette, hogy a malmok ezt a lisztípust milyen áron értékesítik.

256. A megállapodás érintette az ömlesztett, a zsákos és csomagolt kiserelésű lisztet is, „lisztárak – azon belül is ömlesztett, zsákos, kiserelt lisztárak” (1. számú védett tanú), „a liszt ára, a sütőipari lisztek, zsákos, ömlesztett, csomagolt” (Cs. L.). A meghatározó az ömlesztett és a csomagolt kiserelés volt, „két termék volt a döntő, az 55-ös finomliszt ömlesztett, akit érintett, ugyanaz a liszt kiserelve, tehát a BL-55-ös 1 kilós” (Cs. A.), „elsőként a csomagolt liszt árát emelték”, majd „az ömlesztett liszt árát is megbeszélték a résztvevők” (2. számú védett tanú). A zsákos kiserelésű liszt ugyanis az ömlesztett liszt ára alapján már beárazható, „köztudomású volt, hogy a zsákos 1-2 Ft-tal drágább, ezt mindenki tudta” (1. számú védett tanú), „a szakmai szokvány szerint (...) a zsákolás költsége pedig 1 Ft kilónként, ezt mindenki automatikusan kikalkulálta” (Cs. A.), ily módon – a BL-80-as liszt kapcsán fent elmondottakhoz hasonló érvek mentén – a megállapodás legalább hallgatólagosan a zsákos kiserelésű lisztet is érintette abban az esetben is, ha adott esetben a tárgyalásoknak kifejezetten nem képezte részét.

257. Azt, hogy a vizsgált időszakban több ilyen célú találkozóra is sor került, a már említett bizonyítékokon túl megerősíti B. M., a XXII. rendű eljárás alá vont Budai Malom törvényes képviselőjének nyilatkozata is, aki a 2005 júliusa és 2006 decembere között két-három olyan malmos találkozón vett részt, amelyet malomipari vállalkozások (konkrétan a Pannonmill és a Gyermelyi Malom) szerveztek Komáromba, illetve Gyermelyre, de a helyettese további malmos megbeszéléseken is részt vett. A megbeszéléseken a búzaár alakulása mellett arról esett szó, hogy „hogyan lehet magasabb [liszt] árát elérni”, és „általában mindenki megígérte, hogy egy bizonyos ár alatt nem fogja adni a lisztet”. A jelenlévők érintették azt is, hogy melyik malom „mennyiért szállít[ok] ide meg oda”, és vita volt abból, hogy „ki milyen piacra hogy akar betörni, mit akar csinálni”. B. L., az Eccofood korábbi üzemvezetője, tanúvallomásában azt említi, hogy „általában voltak ilyen [malmos] találkozók az aratást

követő időszakban”, ő egy 2006-os, a bajai Vízafogó étteremben megtartott találkozón vett részt, a meghívó szerint a gabonaminőség volt a téma, de érintőlegesen szóba került a liszt ára is. A XV. rendű eljárás alá vont a 2006-ban, a bajai Vízafogó étteremben tartott találkozókval kapcsolatos nyilatkozatában arra utal, hogy „az ebéd után tértünk rá a lisztárakra”.

258. Az 1. és a 2. számú védett tanú, Cs. L. és a Júlia-Malom előadása szerint is az áremeléshez kapcsolódóan a megállapodás annak összehangolására is kiterjedt, hogy azt milyen módon léptetik életbe a vevők irányába. Ez magában foglalta az arról való megegyezést, hogy a malmok mely időpontig intézkednek az áremelés bejelentéséről a vevő felé, és hogy milyen időponttól legyen alkalmazandó a megemelt ár, „pontosan megállapodtak abban, hogy a malmoknak meddig kell kiközölniük az áremelést, és pontosan megállapodtak abban, hogy az új árak mikortól, lépjenek életbe” (1. számú védett tanú), „az áremelés időpontját is megbeszélték, sőt abban is megállapodtak, hogy ki közli ki elsőként az áremelést” (2. számú védett tanú). Cs. A. szerint „azt is meghatároztuk, hogy melyik hónap hányadikától próbáljuk bevezetni az árat”, amit úgy fejeztek ki, „mindenki írja meg a levelet”.

259. A tárgyalások – kisebb súllyal, mint a liszt esetében – érintették a melléktermékeket, vagyis a korpát és a takarmánylisztet is. Cs. L. és Cs. A. úgy nyilatkoztak, hogy a korpa esetében „nem volt megszavazott árszint”, „nem volt konkrét forintra megállapodás”, ebben a vonatkozásban „az aktuális árakról cseréltünk információt”. Az 1. számú védett tanú szerint „néha a korpa is szóba került, és ebben is próbáltak megegyezni, hogy ez alá senki se menjen”. A 2. számú védett tanú az első meghallgatásán úgy nyilatkozott, hogy a tárgyalásokon a korpa esetében „mindenkinek be kellett mondania az aktuális havi értékesítési árakat”, „ez alapján történt kollektíven konszenzussal a következő havi ár meghatározása”. Második meghallgatásán a nyilatkozatot azzal egészítette ki, hogy a lisztárakkal kapcsolatos egyeztetést követően „utána a melléktermék árának egyeztetése következett, illetve arról informálták egymást a malmok, hogy a melléktermék hány százalékot adják el belföldön, és hány százalékot exportra, a korpa és takarmányliszt áraitól tájékoztatták egymást, mind a belföldi, mind pedig az export árakról”. A Versenytanács a korpát érintően előadott nyilatkozatokat úgy értékeli, hogy a megbeszéléseknek jellemzően tárgya volt a korpa – belföldi, illetve export – értékesítési áraival kapcsolatos információcsere is, de a nyilatkozatok és T. B. lefoglalásra került határidőnaplójában a 2005. február 10-i dátumnál szereplő bejegyzés („korpa min. ár”) utalnak arra is, hogy adott esetben ármeghatározásra is sor került. A melléktermékekkel kapcsolatos megállapodás – a liszthez képest – eltérő mechanizmusát indokolja, hogy a korpa esetében a felhasználási igény kevésbé volt egyenletes (1. számú védett tanú) és az export nagyobb szerepe miatt is az ára „nehezebben is definiálható” (Cs. A.).

- Vevők felosztása, egymás piacának meg nem támadása

260. A malmi búzaörlemények ára mellett az egyeztetések kiterjedtek a vevők felosztására is. A malmok közötti, egymás piacának meg nem támadására irányuló megállapodás hozzájárult ugyanis a vállalkozások piaci pozícióinak stabilizálásához. Egy malom könnyebben tudta sikeresen véghez vinni az áremelést akkor, ha számíthatott arra, hogy a többi beszállító is hasonló időpontban és mértékben árat emel, és a vevő mástól (még egy újonnan megkeresett lehetséges beszállítótól) sem kap kedvezőbb ajánlatot: „ahhoz, hogy áremelést lehessen végrehajtani, szükség volt piaci nyugalomra” (Cs. L.). „Az árak mellett a tárgyalások kiterjedtek arra is, hogy mely partnernél ki milyen árat akar emelni, ki ott milyen magatartást fog tanúsítani, továbbá, hogy ki milyen piacra semmiképpen ne menjen be.” „A Status Quora hivatkoztak mindig, ez azt jelentette, hogy melyik vevő melyik malomhoz

tartozik. A kulcsvevőknél ez követelve volt, hogy ezt mindenki tartsa be, hogy senki nem ad jobb ajánlatot, vagy egyáltalán nem adunk ajánlatot, vagy nem tudunk szállítani.” (1. számú védett tanú) „A malmok nem kerestek új vevőket, ha vevő keresett malmot, akkor magas árat ajánlottak, hiszen ismerték, hogy a másik milyen áron szállít.” (Cs. A.)

261. A malmok az egymás piacának meg nem támadására irányuló megállapodásukat a „status quo” kifejezéssel illették, ami az 1. számú védett tanú és Cs. L. vallomásában, valamint a Júlia-Malom és Cs. A. nyilatkozatában is megjelenik. Ez a fordulat a vizsgálat során feltárt irati bizonyítékokban is fellelhető (lásd a Pannonmillnél tartott helyszíni szemle során lefoglalt, „Malmi üzletág – V. I. üzletágvezető” fejlécű feljegyzést, illetve a Hajdú-Gabonánál lefoglalt, L. Z. a 2008. április 10-i gabonaszövetségi ülésen készült jegyzeteit tartalmazó iratot). A Cerbonánál lefoglalt belső lisztpiaci elemzés szerint „piacokat megyén belül még lehetne szerezniük, de az évek óta húzódó területi „nem megállapodások” (status quo) ezt gátolják”, ami szintén a malmok közötti piacfelosztás bizonyítékaként értékelhető.

262. A felek között a piacaik védelme és piaci pozícióik megőrzése, illetve esetleges piacvesztésük kompenzálása érdekében, kezdeményezésként felmerült egy, a külföldi vállalkozások távoltagelezését célzó pénzügyi alap létrehozása. A kezdeményezésről a Júlia-Malom képviselői és a 2. számú védett tanú is tudomással bírtak, azonban nyilatkozataik szerint „ebből nem lett semmi”, „erről tudomásom szerint nem született konszenzus”. Tekintettel arra, hogy az eljárás során nem merült fel egyéb olyan bizonyíték, amely a pénzügyi alap létrehozására vagy az érintettek között az ezzel kapcsolatos akarategyezség létrejöttére utalna, a Versenytanács szerint a megállapodás ezen mozzanata nem vált bizonyítottá az eljárásban.

B) A résztvevők körének nagymértékű azonossága

263. A malomipari vállalkozások közötti találkozók egymást kiegészítő jelleggel országos és regionális szinten szerveződtek, annak érdekében, hogy a szereplők lehető leghatékonyabb körét bevonják a megállapodásba. Ez tette lehetővé, hogy a malomipar egységes és egyidejű áremeléseket tudjon végrehajtani, azt a vevőkkel elfogadtatni anélkül, hogy piacot veszítene.

264. Az 1. és a 3. számú védett tanú vallomása, Cs. L. tanúvallomása és a Júlia-Malom, illetve képviselője, Cs. A. nyilatkozata egyaránt említi az országos és regionális találkozók rendszerét, illetve felfedi a működése mögött húzódó indokokat is. A GVH-nak a Vj-74/2003. számú kartellügyben hozott marasztaló döntése hatására megnövekedett az addig is létező, az országos megbeszéléseken részt vevő vezető malmok által mozgatott regionális szintű találkozók jelentősége, mivel a malmok fokozottan törekedtek arra, hogy „kevésbé legyenek szem előtt” (1. számú védett tanú).²²⁸ A minél nagyobb számú malomipari vállalkozásnak a megállapodásba történő bevonása biztosította a megállapodás működését, de egyben a malmok részéről kölcsönös érdek is fűződött hozzá. Egyfelől, „ahhoz, hogy a konszenzus jól működjön, a kistérségben működő kisebb malmoknak is hozzá kellett járulnia” (Cs. L.), „a regionális találkozóknak az volt a lényege, hogy a kis malmok, akik az országos találkozókon

²²⁸ A Vj-74/2003. számú versenyfelügyeleti eljárásban feltárt, a 2002. június 6-án Székesfehérváron tartott megbeszélésről készült emlékeztető szerint a résztvevők tudomásul vették a keleti országrészen 2002. június 5-én kötött megállapodást és a kölcsönösség elve alapján kinyilvánították annak tiszteletben tartását. Ez egyrészt arra utal, hogy a malmok között regionális szinten (is) szerveződtek egyeztetések, másrészt arra, hogy a különböző régiókban született megállapodásokat a felek egymás tudomására hozták, és azokat „össze is hangolták”.

nem vettek részt, beálljanak a sorba” (Cs. A.). Cs. A. szerint „ha a kis malmok nem lettek volna meghívva, azok csipkedték volna rendesen a piacot. Félt a malomipar, hogy ha a kicsi malmok nem tartják be az áremeléseket, akkor a nagyok sem követnek egységes piaci magatartást”. „Az nem igaz, hogy a nagy malmok hatékonyabbak, mint a kicsik, ezért féltek az árversenytől, mert az árverseny a nagy malomnak sokkal többbe került volna, és nem biztos, hogy a kicsi malom hatékonytalanabb lett volna”. Megjegyzi a Versenytanács, hogy a kisebb malmok speciális piaci helyzete – esetlegesen korlátozottabb, akár a nagy malmoktól függő mozgástere – mindezzel együtt fennállhatott. Rámutat ugyanakkor a Versenytanács, hogy ez önmagában nem jelentheti azt, hogy az adott helyzetből fakadóan szükségszerűen kívül álltak volna a megállapodáson, vagy ne lennének felelőssége vonhatóak. Bizonyított részvételük esetében a jogsértésért való felelősségük nyilvánvalóan fennáll, annak súlyát ugyanakkor a bírság kiszabása körében értékeli a Versenytanács.

265. Másfelől, a tárgyalásokon való részvétel „mindenkinek érdeke volt, aki a piacon akart működni” (1. számú védett tanú). „Gazdasági érdek volt a profit szerzés, ezért jó volt tudni, hogy mit csinál a szakma”, „azért vettünk rajta részt, hogy ne lógjunk ki a sorból” (Cs. L.). „A malmok a végén konszenzusra jutottak, elfogadják ezeket a piaci feltételeket, hiszen így az ő piacuk is védve volt” (2. számú védett tanú). A megállapodás a malmoknak azért állt érdekében, mert „e nélkül nem lett volna képes a malomipar ilyen árak elérésére”, és biztosította, hogy „aki rosszul vett búzát, az se járjon rosszul” (Cs. A.).

266. Annak megállapítása során, hogy az egyes találkozókon mely vállalkozások részvétele minősíthető bizonyítottnak, a Versenytanács irányadónak tekintette azt, hogy a bizonyossághoz nem szükséges, hogy valamely vállalkozásnak valamennyi egyeztetésen való részvétele bizonyított legyen, ebben a tekintetben is elegendő, ha több bizonyíték is egybehangzóan mutatja, hogy jellemzően mely vállalkozások voltak részesei az egyeztetési mechanizmusnak.²²⁹ A Versenytanács megjegyzi, hogy az eljárásban ennek kapcsán nem adott – a vállalkozás részéről eljáró vagy hozzá köthető – személy, hanem a vállalkozásnak a jogsértésben való részvételét volt szükséges feltárni, a jogsértés egységes és folyamatos jellegére is figyelemmel.

267. Az országos találkozók résztvevőjeként a tanúvallomások és az ügyféli nyilatkozatok egyaránt a legnagyobb kapacitással bíró malomipari vállalkozásokat jelölik meg. Az 1. számú védett tanú a legnagyobb 8-10 malom („az országos találkozón csak a legnagyobb malmok vettek részt, ez a legnagyobb 8-10 malom lehetett”), Cs. L. 10-12 vállalkozás részvételét

²²⁹ „Az ítélkezési gyakorlat szerint elegendő, ha a Bizottság bizonyítja, hogy az érintett vállalkozás olyan találkozókra vett részt, amelyeken versenyellenes megállapodásokat kötöttek, anélkül hogy ezek ellen kifejezetten tiltakozott volna, ezzel kellőképpen bizonyítja az említett vállalkozás kartellben való részvételét. Amennyiben az ilyen találkozókra való részvétel bizonyított, e vállalkozás feladata olyan bizonyítékok bemutatása, amelyek alapján bizonyítható, hogy az említett találkozásokon való részvétele minden versenyellenes szándékot nélkülözött, és bizonyítania kell, hogy ő tájékoztatta a versenytársait arról, hogy az e találkozókra való részvételi szándéka eltér az övékéétől. A fenti jogelvet azon indok alapozza meg, hogy amennyiben az adott vállalkozás úgy vett részt a hivatkozott találkozón, hogy annak tartalmától nem határolódott el nyilvánosan, a többi résztvevő arra következtethetett, hogy annak eredményét jóváhagyja, és annak megfelelő magatartást fog tanúsítani. Ez érvényes abban az esetben is, ha valamely vállalkozás egyetlen megállapodás végrehajtásában vesz részt. Annak megállapítása tekintetében, hogy valamely vállalkozás részt vett-e ilyen megállapodásban, a Bizottságnak kell bizonyítania különösen azt, hogy a vállalkozás saját magatartásával hozzá kívánt járulni a valamennyi résztvevő által támogatott közös célokhoz, és tudása volt a más vállalkozások által azonos célok elérése végett tervezett vagy ténylegesen megvalósított magatartásról, illetve azt, hogy e magatartást ésszerűen előre láthatta, és kész volt ennek kockázatát elfogadni.” (Lásd a T-452/05. sz. Belgian Sewing Thread (BST) NV kontra Európai Bizottság ügyben 2010. április 28-án hozott ítélet 37. pontját.)

említette („10-12 tartotta meg az indító megbeszélést”). Cs. A. nyilatkozatában a legnagyobb 10-15 vállalkozásról beszél („a nagy kapacitású malmok vettek részt az országos kartellmegbeszélésen, attól függetlenül, hogy hol helyezkedtek el a malmok, ez a legnagyobb 10-15 malom volt”). A 2. számú védett tanú úgy nyilatkozik, hogy „a találkozón a magyar malomipar meghatározó szereplői vettek részt”, konkrétan 12 vállalkozást nevez meg. A 3. számú védett tanú „a jelentős piaci szereplők”-et említi.

268. Az 1. és 2. számú védett tanú vallomása, Cs. L. tanúvallomása és a Júlia-Malom, illetve képviselője, Cs. A. nyilatkozata nevesítetten is felsorol a megbeszéléseken jellemzően részt vevő vállalkozásokat (a felsorolások nem minden esetben kimerítőek, az 1. számú védett tanú 8-10 malom részvételét említi, de név szerint csak hatot sorol fel, a 2. számú védett tanú a felsorolását a „többek között” fordulattal zárja). Az ügyfelek közül a Júlia-Malom és a Budai Malom képviselője tett olyan nyilatkozatot, miszerint részt vett több olyan, malmok által szervezett, országos egyeztetésnek minősülő találkozón is, amelyen a malmok az árak emeléséről, minimálár meghatározásáról tárgyaltak és egyeztek meg.

269. A nyilatkozatok mellett a Cerbonánál tartott helyszíni szemle során lefoglalt belső feljegyzés szintén az abban említett tizenegy vállalkozás egyeztetésekben való részvételét támasztja alá.

270. Az 1. számú védett tanú vallomása szerint a „Diamant a regionális találkozókra részt vett, sőt szervező is volt, de mivel egy a tulajdonos a két malomipari cégnél, ezért az országos szinten jellemzően csak a Pannon vett részt”. Mint azt a Versenytanács már több ízben kifejtette, nem szükséges, hogy valamely vállalkozás részvételét illetően minden egyes bizonyíték egybehangzó legyen, illetve, hogy a vállalkozás részvétele valamennyi találkozón bizonyított legyen. Figyelemmel arra, hogy a Diamant részvételét a 2. számú védett tanú, Cs. L. és a Júlia-Malom nyilatkozata is megerősíti, valamint hogy az 1. számú védett tanú is csak annyit mond, hogy „jellemzően” (és nem azt, hogy kizárólag) a Pannonmill volt az országos megbeszélések résztvevője, a Versenytanács szerint megállapítható, hogy a Diamant az országos szinten tartott találkozónak (is) részese volt.

271. A Versenytanács a bizonyítékok egyenként és összességében történő értékelése alapján arra a következtetésre jutott, hogy a megállapodásban az országos egyeztetések folyamatos résztvevőjeként azonosítható a Pannonmill, a Diamant, az Abo Mill, a Gyermelyi Malom, a Cerbona, a Szatmári Malom, a Sikér, az EPMS, a Júlia-Malom, a Hajdú-Gabona, az Ócsai Malom (Hefe), a Szécsény-Mill (Három Malom), a Cornexi és a Budai Malom. Rámutat ugyanakkor a Versenytanács, hogy a Júlia-Malom, a Cornexi és a Budai Malom esetében szükségszerűen korlátot képezett részvételük időtartama kapcsán a piacra lépésük, vagy piacelhagyásuk időpontja.

272. Az 1. számú védett tanú, Cs. L. tanúvallomása és a Júlia-Malom képviselője, Cs. A. előadása szerint is a megállapodás működésében az országos megbeszélés „volt a bázis, az országos találkozók után szervezték a nagy malmok a regionális találkozókat, hogy a többi malmot tájékoztassák, mi volt az országos megbeszélésen” (Cs. A.). „Ezek a tárgyalások kétszintűek, egyrészt regionális, másrészt országos szinten mozognak.” (1. számú védett tanú) „A vezető nagy malmok országos szinten megállapodtak, ezt aztán regionális szinten is megerősítették a helyi malmok.” (Cs. L.) Az 1. számú védett tanú említtette azt is, hogy „Pestre mindenki szállított, a pesti piac minden regionális partnernél szóba került, főleg a kiszertelt termékek vonatkozásában”. „A nagyobb malmok, akik szervezték a találkozókat, azok döntötték el, hogy kik tartoztak az adott régióba. Az adott régiós találkozón azok vettek

részt, akik az adott nagy szervező malom potenciális versenytársai lehettek az adott régióban. A legkisebb malmok is részt vettek a régiós találkozón.” (Cs. A.)

273. Az irati bizonyítékok közül a Cs. L. és T. B. határidőnaplóiban talált bejegyzések utalnak regionális találkozón készült egyeztetésekre, illetve azok résztvevőire. Cs. L. 2005-ös határidőnaplója a május 16-i és 17-i bejegyzés kapcsán az I., a IX., a XI., a XIII., a XV. és a XVIII. rendű eljárás alá vontak, a november 22-i bejegyzés kapcsán – amely egy nagyobb vevő beszállítói által szervezett szűkebb körű, az ezzel együtt tárgyára tekintettel az egységes és folyamatos jogsértés keretébe illeszkedő találkozó volt – az I., a III., a XI. és a XXII. rendű eljárás alá vontak részvételét igazolja e találkozók tekintetében. T. B. 2005-ös határidőnaplója a február 10-i bejegyzés kapcsán az I., a IV., a X., a XI. és a XVII. rendű eljárás alá vontak részvételét igazolja e találkozó tekintetében, az április 8-i bejegyzés az I., a III., a IV., a VI., a IX. és a XI. rendű eljárás alá vontak egyeztetésen való részvételére utal.

274. A 2006. áprilisi, illetve októberi bajai regionális találkozók körülményei a VII. és a XV. rendű eljárás alá vontak nyilatkozatai, illetve az áprilisi találkozó tekintetében B. L. tanúvallomása alapján ismertek. A VII. és XV. rendű eljárás alá vontak mindkét bajai találkozó esetében elismerték a részvételüket.

275. A Versenytanács értékelése szerint a fenti 271. pontban felsorolt eljárás alá vontakon túl a megállapodásnak a regionális szintű egyeztetések kapcsán bizonyítottan részese volt a XV. rendű eljárás alá vont, illetve bizonyítottá vált a XVIII. rendű eljárás alá vont jogsértő megállapodásban való részvétele is.

276. Az eljárás alá vont vállalkozásoknak a jogsértésben való részvétele és felelőssége szempontjából kiemeli a Versenytanács, hogy az egyeztetéseken sorozatosan részt vett eljárás alá vontak a jogsértés részeseinek minősülnek, függetlenül attól, hogy országos és / vagy regionális szintű üléseken vettek részt (azaz magatartásuk ebben a vonatkozásban is egységes), tekintettel arra, hogy az országos és regionális találkozó – a résztvevői kör bizonyos átfedésével – egymást kiegészítő jelleggel működött és azonos célt szolgált. A jogsértésben való részvétel ebben a tekintetben azért megállapítható, mert a találkozók sorozatán való részvétel önmagában igazolja azt a körülményt, hogy az adott vállalkozás szükségszerűen tudomással bírt a folyamatos jogsértésről.²³⁰ Mindemellett, a jogsértés egységes jellegének megállapítása nem feltételezi, hogy az egyes vállalkozások szerepe, részvételének mértéke, így jogsértésének súlya szükségképpen azonos lenne.

277. Megjegyzi továbbá a Versenytanács, hogy a fenti megállapítások – akár országos, akár regionális viszonylatban – nem jelentik azt, hogy a felsorolt malmok szükségszerűen valamennyi találkozón részt vettek, illetve, hogy azokon más malmok ne vehettek volna részt.

²³⁰ „A Bíróság kimondta, hogy az EK 81. cikk (1) bekezdésének megsértése nemcsak elszigetelt cselekmény eredménye lehet, hanem cselekmények sorozata, vagy akár folyamatos magatartás eredménye is. Ez az értelmezés nem vitatható azon az alapon, hogy a cselekmények sorozata vagy a folytatólagos magatartás egyes elemei önmagukban is az említett rendelkezés megsértésének minősülhetnek. Amennyiben a különböző cselekmények – azonos, a közös piacon belüli versenyt torzító céljuk alapján – átfogó terv keretébe illeszkednek, a Bizottság az e cselekmények miatti felelősséget jogszerűen róhatja fel az összességében figyelembe vett jogsértésben való részvétel alapján.

Ugyanígy valamely vállalkozást akkor is felelősnek lehet tekinteni a teljes kartell miatt, ha bizonyított, hogy e kartellnek közvetlenül csak egy vagy néhány alkotóelemében vett részt, amennyiben tudta vagy szükségszerűen tudnia kellett egyrészt, hogy az az összejárás, amelyben részt vesz, egy átfogó terv részét képezi, másrészt pedig, hogy ezen átfogó terv a kartell alkotóelemeinek összességére kiterjed.” (Lásd a T-19/05. sz. Boliden AB, Outokumpu Copper Fabrication AB, Outokumpu Copper BCZ SA kontra Európai Bizottság ügyben 2010. május 19-én hozott ítélet 60.-61. pontjait.)

278. Mindezek tükrében megállapítható, hogy az egységes és folyamatos jogsértés részese volt az országos egyeztetések résztvevőjeként felsorolt összes vállalkozás (lásd a 271. pontot), továbbá a XV. rendű eljárás alá vont Ga-Bo. Utóbbi vállalkozás esetében megállapítható ugyanis, hogy több jogsértő egyeztetésen is részt vett (lásd a 2005. május 17-i szekszárdi megbeszéléssel és a 2006. áprilisi és októberi bajai találkozókka kapcsolatos határozati megállapításokat), amely önmagában azt igazolja, hogy a jogsértés folyamatosságáról szükségszerűen tudomással bírt. Nem tekintette ugyanakkor bizonyítottnak a Versenytanács azt, hogy a XVIII. rendű eljárás alá vont Lamapé az egységes és folyamatos jogsértés részese lett volna. Mindez ugyanakkor nem zárja ki azt, hogy megállapítható legyen a felelősége azon egyeztetés kapcsán, amelyen bizonyítottan részt vett (lásd a 2005. május 17-i szekszárdi megbeszéléssel kapcsolatos határozati megállapításokat). Ebben a tekintetben utal a Versenytanács arra, hogy az egységes és folyamatos jogsértés olyan mozzanatokból áll össze, amelyek akár önmagukban is kimeríthetik a jogsértés fogalmát.²³¹ Hasonló formában értékelte a Versenytanács a XIX. rendű eljárás alá vont Mária-Malom szerepét is. E tekintetben a Versenytanács utal arra, hogy a 2008. április 10-i gabonaszövetségi üléshez kötődő jogsértő egyeztetés kapcsán a vállalkozás részvétele bizonyítottá vált.

C) Az azonos cél megvalósítását szolgáló magatartás folyamatos jellege

279. A beszerzett bizonyítékok együttes értékelésével a Versenytanács szerint az a következtetés vonható le, hogy a vizsgált időszakban a malomipari vállalkozások képviselői rendszeresen tartott találkozóikon folyamatosan egyeztettek egymással, egyes malmi búzaörlemények árának meghatározása céljából.

280. Az 1. számú védett tanú a vizsgált 2004-2008-as időszak egésze során részt vett malmok közötti, áregyeztető találkozókra, 2006-tól már csak regionális szinten, a 2. számú védett tanú 2007-2008-ban tartott megbeszéléseken vett részt, a 3. számú védett tanú a vizsgált időszakot megelőzően, illetve annak közepétől volt jelen ismételt az egyeztetéseken. A Cs. L. határidőnaplójában talált bejegyzések és az annak kapcsán tett tanúvallomása a 2005-2006. években zajlott egyeztetéseket erősítik meg. A Júlia-Malom képviselői 2006 áprilisától a vizsgált időszak közepéig tartó időszakban voltak az egyeztetések részesei. Ily módon az előadások külön-külön és egymással időbeli átfedésben is tanúsítják, hogy a találkozók ebben az időszakban folyamatosan („megszakítás nélkül”) tartottak, illetve azt, hogy valamennyi nyilatkozat szerint a találkozók a lisztár emelésével kapcsolatos egyeztetést szolgálták.

281. A Versenytanács szerint a felsorolt személyek nyilatkozatai nemcsak a találkozók folyamatosága és gyakorisága tekintetében mutatkoznak egybehangzónak, hanem azon körülmények említése kapcsán is, hogy aratási időszak környékén, illetve „ha rendkívüli helyzet volt a gabonapiac”, „ha jelentősen elmozdult a búzaár”, akkor sűrűbben, illetve soron kívül („ha valami aktualitás volt, akkor szervezni kellett”) következtek a találkozók.

²³¹ „Az EK 81. cikk (1) bekezdésének megsértése nem csupán egyetlen elkülönült aktussal valósulhat meg, hanem egy cselekménysorral, sőt folytatódó magatartással is. Ezt az értelmezést nem vonja kétségbe az, hogy e cselekménysor vagy folytatódó magatartás egy vagy több tényezője önmagában és elkülönülten véve is alkalmas a szóban forgó rendelkezés megsértésére.

Ily módon az egységes és folytatódó jogsértés gyakran időrendben egymást követő cselekmények sorát foglalja magában, és amelyek elkövetésük időpontjában maguk is a versenyszabályok megsértésének minősülhetnek. [...]” (Lásd a T-456/05. és T-457/05. sz. Gütermann AG és Zwicky & Co. AG kontra Európai Bizottság egyesített ügyekben 2010. április 28-án hozott ítélet 45.-46. pontjait.)

282. A Versenytanács a bizonyítékokat egyenként és összességükben értékelte annak megállapítása során, hogy a vizsgált időszakban mely időpontokhoz köthető találkozók váltak bizonyítottá. (Ezt az alábbiakban a találkozók időrendje alapján mutatja be.) Ennek során különös figyelemmel volt a Júlia-Malom adatszolgáltatására, illetve Cs. L. és T. B. lefoglalásra került határidőnaplóiban szereplő bejegyzésekre, amelyeket a rendelkezésre álló egyéb ügyféli nyilatkozatokban (többek között II., XV., XXII. rendű eljárás alá vontak), tanúvallomásokban (B. L., Cs. L., védett tanúk), és irati bizonyítékokban (többek között a Vizafogó étterem előjegyzési naplója, az I. rendű eljárás alá vont belső levelezései) szereplő információk fényében is mérlegelt. A találkozók időpontja tekintetében a Versenytanács figyelemmel volt arra is, hogy a nyilatkozatok szerint a regionális találkozók az országos találkozók folytatásai/folyományai voltak.

283. A Versenytanács értékelése szerint bizonyítottan sor került malmok közötti találkozókra 2005. május 17-én és november 22-én.²³² T. B. (Gyermelyi Malom) lefoglalt 2005. évi határidőnaplójában talált február 10-i dátumnál szereplő bejegyzést a Versenytanács úgy értékelte, hogy az egy, a középső régióban az adott időszakban megtartott versenytársak közötti, árat érintő egyeztetésen készült jegyzeteket tartalmaz. A bejegyzés – olvasható módon – négy, a középső ország részben működő nagyobb malom és képviselője nevét tartalmazza, és a jegyzetben szereplő „összefoglaló”, mely szóhasználat is arra utal, hogy a bejegyzés készítője egy megbeszélésen elhangzottakat összegzett röviden, olyan kifejezéseket használ („nem fedezi az ár a költséget”, „korpa min. ár:”), amelyek arról tanúskodnak, hogy a megbeszélésnek témája volt, hogy milyen árat lehet elérni, alkalmazni, ahogy a piaci helyzettel („helyettesítő termék nem várható”), valamint a piacon tanúsítandó magatartással („expanzióban lévő, áldozni szándékozó cég nincs”) kapcsolatos információcsere is.

284. A Budai Malom képviselőjének nyilatkozatai alapján a Versenytanács szerint megállapítható, hogy 2005 nyarának közepén országos találkozóra került sor Komáromban a Pannonmill szervezésében („Cs. S. T.-ék szervezték Komáromban”). A nyilatkozat utal egy további, gyermekelyi találkozóra is, amelyre 2005 második felében vagy 2006 folyamán került sor („T. B.-ék szervezték Gyermelyen”). Arra, hogy 2006-ban Gyermelyen sor került országos találkozóra, az 1. számú védett tanú nyilatkozata is utal („utoljára országos találkozón 2006-ban voltam Gyermelyen”).

285. Az eljárás során a jogsértés részletei vonatkozásában részletes feltáró nyilatkozatot tett VII. rendű eljárás alá vont 2006 áprilisában kapcsolódott be az egyeztetésekbe, először egy regionális megbeszélés alkalmával. A VII. rendű eljárás alá vont és képviselői nyilatkozatainak alapul vételével a Versenytanács értékelése szerint bizonyítottan sor került találkozókra a határozat VI.4. fejezetében felsorolt további időpontokban is, amelyeket a Versenytanács a többi eljárás alá vont ezzel kapcsolatos előadásai fényében is mérlegelt. Ennek kapcsán megjegyzi a Versenytanács a következőket:

- A Versenytanács szerint a 2006. szeptemberi és a 2007. júliusi komáromi találkozók időpontját – ha nem is napra pontosan – a Pannonmill és a Sikér, illetve részben a Hajdú-Gabona képviselőjének előadása is megerősíti. Megemlítendő, hogy a 2007. július 3-i találkozó időpontját követően, július 6-i dátummal került elküldésre az a Diamant székhelyén lefoglalt levél, amelyben a Sikér az aznap a Plus áruházlánc felé bejelentett áremelési szándékáról versenytársát, a Diamantot is tájékoztatta.

²³² A Cs. L. határidőnaplójában szereplő bejegyzések és az azzal kapcsolatban tett tanúvallomása alapján.

- A Sikér a 2007. március 12-ére általuk szervezett tatai találkozót céges – más malmok részvételét nélkülöző – születésnap rendezvényként jellemezte, amelynek igazolására becsatolt fényképeket, amelyeken csak a Sikér vezetői szerepelnek. A Versenytanács szerint azonban az, hogy a találkozóra valamilyen egyéb esemény adott alkalmat – amelyről fénykép került csatolásra –, önmagában nem cáfolja, hogy ezen egyéb malmok képviselői is jelen lettek volna, mint ahogy azon nyilatkozatuk szerint a Júlia-Malom képviselői is részt vettek.
- A 2007. decemberi találkozó időpontját illetően a 2. számú védett tanú előadása és a Sikér képviselőinek nyilatkozata is a találkozók dátumát alátámasztó bizonyítékként értékelhető, illetve a Versenytanács szerint a Sikér előadása a 2008. februárra meghirdetett, majd „érdeklődés hiányában” elmaradt tatai találkozóra vonatkozóan sem tekinthető hitelesnek.

286. A regionális találkozók esetében, a Versenytanács úgy tekinti, hogy a Diamant képviselőjének előadása (ha nem is a konkrét időpontokat illetően) és a bajai Vízafogó étterem 2006-os előjegyzési könyvében található bejegyzések, továbbá a XV. rendű eljárás alá vont, illetve B. L. tanúvallomásaiban és (az októberi találkozó tekintetében) a Bácsalmási Malom nyilatkozata²³³ a 2006. áprilisi és októberi találkozók megtörténtét megerősítik.

287. Egyes eljárás alá vontak nyilatkozatai több esetben hivatkoztak arra, hogy az említett időpontokban a Gabonaszövetség keretében vagy annak munkájához kapcsolódóan került sor – országos vagy regionális szinten – megbeszélésekre, így az adott találkozó álláspontjuk szerint nyilván nem lehetett az állítólagos jogsértő megállapodás része. A Gabonaszövetség adatszolgáltatása alapján ugyanakkor megállapítható, hogy a 2005-2008-as időszakban a Gabonafeldolgozók Tagozata évi három alkalommal tartott ülést, 2005-2007-ben minden alkalommal (utoljára 2007. augusztus 14-én) az EPMS Vaskapu utcai székházában, azt követően 2008-tól a [...] Kft. székhelyén.²³⁴ L. Z., a Gabonaszövetség elnöke szerint más helyszínen nem volt gabonaszövetségi ülés. Olyan adat nem merült fel az eljárásban, hogy a Gabonaszövetség regionális szintű üléseket is szervezett volna.

288. Az eljárásban felmerültek arra utaló adatok is, hogy – a fenti időpontokban nem, ám más alkalommal – egyes találkozók gabonaszövetségi ülések időpontjához kötődtek. Ennek kapcsán előjáróban megjegyzi a Versenytanács, hogy az eljárásban nem nyert bizonyítást, hogy a Gabonaszövetség önálló szereplőként lett volna részese a jogsértésnek. Az 1. számú védett tanú vallomása és a VII. rendű eljárás alá vont nyilatkozata is arra utal, hogy a malmok közötti áregyeztetések „jellemzően nem a Gabonaszövetség égisze alatt zajlottak”.

289. Mindez a Versenytanács szerint nem zárja ki ugyanakkor azt, hogy a malmok adott esetben a szövetségi üléshez kapcsolódóan – előtte, alatta, szünetében vagy utána –, ezen alkalmat kihasználva tárgyalásokat folytattak volna a „konkrét lisztárak” vonatkozásában, ahogy azt sem, hogy adott megbeszélésen az árakkal kapcsolatos „általános” információcsere is versenyjogilag tiltott magatartást valósíthat meg. Az eljárás során a Hajdú-Gabonánál tartott helyszíni szemle során lefoglalásra kerültek például L. Z., a Gabonaszövetség elnökének a 2008. április 10-i ülésen készült kézzel írt jegyzetei. A Versenytanács értékelése szerint a jegyzetben említett versenytársak olyan információkat osztottak meg egymással („5

²³³ Vj-69/2008/481. sz. irat

²³⁴ Egy „Tészta” tagozati ülés volt 2005. szeptember 28-án a Gyermely Rt. irodaházában, „Takarmánygyártó” tagozati ülések voltak Pálmajorban, illetve közgyűlések Martonvásáron, más vidéki helyszínt az adatszolgáltatás nem említi.

Ft benne van”, „épp csak elég a búzája”, „10 Ft emelni fog”, „2-5 Ft ha lehetőség van”, „6 hónap státus”, „státus nem”), amelyek igazolják, hogy az adott találkozó bizonyítottan az egységes és folyamatos megállapodás része volt, hiszen a résztvevők az energiaárak emelkedésével összefüggő lisztáremeléssel és egymás piacának, vevőinek a meg nem támadásával kapcsolatos jövőbeli szándékot, tervezett magatartást fednek fel egymás előtt. Az az elvárás pedig, hogy a piaci szereplőknek saját maguknak, önállóan kell kialakítaniuk a piacon általuk alkalmazott politikát, követett magatartást, kizárja az ilyen tartalmú egyeztetést a versenytársak között, és jelen ügyben egyúttal megerősíti a vállalkozások közötti rendszeres, árakkal és a status quo megtartásával kapcsolatos jogellenes információcserére és egyeztetésre vonatkozó következtetést. Ezen túlmenően, a Cerbona székhelyén lefoglalt, a társaságnál 2006. február 28-án tartott vezérigazgatói munkaértekezletről készült emlékeztető is arra utal, hogy ilyen jellegű egyeztetésre más ülésen is sor kerülhetett. A dokumentum szerint ugyanis a kereskedelmi igazgató a február 23-i gabonaszövetségi ülésen elhangzottakról oly módon számolt be, hogy „áremelésre egyelőre nincs lehetőség”. A rendelkezésre álló bizonyítékok tükrében megállapítható, hogy az adott utalás egy korábbi áregyeztető megbeszélés eredményét jelenti, és nem egy esetleges, a külső körülmények számbavétele nyomán kialakított saját, belső stratégiai elemzés következtetését tükrözi.

290. A Versenytanács az eljárásban rendelkezésre álló nyilatkozatok, tanúvallomások és irati bizonyítékok, illetve a gabonaszövetségi adatszolgáltatás értékelésével arra a következtetésre jutott, hogy a malmok évente több alkalommal – például az aratási időszak környékén, de decemberi találkozóra vonatkozó említés is ismert – szerveztek egymás közötti találkozókat, különböző budapesti és vidéki helyszíneken, többek között a komáromi szabadidőparkban, a tatai Gottwald panzióban és Gyermelyen. Ilyen „szakmai” találkozók regionális körben is voltak, például a bajai Vizafogó étteremben a Diamant szervezésében. A találkozók helyszínét illetően valamennyi nyilatkozat különböző vendéglátóhelyeket, illetve malmok tárgyalóit sorol fel.

291. A találkozók időpontjával kapcsolatos megállapítások tekintetében a Versenytanács rámutat, hogy a bizonyítékok alapján ezen dátumokra vonatkozó információk váltak ismertté és tekinthetők a Versenytanács szerint megerősítettnek, ami azonban nem zárja ki, hogy a szóban forgó időszakban ettől eltérő időpontokban is sor kerülhetett találkozókra. Ismételten hangsúlyozza a Versenytanács, hogy a jogsértés egységes és folyamatos jellegének megállapítása szempontjából minden mozzanat teljes részletében történő feltárása nem szükséges.

D) Az alkalmazott eszközök és mechanizmusok hasonlósága

292. A találkozók menetéről az 1. és a 2. számú védett tanú, a Júlia-Malom, illetve Cs. A. részletes és egybevágó előadást tett. A 3. számú védett tanú szerint a tárgyalások ebben az időszakban is „ugyanazon sémák” szerint zajlottak, mint a vizsgált időszakot megelőzően.

293. A találkozók rendszerszerű jellegét mutatja szervezésük rendje is. Adott találkozón általában a következő egyeztetés helyszínében és időpontjában is megállapodtak („mindig az aktuális találkozón dőlt el, hogy ki fogja szervezni a következő találkozót”, „a találkozók utolsó napirendi pontja a következő találkozó helye és ideje volt”, „nem kellett ezt mindig szervezni, sokszor megbeszéltük a következő időpontot és helyszínt”). Az 1. számú védett tanú szerint a meghívót jellemzően telefonon kapták („névnapra vagy születésnapra történő hivatkozással lánctelefonos hívásokkal”), mivel a szervezés módját tekintve a meghatározó az

volt, hogy „a találkozók megbeszélésének ne maradjon nyoma”, „gondosan elkerülve az írásos módozatokat”. A Júlia-Malom adatszolgáltatása, illetve Cs. A. is említést tesz arról, hogy a meghívót esetenként telefonon kapták, és a malmok egymást értesítették („mindenki számára többé-kevésbé világos volt, hogy mely vállalkozás mely másik vállalkozás(oka)t fog értesíteni”). A telefonos kapcsolattartásra utal Cs. L.-nak a helyszíni szemle során lefoglalt 2005. évi határidő-naplójában található május 16-i bejegyzés is, ami kilenc malom képviselőjének a telefonszámát tartalmazza, amelyet vallomása szerint egy ilyen – szekszárdi – találkozón jegyzett fel. A malmi képviselők telefonszáma egyebekben a Gabonaszövetség által vezetett malmi regiszter révén is ismert volt a versenytársak előtt.

294. A Versenytanács álláspontja szerint megállapítható, hogy az egyes találkozók hasonló – sajátos – mechanizmus, levezetési rend szerint zajlottak, ami az 1. számú védett tanú vallomása alapján a következőképpen írható le: „A tárgyalás technikailag úgy zajlott le, hogy az adott levezető (meghívó, szervező) egyesével szót ad, kinek mi a véleménye, hogy áll a piacon. Ő összegzi a végén, hogy a különféle helyeken milyen árak legyenek, majd ismét mindenkin végig menve szóban meg kell erősíteni, hogy ki-ki tartja magát majd a megállapodásokhoz.” A találkozók menete országos és regionális szinten is hasonlóan alakult, „a regionális üléseken a menetrend és a folyamat megegyezett az országos üléssel”. „Ugyanúgy volt kezdő kör, és megerősítés is a végén, amikor el kellett mondani, hogy a megállapított árat tartom, és a status quo-t megtartom” (Cs. A.).

295. A Júlia-Malom adatszolgáltatása említést tesz arról, hogy amennyiben a találkozók valamely vállalkozás nem értett egyet valamely tervezett intézkedéssel, kifejezhetette a tiltakozását emiatt, azonban ez nem jelentett vétőjogot (a résztvevők ettől függetlenül végrehajtották a megállapodást). A tanúvallomások és a Júlia-Malom nyilatkozata egyaránt utalnak arra, hogy a megállapodás végrehajtása során „voltak kihágások”, arra vonatkozó bizonyíték azonban az eljárásban nem merült fel, hogy a találkozók során valamely vállalkozás kifejezetten tiltakozott volna a megállapodással szemben (hiszen az eljárás alá vontak szinte kivétel nélkül eleve el sem ismerték az áregyeztetést célzó találkozókra való részvételt). A Budai Malom képviselője ügyféli meghallgatásán úgy nyilatkozott, hogy nem nagyon válaszolt arra a kérdésre, „mennyiért szállít ide meg oda”, és bár „általában mindenki megígérte, hogy egy bizonyos ár alatt nem fogja adni a lisztet, de véleményem szerint ezt nem nagyon tartották be a cégek”. Cs. L., aki ebben az időszakban a Budai Malom értékesítési igazgatója volt, erről úgy nyilatkozott, hogy „a főnököm nem tartotta jónak ezeket a találkozót, azért vettünk rajta részt, hogy ne lógjunk ki a sorból”, illetve hogy „jó volt tudni, hogy mit csinál a szakma, nyilván a Budai Malom is idomult, ha áremelést kellett végrehajtani, de a status quo-t (egymás piacának meg nem támadását) nem mindig tartottuk be”. Ezekből a nyilatkozatokból olyan következtetés nem vonható le, hogy a Budai Malom – még ha azt nem is tartotta jónak, illetve nem is mindig tartotta be – kifejezetten tiltakozott volna a megállapodás ellen. Megjegyzendő, hogy mint az már fentebb kifejtésre került, több forrás (köztük Cs. L. nyilatkozata is) egybevégezően utal arra, hogy a malmoknak mindezzel együtt kölcsönös érdeke volt a megállapodásban való részvétel.

296. A tanúvallomások és a Júlia-Malom, illetve Cs. A. nyilatkozata alapján „voltak kihágások, de ezek csak kisebbek voltak” (1. számú védett tanú), „természetesen voltak partizánakciók” (2. számú védett tanú), azonban valamennyi előadás azt támasztja alá, hogy emiatt szankciókra nem került sor, „az egyes sérelmeket szóvá tették a résztvevők, de mivel mindenkinek érdeke volt a megállapodás, mindig megegyeztek a felek” (Cs. A.), „nem megtorlás a cél” (1. számú védett tanú). Cs. A. egy esetben tud arról, hogy „kártalanítás”

fizetése történt két malom között a status quo megsértése miatt. A sérelmek rendezésére a találkozókön került sor, „az értekezletnek volt egy olyan része, ahol mindenki elmondhatta a piacon elszenvedett sérelmét” (2. számú védett tanú), „mindenki egyéneként elmondta, (...) hogy érték-e támadások, mert fontos volt, hogy a status quo fennmaradjon” (Cs. A.). Az Abo Millnél lefoglalt, a kereskedelmi igazgató által a vezérigazgatónak írt 2007. márciusi e-mail arra utal, hogy a „sérelem” rendezése érdekében a vállalkozások közvetlenül is felvették egymással a kapcsolatot, a kereskedelmi igazgató jelezte, hogy másnap azért találkozik a Júlia-Malom képviselőjével, mert „van olyan hely, ahová már szállítanak is, több helyen folynak tárgyalások”. Az e-mail szövegezése, miszerint „nem gondolom, hogy teljes mélységéig tudjuk a dolgokat tisztázni, illetve azt, hogy kimásznának a dolgokból”, a Versenytanács szerint nem arra utal, hogy a találkozó célja bizonyos híresztelések tisztázása lett volna (mint ahogyan meghallgatásán a kereskedelmi igazgató az e-mail tartalmát magyarázta), hanem a status quo-n esett sérelmek rendezésének szándékára.

297. A fentiek kapcsán a Versenytanács rámutat arra, hogy egy adott vállalkozást nem mentesít a kartellben való részvétel teljes felelőssége alól az a körülmény, hogy nem a nyilvánvalóan versenyellenes célú találkozó kimenetelének megfelelően cselekszik, amennyiben nem határolódott el nyilvánosan attól, amiben a találkozón megállapodtak.²³⁵ A szabály indoka az, hogy amennyiben egy vállalkozás úgy vesz részt az üléseken, hogy nem határolódik el nyilvánosan attól, amit ott megvitattak, úgy azt a benyomást kelti a többi résztvevőben, hogy ahhoz hozzájárult, és ennek megfelelően fog cselekedni.²³⁶

VIII.3.3. Az érintett piac, és a csekély jelentőségű megállapodásokra vonatkozó szabály alkalmazásának kizártsága

298. A Tpv. 14. §-ának (1) bekezdése alapján az érintett piacot a megállapodás tárgyát alkotó áru és a földrajzi piac figyelembe vételével kell meghatározni. A (2) bekezdés alapján a megállapodás tárgyát alkotó árun kívül figyelembe kell venni az azt a felhasználási célra, az árra, a minőségre és a teljesítés feltételeire tekintettel ésszerűen helyettesíthető árukat (keresleti helyettesíthetőség), továbbá a kínálati helyettesíthetőség szempontjait. A (3) bekezdés szerint földrajzi terület az, amelyen kívül a fogyasztó nem, vagy csak számottevően kedvezőtlenebb feltételek mellett tudja az árut beszerezni, vagy az áru értékesítője nem, vagy csak számottevően kedvezőtlenebb feltételek mellett tudja az árut értékesíteni.

299. A Tpv. 13. §-a szerint nem esik a tilalom alá a megállapodás, ha csekély jelentőségű. Csekély jelentőségű a megállapodás, ha a megállapodást kötő feleknek és az azoktól nem független vállalkozásoknak az együttes részesedése az érintett piacon a tíz százalékot nem haladja meg, kivéve, ha az a) a vételi vagy az eladási árak versenytársak közötti közvetlen vagy közvetett meghatározására, vagy b) a piac versenytársak által történő felosztására vonatkozik. A Tpv.-vel analóg az uniós szabályozás is. A 101. cikk nem alkalmazandó a kisebb jelentőségű megállapodásokra, mivel azok céljuknál vagy hatásuknál fogva nem alkalmasak a verseny érzékelhető korlátozására.²³⁷ A csekély jelentőségű megállapodásokról

²³⁵ Lásd a T-141/89. sz. ügy [EBHT 1995., II-791. o.] 85. pontját.

²³⁶ Lásd például a C-403/04.P. sz. ügy Sumitomo Metal Industries Ltd kontra Bizottság [EBHT 2007., I-729.] 48. pontját.

²³⁷ Lásd a horizontális iránymutatás 15. pontját.

(de minimis) szóló bizottsági közlemény²³⁸ 7. pontja alapján a vállalkozások közötti olyan megállapodások, amelyek a tagállamok közötti kereskedelmet befolyásolják, a 101. cikk (1) bekezdése értelmében nem korlátozzák érzékelhetően a versenyt, ha a megállapodás részes feleinek együttes piaci részesedése nem haladja meg a 10 %-ot a megállapodás által érintett piacok egyikén sem, amennyiben a megállapodás olyan vállalkozások között jött létre, amelyek e piacok bármelyikén egymásnak tényleges vagy potenciális versenytársai. Ugyanakkor a közlemény 11. pontjának 1. alpontja szerint a 7. pont nem alkalmazandó azokra a megállapodásokra, melyek nagyon súlyos korlátozást tartalmaznak. Ilyen korlátozásnak tekinthetők az a) alpont értelmében azok a korlátozások, amelyeknek a célja, közvetlenül vagy közvetve, önmagukban vagy más, a felek ellenőrzése alatt álló tényezőkkel együttesen az árak rögzítése a termékek harmadik személyeknek történő értékesítése során; a c) alpont értelmében pedig a piacok vagy a vevők elosztása.

300. A megállapodás tárgyát képező árukat és a határozat IV. fejezetében írtakat figyelembe véve, több jel mutat arra, hogy a malmi búzaőrlemények elkülönült érintett termékpiacot képezhetnek, illetve, hogy ezen belül – elsősorban eltérő felhasználási céljukból adódó korlátozott helyettesíthetőségükre tekintettel – elkülöníthető az étkezési búzalisztek és a takarmányozási célokat szolgáló melléktermékek piaca. Az étkezési lisztek között – mind az előállított és értékesített mennyiséget, mind az ebből származó árbevétel tekintetében – meghatározó jelentőséggel bír a finomliszt (BL-55 minőségű liszt). Az étkezési búzalisztek csoportosíthatók tovább kiszerelésük alapján csomagolt és ömlesztett lisztekre. A rendelkezésre álló adatok – többek között a termékek gazdaságos szállítási távolsága, malmok magyarországi eloszlása és elhelyezkedése, továbbá feltárt a megállapodás országos lefedettsége – alapján arra utalnak, hogy az érintett földrajzi piacot Magyarország területe jelenti.

301. Az érintett piac pontos meghatározását, azzal kapcsolatos végkövetkeztetés levonását (a helyettesíthetőség részletesebb vizsgálatát) a Versenytanács jelen eljárásban ugyanakkor nem tartja szükségesnek. Tekintettel ugyanis arra, hogy a vizsgált megállapodás célja az árak rögzítésére, illetve piac felosztására irányul, az érintett piac meghatározása a jogsértés igazoltságát nem befolyásolja, a tilalom alól a csekély jelentőség miatti kivétel alkalmazása – a Tpv. 13. §-ának (2) bekezdése, illetve az Európai Bizottság de minimis közleménye alapján – nem merülhet fel. A vállalkozások piaci súlyának megítélése a jogsértés súlyát és az esetlegesen kiszabandó bírság mértékét befolyásolhatja.²³⁹ A bírság meghatározásához szükséges pontossággal az eljárás alá vontak piaci súlya a rendelkezésre álló adatok alapján megállapítható.

²³⁸ A Bizottság közleménye az Európai Közösséget létrehozó szerződés 81. cikke (1) bekezdése szerint a versenyt érzékelhetően nem korlátozó, csekély jelentőségű (de minimis) megállapodásokról (Hivatalos Lap C 368., 2001.12.22., 13-15. o.)

²³⁹ Lásd a Legfelsőbb Bíróság Kfv.IV.37.258/2009/8. és Kfv.IV.37.236/2009/11. ítéleteit.

VIII.3.4. A vizsgált magatartás mentesülésének lehetősége

302. Az EUMSZ. 101. cikkének (3) bekezdése alapján az (1) bekezdés alkalmazásától el lehet tekinteni az olyan esetekben, amikor vállalkozások közötti megállapodás vagy megállapodások csoportja, továbbá vállalkozások társulásai által hozott döntés vagy döntések csoportja, illetve összehangolt magatartás vagy összehangolt magatartások csoportja

- a) hozzájárul az áruk termelésének vagy forgalmazásának javításához, vagy a műszaki vagy gazdasági fejlődés előmozdításához (hatékonyság),
- b) ugyanakkor lehetővé teszi a fogyasztók méltányos részesedését a belőle eredő haszonból anélkül, hogy
- c) az érintett vállalkozásokra olyan korlátozásokat róna, amelyek e célok eléréshez nem nélkülözhetetlenek,
- d) lehetővé tennék ezeknek a vállalkozásoknak, hogy a kérdéses termékek jelentős része tekintetében megszüntessék a versenyt.

303. A Tpvt. 17. §-a a fenti a)-d) pontokban meghatározott feltételek együttes érvényesülése esetén ugyancsak úgy rendelkezik, hogy adott megállapodás mentesül a 11. §-ában foglalt tilalom alól.

304. Az 1/2003/EK rendelet 2. cikke szerint a 101. cikk (1) bekezdésének megsértése bizonyításának terhe azon a félen vagy hatóságon nyugszik, amely a jogsértést állítja. Azon állítás bizonyításának terhe, hogy a Szerződés 101. cikke (3) bekezdésének feltételei teljesülnek, azon a vállalkozáson nyugszik, amely az e bekezdés által biztosított kedvezményt igényli. Hasonló módon érvényesül a bizonyítási teher a Tpvt. versenyfelügyeleti eljárás során történő alkalmazása körében is, a 11. § megsértésének bizonyítása a hatóságot, míg – a Tpvt. 20. §-ára figyelemmel – a tilalom alóli mentesülés bizonyítása azt terheli, aki a mentesülésre hivatkozik. A következőes bírói gyakorlat szerint adott megállapodásnak mind a négy feltételt teljesíteni kell egyszerre, következésképpen egy feltétel nem teljesítése már a mentesülés hiányát eredményezi.²⁴⁰

305. Rámutat a Versenytanács, hogy az eljárás alá vontak a lehetséges mentesülés kapcsán az EUMSZ. 101. cikkének (3) bekezdésére, illetve a Tpvt. 17. §-ára kifejezetten nem hivatkoztak, nem terjesztettek elő bizonyítékokat. Hivatkoztak ugyanakkor egyrészt arra, hogy a mezőgazdasági szektor sajátossága folytán az EUMSZ. 101. cikke nem alkalmazandó (lásd a VIII.1.2. fejezetet). Hivatkoztak továbbá arra, hogy a megállapodásuk egyfajta „ellenkartell” volt, a kiskereskedelmi láncokkal szembeni fellépésként. A versenyjog mezőgazdasági szektorban való alkalmazhatósága kapcsán visszaütal a Versenytanács arra, hogy értékelése szerint – figyelemmel az Európai Bíróság gyakorlatára²⁴¹ is – az EUMSZ. 101. cikkét alkalmazhatja a GVH a jelen megállapodás kapcsán. Rámutat továbbá a Versenytanács, hogy az „ellenkartell” kapcsán felhozott érveket csupán az általánosság szintjén jelölte meg a II. rendű eljárás alá vont, így az a mentesülés feltételei fennállásának bizonyítására már ennek okán is nyilvánvalóan alkalmatlan. Megjegyzi továbbá a Versenytanács, hogy – még ha érdemben értékelhetőnek is minősülnének a mentesülés

²⁴⁰ Lásd: T-528/93. ügy Métropole Télévision SA kontra Bizottság [EBHT 1996. II-649. o.] 86. pont; T-65/98. ügy Van den Bergh Foods [EBHT 2003. II-4653. o.] 144. pont.

²⁴¹ Lásd többek között az Elsőfokú Bíróság (mai nevén Törvényszék) T-217/03. és T-245/03. egyesített ügyekben hozott, az Európai Bíróság által a C-101/07. és C-110/07. számú ügyekben megerősített ítéletét.

feltételeinek bizonyítására az adott érvek – akkor sem minősülne igazoltnak, hogy (i) az adott megállapodásból származó előny méltányos része eljuthatott volna a fogyasztókhoz, (ii) az hozzájárult-e a termelés ésszerűbb megszervezéséhez. Nyilvánvalóan nem igazolt továbbá, hogy az adott megállapodásban foglalt korlátozás a gazdaságilag indokolt közös célok – amelyet egyébként nem jelölt meg az eljárás alá vont – eléréséhez szükséges mértéket nem haladta meg.

306. Megjegyzi továbbá a Versenytanács, hogy elméletileg ugyan bármilyen megállapodás, döntés mentesülhet a 101. cikk (3) bekezdése alapján, így a versenykorlátozó céllal rendelkező magatartások is,²⁴² ám az árak rögzítését és piac felosztását célzó – így a versenyzés legfontosabb tényezőit kizáró, a versenykorlátozás legsúlyosabb formáját öltő – megállapodások kapcsán realisan igen alacsony eséllyel állapítható meg a tilalom mentesülés feltételeinek igazoltsága.²⁴³ Különösen alacsony eséllyel képes ugyanis egy ilyen megállapodás biztosítani, hogy a fogyasztók is részesüljenek az előnyökben²⁴⁴ – hiszen az árkartell a résztvevők előnyét szolgálja –, hozzájáruljon a műszaki fejlődéshez, vagy megfeleljen annak az elvárásnak, hogy csupán a megállapodás – egyébként jogszerű – céljához szükséges mértékben korlátozza a versenyt.²⁴⁵ A Versenytanács mindezek alapján arra a következtetésre jutott, hogy a vizsgált megállapodás kapcsán az EUMSZ. 101. cikkének (3) bekezdésében, illetve a Tpv. 17. §-ában foglalt feltételek fennállása nem igazolt, így ezen rendelkezések nem alkalmazhatóak.

²⁴² Lásd például T-17/93. sz. Matra Hachette kontra Bizottság ügy [EBHT II-595. o.] 85. pontját.

²⁴³ Lásd többek között az Európai Bizottság gyakorlatában az Európai Bizottság COMP/39.396 számú, az acél- és a gáziparban használt kalcium-karbid- és magnéziumalapú reagensek ügyében hozott döntésének 203. pontját.

²⁴⁴ Ebben a tekintetben is lásd a versenykorlátozó megállapodások tilalmának mezőgazdasági szektorban való alkalmazása kapcsán az Elsőfokú Bíróság (mai nevén Törvényszék) T-217/03. és T-245/03. egyesített ügyekben hozott, az Európai Bíróság által a C-101/07. és C-110/07. számú ügyekben megerősített ítéletét, különös tekintettel annak 206. pontjára.

²⁴⁵ Lásd az Európai Bizottságnak az EKSz. 81. cikke (3) bekezdésének alkalmazásáról szóló iránymutatásának 46. pontját (HL C 101, 2004.4.27).

VIII.3.5. Összegzés

307. A feltárt adatok alapján megállapítható, hogy 2005 februárja és 2008 áprilisa között a gazdasági verseny korlátozását célzó egységes, folyamatos megállapodás működött Magyarországon a malmi búzaőrlemények kapcsán. A megállapodásban résztvevő vállalkozások egyeztették egymással egyes malmi búzaőrlemények árát, illetve árának változását, valamint egymás piacának meg nem támadására tett vállalásukkal felosztották egymás között a piacot. A megállapodás egységes folyamatként jellemezhető, egymást követő mozzanatokból álló cselekménysorként működött, amelynek során a megállapodás ármeghatározásra és piacfelosztásra irányuló elemei egymást szervesen kiegészítve működtek. A Versenytanács következtetése szerint továbbá a megállapodással kapcsolatban a tilalom alóli mentesülésre vonatkozó – az EUMSZ. 101. cikkének (3) bekezdésében, illetve Tpv. 17. §-ában foglalt – rendelkezések nem alkalmazhatóak.

308. A Versenytanács a megállapodás egységes és összetett jellegére figyelemmel megállapíthatónak tartotta, hogy I-VI., VIII-XI., továbbá XVII. rendű eljárás alá vont vállalkozások a feltárt időszak egészében részt vettek a megállapodás működésében. Erre a következtetésre a beszerzett bizonyítékok egyenkénti és összességében történő értékelése alapján jutott. Az értékelés során a Versenytanács figyelemmel volt arra is, hogy a feltárt időszak egésze folyamán több különböző időpontban és mozzanat tekintetében utalnak ezen vállalkozások részvételére bizonyítékok, amelyek egyértelművé teszik azt is, hogy az adott vállalkozások a megállapodás tárgyával tisztában voltak.

309. Csak a jogsértés meghatározott időszakai tekintetében látta megállapíthatónak a Versenytanács a részvételt a következő vállalkozások esetében:

- (i) A VII. rendű eljárás alá vont vállalkozás 2005 végén lépett a piacra és a feltárt bizonyítékok sorában a 2006 áprilisában megtartott bajai találkozó való részvétele vált elsőként bizonyítottá, majd ezt követően részvétele – általa is elismerten – a megállapodás bizonyított fennállásának végéig (2008 áprilisa) megállapítható.
- (ii) A XIII. rendű eljárás alá vont vállalkozás ugyan a jogsértő megállapodás kezdeti időszakában állandó résztvevőként tűnik fel a bizonyítékok sorában, ám – figyelemmel arra, hogy 2008 áprilisától felszámolás alá került a vállalkozás, így – a 2007. év végét követően a Versenytanács a részvételét már nem látta bizonyítottnak.
- (iii) A XXII. rendű eljárás alá vont vállalkozás érintettségét az eset összes körülményeire tekintettel 2005 februárja és 2006. év vége között látta megállapíthatónak a Versenytanács, figyelemmel arra a körülményre, hogy a jogsértés kezdő szakaszában a megállapodás állandó résztvevőjeként tűnik fel, ám 2007 februárjától a vállalkozás bizonyítottan nem végzett már önálló malomipari tevékenységet, eszközeit bérbe adás révén üzemeltette.
- (iv) A XV. rendű eljárás alá vont vállalkozás kapcsán a Versenytanács arra volt figyelemmel, hogy a vele kapcsolatos bizonyítékok nem utaltak a jogsértő megállapodás országos résztvevőjeként rá, érintettsége – figyelemmel a feltárt bizonyítékokra, valamint részleges elismerő nyilatkozatára – kizárólag 2005 májusa és 2006 októbere közötti egyes elkülönített régiós találkozók kapcsán vált bizonyítottá.

310. A feltárt egységes és folyamatos jelleget öltő versenykorlátozó megállapodás egy-egy – önmagában is jogsértőnek minősülő – mozzanata kapcsán vált bizonyítottá a szerepe az alábbi vállalkozásoknak:

- (i) A XVIII. rendű eljárás alá vont vállalkozás kapcsán a Versenytanács arra volt figyelemmel, hogy a vele kapcsolatos bizonyítékok ugyancsak nem utaltak a jogsértő megállapodás állandó résztvevőjeként rá, érintettsége kizárólag a 2005. májusi találkozó kapcsán vált bizonyítottá.
- (ii) A XIX. rendű eljárás alá vont vállalkozás kapcsán a Versenytanács arra volt figyelemmel, hogy a vele kapcsolatos bizonyítékok ugyancsak nem utaltak a jogsértő megállapodás állandó résztvevőjeként rá, érintettsége kizárólag a 2008. áprilisi találkozó kapcsán vált bizonyítottá.

311. A feltárt bizonyítékok alapján tehát a Versenytanács megállapította, hogy az I.-XI., XIII., XV., XVII.-XIX. és XXII. rendű eljárás alá vont vállalkozások fenti magatartásukkal megsértették a Tpv. 11. §-ának (1) bekezdését, különös tekintettel a (2) bekezdés a) és d) pontjaira, valamint az EUMSZ. 101. cikkét, különös tekintettel annak (1) bekezdése a) és c) pontjaira.

IX. Bírság kiszabása

312. A Tpv. 77. §-ának (1) bekezdése szerint az eljáró versenytanács – egyebek mellett – megállapíthatja a magatartás törvénybe ütközését, ezen túlmenően a Tpv. 78. §-a szerint bírságot is szabhat ki a Tpv. megsértőivel szemben. A Tpv. 78. §-ának (1) bekezdése szerint a bírság összege nem lehet magasabb a vállalkozás, illetve a határozatban azonosított vállalkozáscsoportnak a határozat meghozatalát megelőző, vagy ennek hiányában az utolsó hitelesen lezárt üzleti évben elért nettó árbevételének 10 %-ánál. A Tpv. 78. §-ának (3) bekezdése példalódzó felsorolását adja a bírság összegének mérlegelésekor alkalmazható szempontoknak, kiemelve a jogsérelem súlyát, a jogsértő állapot időtartamát, a jogsértéssel elért előnyt, a jogsértő felek piaci helyzetét, a magatartás felróhatóságát, az eljárást segítő együttműködő magatartását, illetve a törvénybe ütköző magatartás ismételt tanúsítását. A törvény szerint a jogsérelem súlyát különösen a gazdasági verseny veszélyeztetettségének foka, a fogyasztók, üzletfelek érdekei sérelmének köre, kiterjedtsége határozhatja meg.

313. Következetes bírói gyakorlattal megerősített az a megközelítés, mely szerint a bírság kiszabásának célja az, hogy a vállalkozókat visszatartsa a tisztességtelen piaci magatartástól és egyúttal megteremtse a gazdasági verseny tisztességét. Ez a cél pedig csak olyan mértékű bírsággal valósítható meg, amely a versenyjogsértést megvalósító vállalkozónak érezhető megterhelést jelentő anyagi hátrányt okoz.²⁴⁶

314. A Versenytanács megítélése szerint a kiszabandó bírságnak arányosnak kell lennie az elkövetett jogsértés súlyával, figyelembe véve az elkövető vállalkozás jogsértésben betöltött szerepét, valamint a jogsértés elkövetésekor megfigyelhető piaci súlyát, méretét. A bírságnak, mint a jogsértés szankciójának, be kell töltenie a jogsértésre adott büntetés szerepét, továbbá kellő elrettentő erőt is kell hordoznia, amely biztosítja egyrészt, hogy az adott vállalkozás ne

²⁴⁶ Lásd például a Legfelsőbb Bíróság Kf.III.27.599/1995/3. számú ítéletét.

legyen érdekelt elkövetni további jogsértést, másrészt kellő üzenetet küldjön más vállalkozások számára is abban a tekintetben, hogy az adott súlyú jogsértés kellő szankcióval jár.²⁴⁷ A további jogsértéstől való visszatartáshoz felmérendő, kellő súlyú szankció összegének meghatározása során a Versenytanácsnak egyrészt tekintettel kellett lennie arra a körülményre, hogy az összeg arányos legyen a vállalkozás teherviselési képességével – melynek keretében a vállalkozásnak a bírság kiszabásának időszakában hitelesen felmérhető pénzügyi helyzetére is figyelemmel kell lenni. Ezzel szükséges ugyanakkor összeegyeztetni továbbá – az elkövetett jogsértés súlyára tekintettel – azt a célkitűzést is, hogy a bírság összege kellő üzenetet küldjön más vállalkozásoknak is a tekintetben, hogy visszatartsa őket a jogsértés elkövetésétől.

IX.1. A bírság összegének meghatározása

315. A Versenytanács a bírság kiszabása során a Tpv. 78. §-ában és különösen annak (3) bekezdésében meghatározott szempontrendszer szerinti mérlegelést végzett. A jogsértés súlyossága kapcsán a Versenytanács figyelembe vette, hogy a feltárt, árrögzítéssel és piacfelosztó megállapodással (kartellezéssel) megvalósuló magatartás a versenyjogi jogsértések legsúlyosabb formájának minősül [ez következik részben a Tpv. 13. §-ának (2) bekezdéséből, amely ilyen magatartás esetén nem teszi lehetővé, hogy a 10 százalékos piaci részesedési küszöböt el nem érő, csekély jelentőségű megállapodások kivételként képezzenek a tilalom alól]. A jogsérelem súlyának felmérése körében figyelemmel volt ugyanakkor arra is a Versenytanács, hogy a jogsértő megállapodással járó versenykorlátozó hatás – a bizonyításra került versenykorlátozó cél mellett – külön nem került bizonyításra.

316. A bírság összegének meghatározása során a Versenytanács valamennyi vállalkozás esetében figyelembe vette a feltárt, jogsértéssel érintett utolsó teljes évben a jogsértéssel érintett termékekből származó belföldi árbevétel (releváns forgalom), amely alkalmas mutató annak szemléltetésére, hogy milyen kár érhet a versenyt, így alkalmas kiindulópont a kiszabandó bírság meghatározása tekintetében.²⁴⁸ A releváns forgalom ugyanakkor alkalmas a magatartás földrajzi kiterjedtségének – annak, hogy az egységes és összetett magatartás révén Magyarország teljes területét lefedte a feltárt jogsértés – figyelembe vételére is.

317. A jogsértés súlyának felmérése mellett a Versenytanács figyelembe vette a jogsértő felek piaci helyzetét is (e körben releváns forgalmon túl a piaci részesedését is). Elsősorban a jogsértés időszakában, de adott különleges változás esetében figyelemmel volt az azt követően bekövetkezett változásra is – ilyen körülményként vette figyelembe a Versenytanács, hogy a III. rendű eljárás alá vont piaci súlya a jogsértés elkövetése óta jelentősen csökkent.

²⁴⁷ Lásd például a Fővárosi Ítéltábla 2.Kf.27.314/2008/8. számú ítéletét. Lásd továbbá T-64/02. sz. Dr. Hans Heubach GmbH & Co. KG kontra Európai Közösségek Bizottsága ügyben 2005. november 29-én hozott ítélet [EBHT 2005., II-5137. oldal] 181. pontját: „A Bizottság által a bírságok összegének meghatározásakor követhető elrettentő jelleg arra irányul, hogy biztosítsa, hogy a vállalkozások a Közösségben, illetve az Európai Gazdasági Térségben végzett tevékenységük során tiszteletben tartsák a Szerződés által lefektetett versenyszabályokat. Ebből az következik, hogy a közösségi versenyszabályok megsértése miatt kiszabott bírságok elrettentő jellegét nem lehet kizárólag a bírsággal sújtott vállalkozás egyedi helyzetének fényében megítélni.”

²⁴⁸ Lásd ebben a tekintetben például a T-151/94 . számú ügyben (British Steel ko. Bizottság) hozott ítélet 643. pontját.

318. A felróhatóság körében értékelte a Versenytanács azt, hogy a bizonyítékok alapján láthatóan a jogsértő felek a nyilvánvalóan jogsértőnek minősülő magatartást eltökélt és határozott céllal kívánták megvalósítani, a magatartásuk jogsértő jellegével tisztában voltak és éppen ennek tükrében alakították ki a magatartás elkövetésének formáját (vagyis azt, hogy a megállapodásnak írásbeli nyoma ne legyen).

319. A Versenytanács a bírság összegének megállapítása során figyelemmel volt arra is, hogy az egyes eljárás alá vont vállalkozások a jogsértésben bizonyítottan milyen időtartamban vettek részt (lásd a VIII.3.5. fejezetet). Az adott vállalkozás jogsértésben betöltött szerepe – és így jogsértő magatartásának súlyossága – kapcsán figyelembe vette továbbá a Versenytanács, hogy az adott vállalkozás jellemzően országos vagy regionális szereplő volt (lásd a 271., 275. és 278. pontokat).

320. A GVH a kiszabott bírság összegének megállapítása során szem előtt tartotta azt is, hogy adott vállalkozás egyébként milyen mértékben –, aktivitás, illetve intenzitás tekintetében – vett részt a jogsértésben. Súlyosító körülményként vette figyelembe a VIII. rendű eljárás alá vont vállalkozás kapcsán a Versenytanács, hogy más vállalkozásokkal szemben kényszerítőleg lépett fel.²⁴⁹ Ugyancsak súlyosító körülményként értékelte a Versenytanács a II., IV., VII., VIII., és IX. rendű eljárás alá vont vállalkozások kapcsán, hogy a kartell szervezésében (pl. megbeszélések megtartása) aktív szerepet vállaltak (lásd a VI.4. fejezetet).

321. A jogsértés súlyát enyhítő körülményként vette figyelembe a Versenytanács a XV., XVIII. és XIX. rendű eljárás alá vont vállalkozások kapcsán, hogy szűk körben és esetlegesen egyfajta „kényszerpályán lévő” félként vettek részt a jogsértésben (azaz a nagyobb méretű piaci szereplők súlyára figyelemmel választási lehetőségük a követett piaci stratégia kapcsán korlátozottá válhatott).

322. A XVIII. rendű eljárás alá vont kapcsán figyelembe vette a Versenytanács, hogy egyetlen alkalommal került bizonyításra találkozón való részvétele, ám az adott találkozón való megjelenése kapcsán szándéka a jogellenes egyeztetésben való részvétel tekintetében egyértelmű volt. A XIX. rendű eljárás alá vonttal szemben kiszabott bírság megállapítása során a Versenytanács tekintettel volt arra is, hogy a vállalkozásnak az egységes és folyamatos jogsértés olyan mozzanatában való részvétele vált igazolttá, amelynek esetében a találkozó formai jellege – ti. gabonaszövetségi ülést hirdettek meg az adott napra – jogszerű keretnek tűnhetett a vállalkozás számára, így az nem vált bizonyítottá, hogy az ülésen való részvételét kifejezetten a jogellenes megállapodásban való részvétel motiválta volna.

323. A fentiekén túlmenően az I.-IV., VIII.-X., XIII. és XXII. rendű eljárás alá vont vállalkozások kapcsán súlyosító tényezőként értékelte a Versenytanács, hogy az adott vállalkozás – vagy annak jogelődje – különös ismétlőnek minősül a jogsértést elkövetése kapcsán. A Versenytanács ugyanis a jelen eljárásban feltárt jogsértő megállapodás megkötését megelőzően már egy alkalommal (lásd a III.1. fejezetet) megállapította ezen vállalkozásokról versenyfelügyeleti eljárást lezáró határozatban, hogy piacfelosztó és árörögítő, a verseny korlátozására alkalmas magatartást tanúsítottak és szabott ki bírságot emiatt. A vállalkozások tehát a Versenytanács korábbi határozatai ellenére tanúsítottak olyan magatartást, amely a már jogsértőnek minősített magatartással megegyezőnek minősül.

324. A kiszabandó bírság arányosságának felmérése kapcsán a jogsértés súlya tükrében, és amellet figyelembe vette a Versenytanács az adott ágazat, és az egyes jogsértő vállalkozások

²⁴⁹ Vj-69/2008/194., Vj-69/2008/286., Vj-69/2008/368. és Vj-69/2008/419. sz. iratok

sajátos gazdasági környezetét is, amelynek körében egyes vállalkozások pénzügyi helyzete is relevanciával bírt. E szemléletben a Versenytanács kivételes, és igazoltan különleges helyzetükre tekintettel a bírság összegét mérséklő körülményként vette figyelembe az I., az V. és a XI. vállalkozások súlyosan nehéz pénzügyi helyzetét (lásd a IX.2. fejezetet és a nem betekintheső – az egyes eljárás alá vontak számára csak a rájuk vonatkozó részben betekintheső – 3. számú mellékletet).

325. Az előző szempont figyelembevételével döntött továbbá úgy a versenyhatóság, hogy az I., III., IV., V. és XI. rendű eljárás alá vont vállalkozásokra kiszabott bírság részletekben történő megfizetésére is lehetőséget biztosít.

326. A Versenytanács megvizsgálta azt is, hogy az így kalkulált bírságösszeg nem haladja-e meg a Tpvt. 78. §-ának (1), illetve (2) bekezdésében meghatározott, különböző számítási módszerek szerinti bírságmaximumot. Ennek kapcsán a XXII. rendű eljárás alá vont vállalkozás kivételével megállapította, hogy a kiszabott bírság összege esetükben nem haladja meg az adott vállalkozás Tpvt. 78. §-ának (2) bekezdése szerinti utolsó hitelesen lezárt üzleti évben – azaz 2009-ben, a XIII. rendű eljárás alá vont tekintetében 2007-ben – elért nettó árbevételük 10 %-át. A XXII. rendű eljárás alá vont vállalkozás esetében ugyanakkor szükségesnek tartotta a Versenytanács a fentiek szerint számított bírság összegét csökkenteni és kizárólag az előző hitelesen lezárt üzleti év 10 százalékának megfelelő összegű bírságot kiszabni.

327. Végezetül a Versenytanács a VII. rendű eljárás alá vont vállalkozás kapcsán úgy ítélte meg, hogy a vállalkozás versenyfelügyeleti eljárás során tanúsított együttműködése, részletes beismerő és feltáró nyilatkozata – a Tpvt. 78. §-ának (3) bekezdésében rögzített – „az eljárást segítő együttműködő” magatartásnak minősült, amely – figyelemmel az engedékenységi közleményre, azon belül annak 12.b. pontjára – olyan súlyú enyhítő tényezőnek minősült, amely alapján bírság kiszabását a Versenytanács nem tartotta indokoltnak.

IX.2. Az eljárás alá vontak fizetési nehézségeinek értékelése

328. Egyes eljárás alá vont vállalkozások fizetési nehézségeikre hivatkozással kérték, hogy ezt a körülményt a Versenytanács a bírság mértékének meghatározása során (a bírság kiszabásának mellőzésével, illetve csökkentésével) vegye figyelembe, illetve bírság kiszabása esetére biztosítson lehetőséget a Ket. 74. §-a szerinti részletekben történő teljesítésre. Az eljárás alá vont vállalkozások közül a Júlia-Malom, a Cornexi, a Ga-Bo, a Mária-Malom és a Budai Malom kivételével valamennyi elmarasztalt eljárás alá vont vállalkozás (így az I.-VI., VIII.-XI. és XVII.-XVIII. rendű eljárás alá vont) terjesztett elő ezzel kapcsolatos előadást.

329. A Versenytanács az eljárás alá vontak e tárgyban tett nyilatkozatait abban az esetben tudta érdemében értékelni, ha az eljárás alá vont nemcsak általánosságban állította nehéz pénzügyi helyzetét, hanem a nyilatkozatát – illetve a részletekben történő teljesítés engedélyezése iránti kérelmét – alátámasztó, és megalapozottságának mérlegelését lehetővé tevő adatokkal is szolgált. Azon vállalkozások esetében, amelyek a nehéz pénzügyi helyzetük igazolására szolgáló adatokat terjesztettek elő, a Versenytanács – egyedileg és összességében is – értékelte, hogy az előadottak alapján a vállalkozás olyan kivételes és igazoltan különleges pénzügyi helyzetben van-e, ami a bírság mértékét enyhítő körülményként vehető figyelembe, illetve, ha ilyen kivételes helyzet fennállása a benyújtott adatokból nem is állapítható meg, az eljárás alá vont igazolt pénzügyi nehézségeire tekintettel indokolt-e fizetési kedvezmény engedélyezése.

330. Az eljárás alá vont vállalkozások a nehéz pénzügyi helyzetük igazolására jellemzően mérlegadatokat (több esetben közbenső mérleget), illetve banki vagy más, a likviditási helyzetükre utaló adatokat tartalmazó iratokat csatoltak, vagy ezekre hivatkoztak nyilatkozatukban.

331. A Versenytanács az előadott kérelmek értékelése során figyelemmel volt arra, hogy mind a magyar,²⁵⁰ mind az európai²⁵¹ joggyakorlat szerint valamely vállalkozás veszteséges működése vagy nehéz pénzügyi helyzete önmagában nem alapozza meg a bíróság kiszabásának mellőzését vagy az egyébként kiszabandó bírságösszeg csökkentését, mivel ennek elfogadása indokolatlan versenyelőnyhöz juttatná a piaci feltételekhez kevésbé alkalmazkodó vállalkozásokat. Ezért a Versenytanács a kedvezőtlen, veszteséges pénzügyi helyzetet, illetve átmeneti / időszakos pénzügyi nehézségeken túlmutató, a vállalkozás sajátos gazdasági környezetét figyelembe véve kivételesnek, különlegesnek mutatkozó súlyosan nehéz pénzügyi helyzet fennállásának igazoltsága esetén látott lehetőséget arra, hogy ez a körülmény a bírság mértékének meghatározása során az egyébként kiszabandó bírságösszeg csökkentésére – de nem a mellőzésére – vezessen. A Versenytanács ezzel együtt tekintettel volt arra, hogy az így meghatározott bírságösszeg is tükrözze a vállalkozás által elkövetett jogsértés súlyát és azzal arányban álló szankciót jelentsen rá nézve, valamint, hogy a versenyszabályok elrettentő hatása érvényesülni tudjon.

332. Számos eljárás alá vont nyújtott be a fizetési nehézségekkel kapcsolatos kérelmének indokaként évközi (közbenső) mérleget. Ezen kimutatások értékelése kapcsán a Versenytanács figyelemmel volt arra a szektorra jellemző finanszírozási sajátosságra, hogy a vállalkozások számára az egyik legjelentősebb évközbeni ráfordítás a malomipari termékek előállításához szükséges búza felvásárlása az aratási időszak körül, amelyet gyakran hitelből

²⁵⁰ Lásd például Legfelsőbb Bíróság Kf.V.40.227/2000/5. számú és a Fővárosi Bíróság 7.K.32.851/2006/6. számú ítéletét. A Fővárosi Bíróság egy döntésében a felperes veszteséges működésre történő hivatkozása kapcsán kifejezetten kiemelte, hogy „[i]lyen értelmű következtetés ugyanis azzal járna, hogy azon jogsértést elkövetők, akik nyereséget nem hoztak létre, nem lennének bírsággolthatók, illetve a bírság összegét az elért nyereséghez kellene igazítani. Mindez pedig a versenytörvény szellemével ellentétes lenne.” (2.K.32.916/1992/5. számú ítélet).

²⁵¹ Az Európai Bizottságnak az 1/2003/EK rendelet 23. cikke (2) bekezdésének a) pontja alapján kiszabott bírságok megállapításáról szóló iránymutatása (2006/C 210/02) 35. pontja szerint „[k]ülönleges körülmények fennállása esetén a Bizottság, kérelemre, figyelembe veheti a vállalkozás adott szociális és közgazdasági környezetben fennálló fizetési képességének hiányát. Ezen a címen a Bizottság nem csökkenti a bírságot csupán a vállalkozás kedvezőtlen vagy veszteséges pénzügyi helyzetének megállapítása miatt. A bírság csak abban az esetben csökkenthető, ha objektív bizonyíték szolgál arra, hogy a bírság kiszabása – a jelen Iránymutatásban meghatározott feltételek mellett – visszavonhatatlanul veszélybe sodorná a vállalkozás gazdasági életképességét, és aktív eszközeit értéküktől megfosztaná.”

Az Európai Unió Bírósága szintén több ügyben megerősítette, hogy „a Bizottság a bírság összegének meghatározása során nem köteles figyelembe venni az érintett vállalkozás veszteséges pénzügyi helyzetét, mivel egy ilyen kötelezettség elismerése indokolatlan versenyelőnyhöz juttatná a piaci feltételekhez legkevésbé alkalmazkodó vállalkozásokat” (lásd a 96/82–102/82., 104/82., 105/82., 108/82. és 110/82. sz. IAZ International Belgium és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 1983. november 8-án hozott ítélet [EBHT 1983., 3369. o.] 54. és 55. pontját, a C-308/04. P. sz. SGL Carbon kontra Bizottság ügyben 2006. június 29-én hozott ítélet [EBHT 2006., I-5977. o.] 105. pontját és a C-189/02. P., C-202/02. P., C-205/02. P.–C-208/02. P. és C-213/02. P. sz. Dansk Rørindustri és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2005. június 28-án hozott ítélet [EBHT 2005., I-5425. o.] 327. pontját). A Belgian Sewing Thread (BST) NV kontra Európai Bizottság ügyben a Törvényszék arra a következtetésre jutott, miszerint annak feltételezése esetén is, „hogy valamely közösségi hatóság által elfogadott intézkedés következtében egy vállalkozás felszámolás alá kerül, jöllehet e vállalkozás adott társasági formában történő felszámolása hátrányosan érintheti a tulajdonosok, részvényesek vagy tagok pénzügyi érdekeit, ez nem jelenti azt, hogy a társaság által képviselt személyi, materiális és immateriális elemek is elveszítenék értéküket” (T-452/05. sz. ítélet 95.-96. pontjai).

finanszíroznak, amit aztán a feldolgozott termék értékesítésével visszafizetnek. Figyelemmel volt a Versenytanács továbbá a Pannonmill azon előadására, miszerint az év utolsó pár hónapjában az elszámolásaikban már az új, aratást követően kialakult búza- és lisztárak érvényesülnek, ami esetükben a naptári, illetve az üzleti évre számított releváns árbevétel között jelentős különbségeket mutathat.²⁵² Mindez a Versenytanács szerint arra a következtetésre vezet, hogy a naptári év szerinti mérleget készítő malmok esetében az évközi állapotot tükröző közbenső mérleg – elsősorban az előző évi adatokkal összehasonlításban – aktuális, de nem feltétlenül reális képet ad a vállalkozás gazdasági környezetéről, pénzügyi helyzetének alakulásáról. A Versenytanács ezért azt a tényt, ha egy becsatolt közbenső mérleg negatív vagy az év végéhez képest csökkenő eredményt mutat, önmagában nem tekintette még a veszteséges működést igazoló körülménynek sem (ami, a fent már vázolt módon, további körülmények hiányában önmagában egyebekben sem vezetne a bírság enyhítésére).

333. Szintén nem tekinti a Versenytanács önmagában a vállalkozás nehéz pénzügyi helyzetét igazoló körülménynek, ha a vállalkozás rendelkezik hiteltartozással. Ennek kapcsán megjegyzi a Versenytanács, hogy a pénzügyi helyzetek a hitelkérelem elbírálása során megvizsgálják a vállalkozás hitelképességi mutatóit, ezért egy közelmúltban kötött hitelszerződés a Versenytanács szerint adott esetben éppen nem az eljárás alá vont fizetésképtelenségére vagy kivételesen súlyos pénzügyi helyzetének fennállására utal. A Versenytanács ismételten utal továbbá arra a – vállalkozások által is „szokásosnak” nevezett – iparági gyakorlatra, hogy a malomipari vállalkozások az éves gabonafelvásárlásra jellemzően előfinanszírozást vesznek igénybe. Az eljárás alá vontak ezzel kapcsolatos előadásaira reagálva a Versenytanács fontosnak tartja megjegyezni azt is, hogy az az indok, miszerint a bírság kiszabása – például hitelezési szempontból – kedvezőtlenül befolyásolja egy vállalkozás megítélését, nem szolgálhat alappal egy jogsértés jogkövetkezményeinek a mellőzésére vagy mérséklésére.

334. A Versenytanács mindezek alapján igen kivételes körülmények fennállása esetén vette a bírság összegét enyhítő tényezőként figyelembe adott vállalkozás nehéz pénzügyi helyzetét.

335. Több esetben biztosította ugyanakkor a Versenytanács azt, hogy a vállalkozás – figyelemmel a kérelmére – részletekben teljesítse a bírság befizetésére irányuló kötelezettségét. A Versenytanács álláspontja szerint abban az esetben volt indokolt a részletfizetés engedélyezése, ha a kiszabandó bírság egy összegben való megfizetése – a folyó fizetési lehetőségeit figyelembe véve – kirívóan aránytalan terhet róna adott vállalkozásra. Megjegyzi a Versenytanács, hogy a részletekben történő teljesítés lehetőségének biztosítása kapcsán a bírság kiszabásával összefüggően mérlegelte az arányosság teljesülését, figyelemmel arra a körülményre is, hogy a Ket. 74. §-a (2)-(5) bekezdésének, így a (2) bekezdésben foglalt „aránytalan nehézség” fordulat alkalmazását a Tpvt. 44. §-a kizárja. A Versenytanács rámutat, hogy önmagában az a lehetőség, hogy adott vállalkozás késedelmi pótlék terhe nélkül részletekben teljesítheti a kiszabott bírság megfizetését, szintén érdemi fizetési kedvezmény biztosítását jelenti számára.

²⁵² Vj-69/2008/516. sz. irat

336. A fentiek figyelembevételével az I.-VI., VIII.-XI. és XVII.-XVIII. rendű eljárás alá vontak fizetési nehézségre vonatkozóan tett előadásai kapcsán a Versenytanács az alábbiakat állapította meg.

337. A fizetési nehézségre hivatkozó vállalkozások közül a Szatmári Malom – a Versenytanács által a 2010. október 5-i tárgyaláson adott tájékoztatás²⁵³ ellenére – a részletfizetés engedélyezése iránti kérelmének²⁵⁴ alátámasztására részletes indokokat és adatokat nem terjesztett elő, ezért kérelmét a Versenytanács nem tekintette megalapozottnak.

338. Az Ócsai Malom a fizetési nehézségeinek igazolására egy 2010. szeptember 30-i állapot szerinti közbenső mérleget terjesztett elő,²⁵⁵ amely kérelem a Versenytanács szerint – az előbb kifejtettekkel analóg módon – nem tekinthető megalapozottnak.

339. A fizetési nehézségre hivatkozó további vállalkozások, így a Cerbona, a Diamant, az EPMS, a Gyermelyi Malom, a Hajdú-Gabona, a Pannonmill, a Sikér, az Abo Mill, a Lamapé és a Szécsény-Mill által e körben előadott, a nyilvános mérlegadatokon túli, üzleti titoknak minősülő információk részletes értékelését a határozat 3. számú, *nem betekinthető* – illetve az egyes eljárás alá vontak számára csak a rájuk vonatkozó részben betekinthető – melléklete tartalmazza.

340. Mindezen adatok alapján jelen ügyben a Versenytanács a Cerbona, a Hajdú-Gabona és az Abo Mill esetében úgy értékelte, hogy az általuk előadottak kivételesen súlyos pénzügyi helyzetre utalnak, ezért esetükben ezt a bírság mértékét enyhítő körülményként vette figyelembe. A Versenytanács egyúttal a bírság részletekben történő megfizetését is engedélyezte számukra.

341. A Versenytanács két további vállalkozás, az EPMS és a Gyermelyi Malom esetében döntött a kiszabott bírság részletekben történő megfizetésének engedélyezése mellett. Esetükben a Versenytanács a kivételesen súlyos pénzügyi helyzet fennállását nem találta megállapíthatónak, de úgy ítélte meg, hogy igazolt pénzügyi nehézségeik okán a bírság egy összegben történő megfizetése komoly terhet jelenthet számukra.

342. A többi vállalkozás (így a Diamant, a Pannonmill, a Sikér, a Lamapé és a Szécsény-Mill) esetében a Versenytanács arra a megállapításra jutott, hogy olyan súlyú vagy jellegű pénzügyi nehézség fennállását nem tudták igazolni, ami – figyelemmel a kiszabandó bírság mértékére, illetve egyes esetekben a tulajdonosi háttérükre, és így pénzügyi forrásokhoz való hozzájutásuk lehetőségeire – akár a bírság mértékében, akár teljesítésének módjában a javukra szólóan megjelenthette.

²⁵³ A Versenytanács a tárgyaláson tájékoztatta az eljárás alá vontakat, hogy az addig előterjesztett beadványaik nem tartalmazznak a fizetési nehézségekre vonatkozó előadásaikat igazoló adatot, és ilyen formában nem minősülnek megalapozottnak (lásd a Vj-69/2008/481. számú iratot).

²⁵⁴ Vj-69/2008/501. sz. irat

²⁵⁵ Vj-69/2008/505. sz. irat

X. Eljárási kifogások

X.1. Asztali naptár és határidőnapló lefoglalásának indokoltsága a Tpvt. 65/A. § szerinti helyszíni szemle során (Gyermelyi Malom)

343. A Gyermelyi Malom képviselője a Tpvt. 65/A. §-a szerinti helyszíni szemle során vizsgálati kifogást tett, miszerint a vizsgáló nem válaszolta meg azt a kérdését, hogy mely bejegyzések indokolták az asztali naptár és a határidőnapló lefoglalását.²⁵⁶

344. A vizsgálók a kifogást figyelmen kívül hagyták, mivel a Ket. 50. §-ának (7) bekezdése szerint a hatóság a tényállás tisztázása szempontjából fontos tárgyi bizonyítékot és a bizonyítékként felhasználható iratot jegyzőkönyv felvétele mellett végzéssel lefoglalhatja. A Ket. nem ír elő olyan kötelezettséget, hogy a vizsgálónak a helyszínen indokolnia kellene, hogy miért tartja az érintett iratot a tényállás tisztázása szempontjából fontosnak.

345. A Versenytanács szerint a vizsgálók jogszerűen hagyták figyelmen kívül a Gyermelyi Malom vizsgálati kifogását. A vonatkozó jogszabályok nem írnak elő olyan kötelezettséget, miszerint a kutatást végző vizsgálóknak meg kellene jelölnie, mely okból kerül sor valamely irat vagy tárgyi bizonyíték lefoglalására, az milyen módon kerül vagy kerülhet majd az ügyben bizonyítékként felhasználásra. Tekintettel pedig arra, hogy a kutatás célja az volt, hogy a malmok képviselői közötti találkozókra a vizsgálók bizonyítékot találjanak, az eljárás alá vontnál igazgatói tisztséget betöltő – a találkozókra valószínűsíthetően részt vett – személy határidőnaplójának, naptárának lefoglalása nyilvánvalóan nem minősülhet célszerűtlen vizsgálati cselekménynek.²⁵⁷

X.2. Cs. L. tanúkenti meghallgatása (Pannonmill)

346. A Pannonmill képviselője az eljárás során vizsgálati kifogást terjesztett elő, miszerint jogszerűtlen a Júlia-Malom meghatalmazottjaként ügyféli nyilatkozatot tett Cs. L. tanúként történő meghallgatása arra az időszakra vonatkozóan, amely alatt még nem állt a Júlia-Malom alkalmazásában. Álláspontjuk szerint ez sérti a közigazgatási eljárásban és a polgári eljárásban egyaránt érvényesülő „nemo testis auditor in rea sua” (ugyanazon személy egy eljárásban nem lehet ügyfél és tanú is) elvét.²⁵⁸ Egyrészt elfogadhatatlannak tartják, hogy

²⁵⁶ Vj-69/2008/004. sz. irat

²⁵⁷ Lásd a Fővárosi Ítéletábrla 2.Kf.27.618/2008/20. sz. ítéletét: „Az előzetes értesítés nélküli helyszíni vizsgálatnak értelemszerűen csak az lehet a célja, hogy a versenyhatóság bizonyítékot találjon a piac több vállalkozás közötti versenykorlátozó felosztására, és az ebben résztvevő vállalkozások kilétének feltárására. A helyszínen nincs arra idő, mód, lehetőség, hogy a rendelkezésre álló információkból az alperes azonnal kiválogassa azokat, amelyek versenyjogi szempontból jelentőséggel bírnak. A Tpvt.-t sértő kartellezőnek nyilván nem érdeke a jogellenes magatartásának a feltárása, ezért veszélyeztetné az eljárás eredményességét, ha a hatóság a helyszínen közölné az érintettel, hogy az eddig rendelkezésre álló bizonyítékok mellé milyen további adatokra van szükség a jogellenes magatartás megállapításához, a versenyjogi marasztaláshoz. Ezért csak akkor várható eredmény a helyszíni kutatástól, ha az alperes ezt rajtaütésszerűen teszi, és a különböző formákban fellelt információkat válogatás nélkül veszi birtokba, illetve azokról másolatot így készít. Az ekként nyert adatok elemzése során lehet megállapítani, hogy azok közül melyik bír jogi jelentőséggel az ügyben. A szabályozás célja kétséget nem hagy, az ellenkező értelmezés a hivatkozott jogszabályhelyek tartalmának kiüresedését jelentené.”

²⁵⁸ Vj-69/2008/361. és 473. számú iratok

Cs. L. egy és ugyanazon tevékenysége tekintetében eltérő mérce alapján nyilatkozzon, másrészt jogellenesnek tekintik azt is, ha a hatóság Cs. L. tudattartalmát, és ennek alapján eljárásjogi státuszát az alapján választja szét, hogy mely cég alkalmazásában állt az adott időszakban. Ennek következtében kérték, hogy a GVH a tanúvallomást rekesse ki a bizonyítékok közül.

347. Cs. L., mint a VII. rendű eljárás alá vont alkalmazottja, az ügyfél által – a Tpvt. 54. §-ának (2) bekezdése e) pontja alapján – adott eseti meghatalmazással képviseli az ügyfelet az eljárásban. A vizsgálati kifogást a vizsgálók figyelmen kívül hagyták, mivel álláspontjuk szerint semmilyen jogszabály nem tiltotta az alkalmazott tanúként való meghallgatását, ezért azokra a körülményekre, tényekre (konkrétan például a személyes használatában álló határidőnaplójára, az abban található feljegyzésekre), amelyekről csak és kizárólag ő személy szerint, saját nevében, tanúként tud nyilatkozni, vagyis amelyek nincsenek kapcsolatban képviselési minőségével, meghallgatása jogszerű volt. A vizsgálati kifogás a szakirodalomra²⁵⁹ is hivatkozik annak alátámasztására, hogy saját ügyében az ügyfél nem lehet tanú, ugyanakkor a vizsgálók rámutattak arra, hogy az említett kommentár szerint is meg lehet hallgatni az ügyfél meghatalmazott képviselőjét tanúként arra nézve, amit nem képviselői minőségében látott vagy hallott.

348. A Versenytanács szerint a vizsgálók jogszerűen hagyták figyelmen kívül a Pannonmill vizsgálati kifogását. Az eljárás során 2009. július 8-án került sor Cs. L., mint a Júlia-Malom eseti meghatalmazásával rendelkező alkalmazottjának ügyfélkénti személyes meghallgatására.²⁶⁰ A meghallgatáson Cs. L. arra az időszakra vonatkozóan is nyilatkozatot tett, amely alatt nem a Júlia-Malom alkalmazásában állt. Ezt követően rendelték el a vizsgálók 2009. szeptember 8-i tanúkenti meghallgatását a nem ügyféli minőségében (az ügyfél alkalmazottjaként) szerzett tudomására nézve.²⁶¹ Az ügyféli meghallgatás célja ugyanis az ügyfélre, illetve az ügyfél tevékenységére, „tudomására” vonatkozó nyilatkozatok beszerzése az ügyfél képviselőjétől / képviselőitől. Ennek megfelelően a szóban forgó időszakra vonatkozóan az ügyféli meghallgatáson tett nyilatkozat az eljárásban nem került figyelembe vételre, a tanúvallomás annak „helyébe lépett”.

349. Mint azt hasonló tartalmú vizsgálati kifogások nyomán a Versenytanács korábbi ügyekben már kifejtette, sem a Tpvt., sem a Ket. nem zárja ki azt, hogy egyazon személy – a körülmények változása következtében – különböző státuszban legyen meghallgatva. A vonatkozó törvények olyan tanúzási akadályt nem ismernek, amely kizárja a tanúkenti meghallgatást akkor, ha az adott személy korábban az ügyfél képviselőjeként járt el. Az ilyen meghallgatásból kifolyólag az ügyfelet érő törvénytelen káros következmény sem azonosítható. Az eljárás alá vont által hivatkozott jogszabályi rendelkezés [a Ket. 54. §-ának (2) bekezdése] kifejezetten adott tanú meghallgatás menetével kapcsolatos előírást tartalmaz, azt a célt szolgálva, hogy a tanút a meghallgatása körébe ne befolyásolja egyéb – akár más tanú vagy szakértő meghallgatása, akár ügyfél nyilatkozata – körülmény.

²⁵⁹ Petrik Ferenc (szerk.): A közigazgatási eljárás szabályai (Kommentár a gyakorlat számára), HVG-ORAC, 104. o.

²⁶⁰ Vj-69/2008/286. sz. irat

²⁶¹ Vj-69/2008/355. sz. irat

350. Ezért a Versenytanács szerint a vizsgálók azáltal jártak el helyesen, hogy Cs. L.-t tanúként hallgatták meg arról az időszakról, amely alatt még nem állt a Júlia-Malom alkalmazásában, és tanúként tett vallomása jogszerűen kerül felhasználásra, így ez e körben az eljárás során – az előzetes álláspontra tett Pannonmill észrevételek között – megismételt eljárási kifogást a Versenytanács maga is figyelmen kívül hagyja.

X.3. Eljárási határidő túllépése (Pannonmill, Cerbona)

351. A Pannonmillnek a Versenytanács előzetes állásponjtjára tett észrevétele szerint a Versenytanács azzal, hogy előzetes állásponjtját késve kézbesítette az eljárás alá vontak számára, megsértette az ügyfelek jogszabályban meghatározott határidőben hozott döntéshez való jogát. A határidők számítása kapcsán jogellenesnek tekintik a GVH jogi állásponjtját abban a vonatkozásban, hogy új ügyfeleknek az eljárásba történő bevonása az eljárási határidőt megszakítaná. Ez az értelmezés legfeljebb azokban az eljárásokban állná meg a helyét, amikor a GVH eljárásának fókusza egyetlen ügyfél. Másrészt, a késedelem helyrehozhatatlanul csorbította az eljárás alá vontak védekezési jogát és lehetőségét, ugyanis tekintettel arra, hogy a jelen ügyben a vizsgálat megindítása és az előzetes állásponjt közlése között több mint két év telt el, ennyi idő eltelte után a kérdéses cselekményeket megfelelően magyarázó és bemutató bizonyítékok – pl. feljegyzések és dokumentumok – már jórészt nem lelhetőek fel az eljárás alá vont társaságoknál, továbbá időközben a piac és az eljárás alá vont vállalkozások is nagymértékben átalakultak.

352. A Cerbona szerint a törvényben írt vizsgálati határidők látszólag bár jogszerűen, de indokolatlanul kerültek meghosszabbításra az eljárás során, és a folyamatban lévő eljárás és annak sajtóvisszhangja bizonytalanságot keltett a finanszírozó bankok körében, ami jelentős károkat okozott az eljárás alá vontaknak.

353. A Versenytanács az eljárás alá vontaknak az eljárási határidő túllépésével kapcsolatos vizsgálati kifogásait figyelmen kívül hagyja. A Tpv. 63. §-ának (5) bekezdése egyértelműen rendezi azt a kérdést, hogy a megfelelő ügyfél eljárásba vonásáig eltelt időt nem kell figyelembe venni az elintézési határidő számításánál. E rendelkezésnek pedig az a célja, hogy a később eljárásba bekerülő ügyfél védekezéshez való joga ne csorbuljon azáltal, hogy későn kerül az eljárásba, és az eredeti határidő szűkössége okán esetleg ne tudjon megfelelően élni a védekezéshez való jogával. Éppen emiatt döntött úgy a jogalkotó, hogy az eljárás minél gyorsabban való befejezéséhez, és a védekezéshez való jogok közül az utóbbinak ad elsőbbséget. Megjegyzi továbbá a Versenytanács, hogy a Tpv. szinte valamennyi rendelkezése egyes számban használja az ügyfél fogalmát, amely azonban nem jelent(het)i, hogy minden ilyen módon megfogalmazott eljárási cselekményre (lásd pl. az előzetes értesítés nélküli helyszíni kutatást szabályozó 65/A. §-t) csak olyan eljárásban kerülhetne sor, melyben pusztán egy ügyfél van.

354. Egyebekben rámutat a Versenytanács arra, hogy az eljárási határidő túllépése a bírói gyakorlat²⁶² szerint nem tekinthető az ügy érdemét befolyásoló jogsértésnek. A közigazgatási szerv mulasztása nem lehet ok arra, hogy a jogi normák betartatlanul maradjanak, vagy a jogsértések jogkövetkezményei alól a jogsértők mentesüljenek. A hivatalból indított eljárások esetében a Tptv. nem ír elő jogkövetkezményt a határidő túllépésére, így a GVH eljárási, és döntéshozatali kötelezettsége nem szűnik meg, hiszen törvényi rendelkezés hiányában az elintézési határidők nem jogvesztőek.²⁶³

355. A határidő megtartásával összefüggésben a védekezéshez való jog csorbulása kapcsán kifejtett érveléssel sem ért egyet a Versenytanács. A Pannonmill védekezése alapvetően jogszabályi rendelkezések alkalmazhatóságának értelmezésére, valamint az irati bizonyítékok és nyilatkozatok – a Versenytanácsétól eltérő – értékelésére alapult, amelyek esetében az idő múlásának nincs jelentősége.

356. Az eljárás alá vont által hivatkozott T-99/04. számú AC Treuhand kontra Bizottság ítéletben foglaltak nem mérvadóak, mert az eljárás alá vont pusztán egy mondatot emelt ki az ítéletből, és ebből vonta le a következtetését, miközben az ítélet indokolásának további részei éppen a kifogás alaptalanságára mutatnak rá. A hivatkozott esetben az képezte a kifogás tárgyát, hogy a kifogást előterjesztő vállalkozás későn értesült arról, hogy a Bizottság milyen jellegű kifogást támaszt vele szemben és milyen alapon. A vállalkozás részére – az eljárás megindulását követő három évvel később – megküldött információt kérő döntés sem tartalmazta a fenti körülményeket, és csak később szerzett arról tudomást, hogy az eljárás vele szemben is folyik. Ilyen körülmény azonban a jelen eljárásban nem merülhetett fel, hiszen az adatkérés előtt a vállalkozások megkapták az ún. ügyindító végzést, mely körülírja a kérdéses körülményeket. A hivatkozott ítélet további részei egyébként arra mutatnak rá, hogy még a közösségi ítélet alapjául szolgáló tényállás esetén is az eljárás alá vontnak kell bizonyítania, hogy a védekezéshez való joga konkrétan hogyan sérült, ennek hiányában a kifogás elutasítására kerül sor, ahogyan a hivatkozott esetben is történt.²⁶⁴

357. Mindezek fényében megjegyzi a Versenytanács, hogy az ügyindító végzés kézhezvételét követően az ügy tárgyával összefüggő, az eljárás alá vont védekezését szolgáló dokumentumok meg nem őrzése legfeljebb az eljárás alá vont terhére eshet.

358. A Cerbona által az eljárási határidők meghosszabbításának indokoltsága kapcsán előterjesztett kifogással a Versenytanács nem ért egyet. A versenyfelügyeleti eljárás során, amennyiben az eljárás lefolytatásához további elintézési idő szükséges, a Tptv. 63. §-ának (6) bekezdése lehetőséget ad az ügyintézési határidő meghosszabbítására, amelyre – az ügyfél által sem vitatottan – jogszerűen került sor, ezért a kifogás nem releváns.

²⁶² Lásd a Legfelsőbb Bíróság Kf.IV.27.929/1998/4. számú ítéletét: „A Legfelsőbb Bíróság fenntartja azt a Kf.II.27.926/1996/3. számú, valamint a perbeli ügghöz hasonló tényállású ügyben hozott Kf.II.28.246/1996/5. számú végzésében kifejtett jogi álláspontját, mely szerint az alperes által megvalósított eljárási szabálysértés (ügyintézési határidő túllépése) nem tekinthető olyan eljárási szabálysértésnek, amely a döntés érdemére is kihatott volna (KK 31.). Ebből következően ezen ok nem ad alapot a határozat megváltoztatására.”

²⁶³ Lásd a Fővárosi Ítéletábla 2.Kf.27.280/2008/7. számú ítéletét.

²⁶⁴ Lásd az 56.-59. pontokat.

X.4. Tanúmeghallgatás elmaradása (Cerbona)

359. Az eljárás során V. A. tanúként történő meghallgatására az eljárás alá vontak értesítést kaptak, azon többen meg is jelentek, a megidézett tanú azonban távolmaradt. A vizsgáló úgy tájékoztatta a megjelenteket, hogy a tanúmeghallgatásra későbbi időpontban kerül sor, arra azonban azóta sem kaptak értesítést.

360. A Versenytanács a Cerbona kifogását figyelmen kívül hagyja. A Ket. alapján a közigazgatási eljárásban a hatóság köteles feltárni a döntéshozatalhoz szükséges tényállást, amelyhez az alkalmazandó bizonyítási eszközt a hatóság szabadon választja meg [50. § (1) és (5) bekezdései]. A GVH-nak tehát nincs kötelezettsége valamely személy tanúként történő meghallgatására, így a Versenytanács szerint nem vonható le olyan következtetés, hogy a vizsgáló utóbb nem tekinthet el valamely tanú meghallgatásától, ha a rendelkezésre álló egyéb bizonyítékokra tekintettel a meghallgatást már nem tartja szükségesnek.

X.5. A védekezéshez való jog megsértése (Cerbona, EPMS, Gyermelyi Malom, Sikér, Szécsény-Mill)

361. Az eljárás alá vontak kifogásolták, hogy a Versenytanács előzetes álláspontja nem jelölte meg egyediesítve, hogy az egyes eljárás alá vontakat pontosan milyen jogsértéssel vádolja, amellyel megsértette a vállalkozások védekezési jogát, továbbá a vállalkozásokat kartell eljárásban megillető ártatlanság vélelmét is [Európai Unió Alapjogi Chartájának 48. cikkének (1) bekezdése és az Emberi jogok védelméről szóló európai egyezmény 6. cikkének (2) bekezdése].

362. A Versenytanács szerint a kifogás alaptalan. Az előzetes álláspont részletesen ismertette, hogy a Versenytanács mely irati bizonyítékok, ügyféli nyilatkozatok és tanúvallomások alapján állapította meg a tényállást, illetve a megállapított tényállást mely körülmények okán értékelte egyetlen átfogó megállapodásnak. A Versenytanács szerint az előzetes álláspont egyértelműen azonosíthatóvá tette az egyes eljárás alá vont vállalkozások számára, hogy a Versenytanács mely vállalkozást mely bizonyíték alapján tekint az egységes jogsértő magatartás részesének. Az eljárás alá vontaknak az előzetes álláspontra tett észrevételei is azt mutatják, hogy a vállalkozások védekezéshez való joga nem sérült, az egyes vállalkozások a jogsértésben való részvételüket alátámasztó bizonyítékok vonatkozásában elő tudták terjeszteni védekezésüket.

X.6. „Ártatlanság vélelme” (Lamepé)

363. A Lamepé kifogásolta, hogy a Vj-74/2003. számú eljárásban hozott határozat nem vehető akként figyelembe, mint ami erősítené a jelen ügyben feltételezett jogsértést, tekintettel arra, hogy abban az eljárásban nem került megállapításra egységes jogsértés, hanem két önálló (eltérő tárgyú, időpontú, résztvevői körű) megállapodás került feltárára, és a jelen ügyben eljárás alá vont vállalkozások nem mindegyike volt érintett a korábbi eljárásban, így ezek a vállalkozások a korábbi marasztalással összefüggésbe nem hozhatók.

364. A Versenytanács szerint a kifogás alaptalan. A Versenytanács rámutat, hogy az ügyben megállapítást nyert, hogy a Vj-74/2003. számú ügyben történt marasztalás szerepet játszott abban, hogy az egyeztetések szervezése, jellege milyen formát öltött. A Vj-74/2003. számú eljárásban feltárt tényállás jelen ügy előzményei között ezért sem mellőzhető. Másrészt, a Versenytanács a jelen ügyben feltárt bizonyítékok alapján megállapított tényállásból következtetett az eljárás alá vontak jogsértésére és értékelte azt egységes jogsértésként, és nem a korábbi eljárással összefüggésben. A bírság kiszabása körében pedig a Vj-74/2003. számú eljárásban történt marasztalás – a IX. fejezetben foglaltak szerint – csak az adott ügyben érintett vállalkozások esetében került súlyosító körülményként figyelembe vételre.

XI. Egyebek

365. A határozat elleni jogorvoslati jogot a Tpvt. 83. §-a biztosítja.

366. A GVH hatásköre az EUMSZ 101. cikke tekintetében az 1/2003/EK rendelet 5. és 35. cikkén, valamint a Tpvt. 33. §-ának (3) bekezdésén, míg a Tpvt. 11. §-a tekintetében a Tpvt. 45. §-án alapul.

367. A GVH illetékessége a Tpvt. 46. §-án alapul.

368. A Ket. 110. §-a (1) bekezdésének a) pontja szerint a keresetlevél benyújtásának a döntés végrehajtására nincs halasztó hatálya, az ügyfél azonban a keresetlevélben a döntés végrehajtásának felfüggesztését kérheti. A végrehajtást a kérelem elbírálásáig a GVH Versenytanácsa nem foganatosíthatja.

369. A bírságot a határozat kézhezvételétől számított harminc napon belül, figyelemmel a rendelkező részben foglaltakra is, a Gazdasági Versenyhivatal 10032000-01037557-00000000 számú bírságbevételei számlája javára kell megfizetni függetlenül attól, hogy a határozattal szemben keresetet terjesztenek-e elő. A bírság befizetésekor a közlemény rovatban feltüntetendő a versenyfelügyeleti eljárás száma, a megbírságolt vállalkozás neve, valamint a befizetés jogcíme (versenyfelügyeleti bírság).

370. A Ket. 138. §-ának (1) bekezdése szerint a pénzfizetési kötelezettségének határidőre eleget nem tevő késedelmi pótlékot köteles fizetni. A (3) bekezdés szerint a késedelmi pótlék mértéke minden naptári nap után a felszámítás időpontjában érvényes jegybanki alapkamat kétszeresének 365-öd része. Ennek ellentételezéseként a Tpvt. 83. §-ának (5) bekezdése úgy rendelkezik, hogy ha az eljáró versenytanács határozata jogszabályt sértett és ennek következtében az ügyfélnek igénye keletkezik a bíróság visszatérítésére, a visszatérítendő összeg után a mindenkori jegybanki alapkamat kétszeres összegének megfelelő kamatot is meg kell téríteni.

Budapest, 2010. október 28.

dr. Szántó Tibor sk.
előadó versenytanácsstag

dr. Miskolczi-Bodnár Péter sk.
versenytanácsstag

dr. Zavodnyik József sk.
versenytanácsstag